

SANCTUS REMIGIUS

LUGDUNENSIS EPISCOPUS.

NOTITIA HISTORICA IN REMIGIUM.

(Ex Gall. Christ., et Fabric. Bibl. med. et inf. Lat.)

Sanctus Remigius, sacri palatii Lotharii imperatoris summus capellanus, synodo Valentinae III an. 855 praefuit; Tullensi apud Saponarias, an. 859; Lingonensi item adfuit, praesente Carolo Calvo rege, ut est apud Flodoardum ex Hincmari ep. lib. III Hist., cap. 161. Subscribit quoque concilio Tullensi II, an. 860; Suessionensi III, an. 866; in qua synodo nomen apposuit, cum aliis episcopis, privilegio monasterii Solemniacensis. Cabilonensi, an. 873, cum Leuboino, chorepiscopo Lugdunensi, interest anno 3 Caroli Calvi in Burgundia regnantis post mortem Lotharii nepotis sui, ut est in chartulario S. Marcelli. At vero in ejusdem imperatoris diplomate commendatur Remigius et « sancta Lugdunensis Ecclesia ditissima, rebus late florentissima, ac religione praclarissima. » Confirmat autem fundationem abbatis monialium S. Andochii Augustodunensis an. 858, atque ex veteri tabula liquet sub an. 868 congregationem canonicorum in basilica S. Irenaei constituisse et S. Justi sodales in saecularem ordi-

nam reduxisse. Recensetur et in notitia monasterii S. Benedicti Saxiaci, tum apud Flodoardum in Historia; Lupum Ferrariensem, epist. 112; Baronium et Raynaudum in Sanctis Lugdunensibus. Caeterum Maldonatus Remigium auctorem Commentariorum in Epistolas Pauli, qui S. Ambrosio tribuuntur, fuisse arbitratur, sed ejusce lucubrationis judicium relinquere aliis satius putamus. Hoc eodem tempore scripta est epistola nomine Lugdunensis Ecclesiae adversus Joannem Scotum, quae habetur tomo IV Bibliothecae Patrum. Ad meliorem vitam translatus v Kal. Novembris jacet in templo sancti Justi.

Exscripsit librum *de tribus epistolis sub nomine Ecclesiae Lugdunensis; absolutionem quaestionis de generali per Adam damnatione*; item librum alium *de tenenda immobiliter Scripturae sanctae veritate*. Exstant in auctoribus de Praedestinatione per Gilb. Manguinum editis, tom. I, part. II. Repetita sunt haec opera in tom. XV Bibliothecae Patrum Lugd., p. 666 - 718, ex qua eadem excepimus.

SANCTI REMIGII,

LUGDUNENSIS EPISCOPI,

SUB NOMINE ECCLESIAE LUGDUNENSIS,

DE TRIBUS EPISTOLIS LIBER.

(Bibl. vet. Patr. saec. IX.)

IN NOMINE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI, incipit libellus De Tribus quibusdam Epistolis venerabilium episcoporum, quid de earum sensu et assertionibus juxta catholicae veritatis regulam sentiendum sit.

PRÆFATIO

Quorundam venerabilium virorum, « trium videlicet episcoporum ad Ecclesiam nostram, id est, Lugdunensem, Epistolae perlatæ sunt; » ex quibus duæ priores simpliciter et sinceriter de quadam profunda et perplexa quaestione, quæ jam per aliquot annos inter plures multa et varia disceptatione vel etiam contentione versatur, « de veritate scilicet, divinae praesentiae et praedestinationis; » et quid ipsis videretur aperuisse et exposuisse videntur; et quid praefata Ecclesia nostra, Deo inspirante

atque auxiliante, de eadem re sentiat, ut eis vere et fideliter respondeatur, attentius flagitare et exigere noscuntur.

Quorum unus (Hincmarus), qui et in his tribus primus ponitur, etiam cujusdam miserabilis monachi, qui inquieta et insolenti praesumptione hujus quaestionis, vel potius scandali, excitator et exagitator exstitisse dicitur: Qualiter videlicet in « duobus episcoporum conciliis et auditus fuerit, et judicatus atque damnatus, » diligenter et breviter in epistola sua exposuit, atque digessit: et singulis ejus propo-

sitionibus quid vel ab ipso, vel a cæteris, sive tunc A quam Paulus qui docuit, « per visibilia visibilium et objectum fuerit, sive usque hodie apud eos objiciatur, pariter executus est. invisibilium cognoscere Creatorem (Col. 1, 16), » coepit predicare.

Secundus autem (Pardulus) etiam quosdam qui adversus eum scripserint fere, sex numero memoravit. Nec tamen aliquem eorum ad rem de qua quæritur, sufficienti ratione satisfacisse conquestus est.

Nam tertius (Rabanus), non ad Ecclesiam nostram, sed ad quendam alium episcopum specialiter scripsisse, et quid de hac re illi tenendum sive docendum esset (sicut ei visum est) exposuisse et definisse cognoscitur.

Quæ omnia cum legissemus, et prout Dominus dedit, sollicitè et fideliter tractassemus, visum omnino nobis est quod et interrogantibus, ut dictum est, B venerabilibus viris, et ipsarum opinionum, quæ tam lacinosæ et involutæ ponuntur necessitate cogente, necnon et simpliciorum atque ignorantium fratrum, quos talium quæstionum incerto fluctuare cognoscimus, perturbatione compulsi, nullatenus (qualem donare Dominus dignatus fuerit) responsionem fidei, non ex nostro sensu, sed ex Scripturarum sanctarum immobili veritate, et beatissimorum ecclesiasticorum Patrum fundatissima auctoritate, subtrahere debeamus, quatenus, in quantum Dominus optulari dignatur, et nobis ipsis ex hujusmodi responsionis studio fidei firmitas augeatur, et aliis qui hæc fortasse legere voluerint, quam fideliter divina veritas sit servanda, quam reverenter et obedienter paterna auctoritas sequenda, diligentius et manifestius declaratur.

CAPUT PRIMUM.

De prima, quæ est Hincmari, epistola.

Primus igitur qui, ut supra diximus, miserabilis illius monachi et actum describit, et doctrinam redarguit, et damnationem exponit, postquam eum dixit ultro sibi prædicatoris nomen assumpsisse, atque ad barbaras et paganas gentes velut evangelizatum perrexisse, his verbis seriem prædicationis ejus exsequitur dicens.

HINCMARUS.

« Alio prædicationem suam orsus initio quam Joannes, qui dixit : « Pœnitentiam agite, appropin- C quavit enim regnum cœlorum (Matth. III, 2); » et D

1. « Quia ante omnia sæcula, et antequam quidquam faceret a principio Deus, quos voluit prædestinavit ad regnum, et quos voluit prædestinavit ad interitum.

2. « Et qui prædestinati sunt ad interitum, salvari non possunt; et qui prædestinati sunt ad regnum, perire non possunt.

3. « Et Deus non vult omnes homines salvos fieri, sed eos tantum qui salvantur. Et quod dicit Apostolus : « Qui vult omnes homines salvos fieri (I Tim. II, 4), » illos dici omnes qui tantummodo salvantur.

4. « Christus non venit ut omnes salvaret, nec passus est pro omnibus, nisi solummodo pro his qui passionis ejus salvantur mysterio.

5. « Et postquam primus homo libero arbitrio cecidit, nemo nostrum ad bene agendum, sed tantummodo ad male agendum libero potest uti arbitrio. »

RESPONSIO.

Et cætera quæ jam de aliis actis ejus non de doctrinæ tenore exsequitur. * Hoc itaque nobis licet ex parte incredibile videatur, quod videlicet gentibus ignorantibus Dominum prædicans, prætermittere potuerit, ut non eos primo omnium ad penitentiam provocaret, nec eis inter creaturam et Creatorem rationabiliter discernere persuaderet, ut jam non colerent, « neque servirent creaturæ » per idolatriæ errorem, « sed potius Creatori, qui est benedictus in sæcula (Rom. 1, 25); » sed quæstiones eis, etiam fidelibus et doctis difficillimas, de divinis C judiciis et prædestinationis ac redemptionis mysterio proposuerit : tamen prætermittentes hujus rei tam absurdam et incongruam objectionem, magis credimus inter fideles vel etiam sacerdotes illarum partium talia movere et proponere potuisse, quibus magnarum et novarum rerum velut novus atque admirandus prædicator existimaretur, quam tantæ eum fatuitatis et stultitiæ existisse, ut imputetur omnium rerum divinarum penitus ignaris tam importune et præpostere talia ingessisse, quibus apud eos non audiendus, sed potius penitus ridendus, D et ab omnium auribus arcendus judicaretur.

NOTÆ DUVALII DOCTORIS SORBONICI.

* Lugdunensis Ecclesia hæc disputatione patrocini- G Goteschalei videtur suscipere, licet eum præsumptuosum, insolentem et miserabilem monachum appellet. Præsumptuosum quidem quod ultro, id est renitente abbate, prædicationis officium ad infideles susceperit, contra quod dicit Apostolus : Nemo assumat sibi honorem nisi vocetur a Deo tanquam Aaron; et : Quomodo prædicabunt nisi mittantur : et hæc prima mali illius labes, imo Lerna omnium suorum malorum. Insolentem vero forte quod sua dogmata, ab omnibus fere doctoribus eo tempore reprobata, nimium jactaret, et in vulgus insolenti quadam ambitione et cum maximo totius Ecclesiæ Gallicanæ detrimento disseminaret. Miserabilem dolum, quod flagellis tandiu fuerit dilaceratus, donec

accenso circa se igne libellum suum propriis manibus in flammam projiceret, et æterno velut incendio concremaret. In hoc supplicii genus invehitur præcipue Ecclesia Lugdunensis cum singulas ejus propositiones, unica dempta quæ est de libero arbitrio, ad piium et catholicum sensum benigna et suavi explicatione reduci posse affirmet. Unde non simpliciter arguit quod in eum virgis fuerit animadversum (certum est enim jure optimo puniri hæreticos et notatores, siquidem non minus reipublicæ Christianæ perniciosi sunt quam alii quilibet scelerati), sed quod ejus propositiones benigne potius debuissent explicare prælati illius temporis quam in eum ita sævire.

De præfatis autem quinque sententiis, quas vel prædicasse dicitur, vel etiam in conciliis, ubi audiendus ac dijudicandus admissus est proposuisse, ac defendere, ac confirmare vóluisse asseritur, quid nostræ pusillitati juxta rationem veræ fidei, divina inspirante pietate, videatur, non præcipiti et inconsiderata festinatione temere aliquid credimus detinendum, sed omni cura pietatis, devotissimo studio inveniendæ ac tenendæ veritatis fideliter quærendum, et pulsandum, atque petendum: ut non humano errore, quod nobis videtur, sed quod ipsa veritas ostenderit, remota omni animositate et contentione, fideliter atque unanimiter sequamur. Quod ut, in quantum Deo adjuvante possumus, diligenter et fideliter possit fieri, illud primo in loco ponendum, et vehementius, prout nunc pusillitatis nostræ memoriæ occurrit credimus, commendandum, « septem quasdam esse regulas fidei » ex divinarum Scripturarum auctoritate evenientes, et a sanctis atque orthodoxis Patribus diligentissime commendatas, de præscientia scilicet et prædestinatione divina, quas et catholicus quisque fidelissime tenere debeat, et quicunque his contraria sapit non catholice sentire comprobetur

CAPUT II.

REGULA PRIMA.

Præscientia et prædestinatio Dei sempiterna et incommutabilis.

Harum ergo prima est ut omnino firmissime ac fidelissime teneamus « quia omnipotens Deus nihil ex tempore præscierit vel prædestinaverit: sed sicut ipse absque ullo initio æternus et incommutabilis est, ita et ejus præscientia, ac prædestinatio sempiterna, atque incommutabilis sit. » Nulla enim Deo nova voluntas, nullum novum consilium, nulla nova dispositio, nullum novum judicium, quasi ex æterno apud ipsum et in ipso non fuerit, sed postmodum esse cœperit. Nihil namque ejus divinitati est accidens, nihil in ejus deitate potest augeri, vel minui, aut mutari. Et ideo quidquid præscivit, æternaliter præscivit; quidquid prædestinavit, procul dubio æternaliter prædestinavit. Ad hanc fidem nos Scriptura Sancta instruit atque informat, dicens: « Deus æterne, qui occultorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant (Dan. xiii, 42). » Et ipse omnipotens Deus cum de se ipso testatur et dicit: « Ego enim Dominus, et non mutor (Mal. iii, 6). » Et hanc prædestinationis suæ æternitatem etiam alio loco per prophetam ostendit, dicens: « Ego Dominus locutus sum, et feci (Ezech. xvii, 24), » id est quod nunc per prophetam « locutus sum, » longe postea suo tempore facturum in me prædestinationis æternitate jam « feci, » nec apud me adhuc expectatur futurum, quod in mea immobili dispositione constat esse jam factum. Ut autem hoc omnipotens Deus diceret, per prophetam præmiserat supra similitudinem duarum arborum, in figura scilicet duorum populorum, id est Judæorum et gentium: quarum unam se dicit ex humili humiliasse et ex viridi siccasse, alteram ex

A humili exaltasse et ex arida frondentem fecisse, ita dicens: « Et scient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliavi lignum sublime, et exaltavi lignum humile: et siccavi lignum viride et frondens feci lignum aridum; » et continuo subjungens: « Ego Dominus locutus sum et feci (Ezech. xvii, 24). » Id est quod nunc sum per prophetam locutus, et quod apud homines adhuc sum facturum, in æterna prædestinatione jam feci; videlicet utrumque (id est) misericordiam, et judicium suum; et sicut Apostolus dicit, « bonitatem et severitatem » suam in utriusque populi vel dejectione, vel exaltatione æternaliter prædestinata ostendens, illum justo judicio humiliat; et arefacit: hunc autem gratuita misericordia in sæcula exaltat et virere facit. Quid ergo evidentius et dilucidius de utriusque partis, id est tam electorum quam reproborum prædestinatione quæri potest? Cum et unius per infidelitatem ariditas, et alterius per fidem viriditas æterno Dei judicio in æterna ejus prædestinatione declaratur prædestinata. Tale est et illud apud eundem Ezechiel prophetam quantum ad partem pertinet reproborum, ubi omnium impiarum gentium, et populorum Dei inimicarum, id est paganorum, Judæorum, et hæreticorum, et maxime Antichristi, et eorum qui cum illo Ecclesiam Dei persecuturi sunt sub figura Gog et Magog æternus prænuntiatur interitus: et statim propheta subjungit, dicens: « Ecce venit, et factum est, ait Dominus Deus (Ezech. xxxix, 8), » id est quod apud homines tam longo post tempore est venturum, et quod tam longo post tempore est futurum, apud me in æterna prædestinatione, non adhuc venturum est, sed jam venit, nec adhuc futurum est, sed jam factum est, hoc et Psalmista in utramque partem et electorum videlicet et reproborum, id est æterno Dei judicio, et illos misericordiam, et istos perditioni prædestinatos ostendens, distincte, et manifeste de electis dicit: « Misericordia autem Domini ab æterno, et usque in æternum super timentes eum (Psal. cii, 17); » de reprobis vero: « Quoniam qui elongant se, iniquitate peribunt; perdidisti omnes, qui fornicantur abs te (Psal. lxxii, 27). » Id est « qui elongant se abs te, » quantum ad ipsos pertinet, adhuc suo tempore, videlicet extremo judicio peribunt. Quantum autem ad prædestinationem æterni judicii tui, tu eos jam perdidisti. Hanc immobilitatem consilii et judicii divini docet nos Apostolus intelligere, ubi juramentum Dei interponitur. Sicut illud est quod de hæredibus fidei Abraham ad ipsum Abraham jurasse eum explanat, dicens: « Abraham namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret majorem, juravit per semetipsum, dicens: Nisi benedicens benedictam tibi et multiplicans multiplicabo te? (Hebr. vi, 13, 14; Gen. xxii, 16, 17.) » Et paulo post: « In quo abundantius, inquit, volens Deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilii sui interposuit jusjurandum: ut per duas res, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum sola-

tium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam nobis spem (*Hebr. vi, 17, 18*). » Sicut ergo in parte electorum, qui sunt divinæ pollicitationis et promissionis hæredes, per jusjurandum voluit Deus ostendere immobilitatem consilii sui, id est immutabilem dispositionem æternæ prædestinationis suæ juxta expositionem Apostoli, ita et in parte reproborum, ubi interponitur jusjurandum Dei, nihil aliud ostenditur nisi immobilitas atque immutabilitas æterni consilii et prædestinationis ejus in damnatione et perditione ipsorum, ostendit namque eos omnipotens Deus reprobos, cum de eis dicit : « Ipsi vero non cognoverunt vias meas (*Psal. xciv, 14*), » ostendit eos immobili consilio suo, id est immutabili prædestinatione judicii sui æternæ damnationi, et perditioni esse præordinatos, cum statim subjungit : « Quibus juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam (*Ibid., 11*). » Quod si quis putat de illis tantummodo reprobis, qui educti ex Ægypto per Moysen, et per quadraginta annos in deserto semper rebelles et increduli exstiterunt, quorum etiam cadavera in eodem deserto prostrata sunt, esse intelligendum; et non potius in eorum speciali damnatione et perditione omnium generaliter reproborum interitum figuratum; audi Apostolum terribiliter et veraciter dicentem : « Omnia autem hæc in figura contingebant illis : scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt (*I Cor. x, 11*). » Et alio loco : « Festinemus ergo, inquit, ingredi in illam requiem, ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum (*Hebr. iv, 14*). »

Hanc veritatem et immobilitatem divinæ prædestinationis, in qua Deus judicia sua futura jam fecit, et B. propheta Isaias mirabiliter ostendit; et B. Augustinus veraciter et breviter exponit, dicens : [Qui enim certis et immutabilibus causis omnia futura prædestinavit, quidquid factururus est fecit. Nam et per prophetam dictum de illo est : « Qui fecit quæ futura sunt (*Isa. xlv, 11, sec. LXX*)]. » Unde etiam alio loco idem doctor verissime de ipso dicit : [Neque enim sicut hominem, Deum cujusquam facti

A sui poenitet, cujus est omnibus omnino rebus tam fixa sententia, quam certa præscientia.] Utrumque ergo apud illum æternum, utrumque immutabile est, cum de omnibus omnino rebus, tam bonis quam malis, quæ sunt in mundo æternaliter ante mundum, et prænoscendo certa est ejus præscientia, et judicando fixa sententia. Hanc immobilitatem præscientiæ et prædestinationis Dei ante tempora manentem, et omnia temporalia ordinantem, etiam beata Judith, victoriam de Assyriis inimicis populi Dei postulans, mirabiliter et breviter in oratione sua Deo confitetur, dicens : « Tu enim fecisti priora, et illa post illa cogitasti, et hoc factum est quod ipse voluisti, et tua judicia in providentia tua posuisti (*Judith. ix, 4, 5*). » — « Fecisti, inquit, priora, et illa post illa cogitasti; » non quod in Deo volutabilitas et varietas decedentium et succedentium cogitationum credenda sit, sed quia omnia quæ in rebus creatis præcedunt atque succedunt, ille uno et æterno intuitu immutabiliter cernit, incomprehensibiliter comprehendit. « Et tua, inquit, judicia in providentia tua posuisti, » id est, judicia tua, quæ exerces in mundo, in providentia tua posuisti etiam ante mundum; et quidquid temporaliter fieri voluisti, in æterno consilio tuo intemporaliter statuisti. Novit enim omnipotens Deus creare nova sine novitate aliqua voluntatis : novit et quiescens agere et agens quiescere. Potest ad opus novum non novum, sed sempiternum adhibere consilium. Et ideo cum se aliud atque aliud cogitasse dicit, non ipse, quod absit, mutabilitate aliqua variatur, sed erga mutabilitatem nostram diversis modis immutabilis et non diverso consilio operatur. Unde et beatus apostolus Jacobus de illo dicit : « Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (*Jac. i, 17*). » Et liber Ecclesiasticus in ejus laudibus loquitur, dicens : « Domino enim antequam crearentur, omnia fuerunt agnita. Similiter et post perfectum respicit omnia (*Eccli. xxiii, 29*); » et iterum : « A sæculo et usque in sæculum respicit, et nihil est mirabile in conspectu ejus (*Eccli. xxxix, 25*). »

NOTÆ DUVALLII DOCTORIS SORBONICI.

• Affirmat omnes et illos Israelitas qui increduli et rebelles Moysi in deserto fuerunt, et quorum cadavera ibi in vindictam prostrata sunt, in æternum esse damnatos, et ad hujus probationem profert illud psalmi xciv : « Quibus juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam. » Quibus verbis immobilitatem divini consilii de illorum æterna damnatione indubitanter exprimi asserit. Verum hoc in opinione positum est, quinimo contrarium multo est probabilius, tum quia non est verisimile integram Israelitarum in deserto mortuorum multitudinem fuisse incredulam et rebellem; nunquid enim Levitæ, nunquid parvuli, nunquid pariter Aaron ab eisdem incredulitate excusari possunt et debent? quamvis enim dicatur : « Quadraginta annis proximus fui generationi huic, » a majori tamen parte fit illa totius denominatio : tum quia requies illa de qua loquitur propheta, de terra promissionis intelligitur, ut ait glossa in hunc locum : tum quia quis dicit eos qui ab igne devorante consumebantur, præ negligentia,

D quæ non ita grave peccatum est et qua in extremis partibus versabantur, fuisse propterea in æternum damnatos, eorum tamen corpora in deserto prostrata sunt : tum quia exclusio a terra promissionis, ad quam tanto ardore suspirabant, cum morte quam ipsi tulerunt sufficiens delicti eorum fuit expiatio, non minus quam mors corporea Ananiæ et Saphiræ, ex Hieronymo, epistola 8, ad Demetriadem. Ad id autem quod ait Ecclesia Lugdunensis, eorum damnationem figuram fuisse damnationis omnium reproborum juxta Apostolum, prioris ad Corinthios x : « Omnia in figura contingebant illis; » respondetur solam eorum a terra promissa exclusionem optime posse hanc damnationem figurare, cum figuram veritate minore esse semper oporteat. Quæ tamen non sic sunt intelligenda, ut omnes illos Israelitas ab inferis vindicemus : certum est enim Core, Dathan et Abiron vivos ad inferos descendisse, sed generalem ipsius Ecclesiæ propositionem tantum coarctare volumus.

CAPUT III.

REGULA SECUNDA.

Omnia æternæ præscientiæ et ordinationi ejus immobiliter subsunt.

Secunda regula divinæ præscientiæ et prædestinationis est : « Nihil omnino esse, aut fuisse, aut futurum esse posse in operibus Dei, quæ sive in condendis, sive in regendis, sive in consummandis vel finiendis creaturis agit, quod non ipse in suo æterno consilio atque judicio et veraciter præscierit, et immobiliter præordinaverit. Atque ita omne quod temporale est, intemporaliter sua præscientia et prædestinatione præcedit. Et omne quod in ejus æterna præscientia et prædestinatione dispositum est, etiam in rebus esse potest. Quidquid vero ibi dispositum non est, nunquam et nusquam esse potest; nihil enim temere vel fortuito, sed omnia æternæ suæ sapientiæ consilio et ratione facit. » Unde in ejus laudibus verissime dicitur : « Omnia in sapientia fecisti (Psal. ciii, 24). » Præcessit enim ejus sapientia æternaliter omnia quæ in creaturis facta sunt, vel fiunt, sive futura sunt temporaliter. Verbi gratia, præscivit esse mundum futurum, et prædestinavit se esse facturum; præscivit hominem creandum, et prædestinavit se esse creaturum : præscivit humanum genus per hominem primum lapsum unigeniti Filii sui sanguine redimendum, et prædestinavit se esse redempturum. « Redemptionem enim misit populo suo (Psal. cx, 9). » Et veraciter ipsi cantatur : « Redemisti in brachio tuo populum tuum (Psal. lxxvi, 16). » Præscivit electos suos ad æternum regnum suum esse venturos; præscivit etiam reprobos in æternum supplicium tradendos. Et hoc totum quia plenum est misericordia, plenum justitia, prædestinavit se misericordia et judicio suo esse facturum; apud quem est, juxta Apostolum, « æterna bonitas et severitas (Rom. xi, 22), » et cui digne a fidelibus dicitur : « Misericordiam et judicium cantabo tibi, Domine (Psal. c, 4). » Unde constat omnino quod in utramque partem, electorum videlicet et reproborum, nisi eorum vel glorificationem, vel damnationem justissimam, a præscientia et prædestinatione divina præcederet, nunquam in eis fieri atque adimpleri posset. Sicut nihil omnino in operibus divinis esse potest quod non ibi præcesserit. Ad hoc mirabiliter et sublimiter insinuandum pertinet quod de æterno et unigenito Verbo Dei evangelista dicit.

A « Quod factum est, in ipso vita erat (Joan. i, 3), » id est omne quod a Verbo et per Verbum Dei « factum est » temporaliter, jam antequam fieret, æternaliter in eodem Verbo Dei « vita erat » : quia videlicet ipsum Verbum Dei vivens, vita est, et viva sapientia, et viva ratio, et vivum consilium, quo omnia suis modis et suo ordine fieri potuerunt.

REGULA TERTIA.

In operibus Dei omne præscitum est prædestinatum.

Tertia regula divinæ præscientiæ et prædestinationis est, « quia in operibus omnipotentis Dei non sunt alia præscita et alia prædestinata, sed quidquid ibi est præscitum, quia totum est bonum et justum, sine dubio est etiam prædestinatum; et quidquid prædestinatum, utique et præscitum, quia prædestinatio sine præscientia esse non potest. » Quantum igitur ad ipsa opera divina pertinet, sive dicantur præscita, sive dicantur prædestinata, tantumdem valet, et eandem exprimit immobilem firmitatem. Inde est quod Apostolus quodam loco præscientiam Dei prædestinationem ejus intelligi voluit, ubi ait : « Non repulit Deus plebem suam, quam præscivit (Rom. xi, 2). » Si enim præscisset tantummodo, et non prædestinasset, nequaquam eam plebem suam fecisset, sed quia ita præscivit, ut eam verissime ipsa præscientia prædestinaret, quid est aliud quod eam præscivit, nisi quia vere et immutabiliter prædestinavit? Sic ergo in præordinatione electorum ad vitam, et in præordinatione reproborum ad mortem, quia utrumque justum opus Dei est, sicut Psalmista testatur, dicens : « Justus Dominus in omnibus viis suis et sanctus in operibus suis (Psal. cxliv, 17), » nec præscientia ejus sine prædestinatione nec prædestinatio sine præscientia intelligi potest, quia istud justum est, et rectum opus suum, et vere præscivit, et præsciendo juste prædestinavit.

REGULA QUARTA.

Bona opera principaliter Dei sunt, sed et ipsius creaturæ. Mala solius creaturæ ideo præscita. non prædestinata.

Quarta regula est ejusdem præscientiæ et prædestinationis quod : « Hæc duo in operibus rationalis creaturæ et distincte et conjuncte intelligi possunt, quia scilicet ejusdem creaturæ opera alia sunt bona, alia mala. Et quia bona opera ita sunt ipsius creaturæ, ut sint omnino, b principaliter et veraciter opera Creatoris, c qui operatur in ea et velle et perficere

NOTÆ DUVALII DOCTORIS SORBONICI.

a Docet prædestinationem et præscientiam tantumdem valere circa bonum tantum quod a Deo est, quod tamen contra Joannem Erigenam acerrime arguit; cum præscientia multo latius pateat, est enim bonorum et malorum; prædestinatio vero solummodo bonorum. Verum si attente legatur, liquido cuique constabit eam solum de præscientia divinorum operum agere, quo sensu prædestinatio æque late patet; sic enim ait : In operibus omnipotentis Dei non sunt alia præscita et, alia prædestinata : vel dicitur velle tantum illa duo æqualia esse ratione in-

mobilitatis divini consilii; quod enim a Deo semel, est præscitum non minus infallibiliter eveniet, quam quod semel est prædestinatum. Et hæc posterior expositio magis est ad mentem auctoris.

b Cautè legendum est quod dicit bona opera esse omnino principaliter et veraciter ipsius Creatoris. Ista enim particula omnino non debet divisim a principaliter accipi, sed conjunctim; quasi velit Deum omnium bonorum operum esse causam præcipuam seu primariam; non tamen propterea excludit creaturam humanam seu liberum arbitrium, quod suo

« pro bona voluntate (*Phil. II, 13*), » rectissime tanquam vere divina, id est divinitus inspirata, et gesta, et præscita, et prædestinata debent intelligi. Mala vero opera ejusdem creaturæ, quia ipsius tantummodo sunt, et ex ejus vitio, non ex Dei voluntate, vel operatione procedunt, præscita a Deo dici possunt, prædestinata non possunt. » Quia ita est ille certissime præsciens omnium futurorum, et bonorum scilicet et malorum, ut nunquam esse possit prædestinator, sicut nec auctor malorum; præscivit itaque Deus et prædestinavit rationalis creaturæ suæ omnia bona, sicut Apostolus dicit: « Nam quos præscivit, et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui (*Rom. VIII, 29*); » et iterum: « Sed loquimur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram (*I Cor. II, 7*). » Mala vero opera et mala merita ejusdem creaturæ præscivit tantummodo, non prædestinavit: sicut Psalmista ex persona humani generis inter labores et pericula vitæ mortalitatis gementis, et ad Deum redire conantis, ipsi omnipotenti Deo humiliter confitetur, dicens: « Intellexisti cogitationes meas de longe, semitam meam et funiculum meum investigasti; et omnes vias meas prævidisti (*Psal. CXXXVIII, 2*). » Quid est enim « omnes vias meas prævidisti, » nisi omnes vias meas, utique malas, non solum præsentibus vidisti, sed etiam futuras, antequam eas ambularem, prævidisti? Cui etiam alio loco Scriptura dicit: « Qui nosti omnia antequam fiant (*Dan. XIII, 42*), » utique non solum bona, sed etiam mala.

CAPUT IV.

REGULA QUINTA.

Prædestinatio Dei nulli necessitatem ad malum imponit. Notent Calvinistæ.

Quinta regula est divinæ præscientiæ et prædestinationis quod « omnipotens Deus eadem præscientia et prædestinatione sua ita quosdam malos in sua iniquitate et impietate et præscierit perseveraturos, et ob hoc juste prædestinaverit perituros, ut ex ipsa certa præscientia et justa prædestinatione sua nulli necessitatem imposuerit, ut malus esset et aliud esse non posset. » Hoc enim si fecisset, quod absit de ejus bonitate sentire, ipse esset utique auctor malorum, quæ suæ potestatis violentia fieri compulsisset. Quod quam horrendæ sit blasphemix dicere vel cogitare, omnis pius fidelis intelligit. suo ergo vitio impii et iniqui in malis suis pertinaciter perseverant, non aliquo Dei præjudicio, qui quotidie omnes ad pœnitentiam vocat, et ad salutem invitat, et conversis ad se misericordiæ suæ sinum pandit, et incessanter declinari a malis et fieri bona hortatur et admonet, dicens: « Declina a malo, et fac bonum (*Psal. XXXVI,*

27); » et iterum: « Quærite bonum et non malum ut vivatis, et erit Dominus exercituum vobiscum, sicut dixistis (*Amos. V, 14*); » et alio loco: « Convertimini ad me, et convertar ad vos, dicit Dominus exercituum (*Zach. I, 3*); » et rursus in Psalmo: « Lætetur cor quærentium Dominum, quærite Dominum et confirmamini, quærite faciem ejus semper (*Psal. CIV, 3*). » Unde et in ejus laudem digne canitur: « Sperent in te omnes qui noverunt nomen tuum, quoniam non dezeliquisti quærentes te, Domine (*Psal. IX, 11*). »

Non ergo ille tantæ bonitatis et pietatis Pater quemquam impellit aut compellit ad malum opus agendum vel in malo opere permanendum; tamen vere constringit et compellit judicio suo in malis perseverantes ad justum supplicium luendum. Et ibi ergo bonus, quia neminem vult malum esse; et hæc justus, quia nullum iniquum et impium permittit impunitum esse: nusquam autem malus, qui malorum tantummodo ultor, nunquam auctor existit. Hoc enim nobis de illo Scriptura diligentissime commendat, dicens: « Nemini mandavit impie agere, et nemini dedit spatium peccandi (*Prov. XIX, 3*); » et iterum de his qui putant se Deo impellente peccare: « Stultitia, inquit, hominis supplantat gressus illius, et contra Deum servet animo suo (*Prov. XXIX, 3*). » Et alio loco: « Iniquitates suæ capiunt impium, et funibus peccatorum suorum constringitur (*Prov. V, 22*). » Unde et beatus Jacobus apostolus omnem fidelem ab hac insania coercens et ad veram pietatis scientiam reducens sollicite admonet, dicens: « Nemo, cum tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur; Deus enim intentator malorum est, ipse autem neminem tentat: unusquisque autem tentatur a concupiscentia sua abstractus et illectus; dein concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum: peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem. » Igitur omnipotens Deus præscientia sua erga reprobos prævidit, quod verum est: eos scilicet, non suo impulsu, sed proprio vitio in impietatibus perseveraturos. Prædestinatione sua statuit, et decrevit, quod justum est, eosdem videlicet æternæ supplicio perituros. Hæc etenim mala, id est, non ea quæ ipsi volentes faciunt, sed quæ pro malis factis suis nolentes patientur, et prædestinavit illis Deus justitia sua et omnino illaturus est justo judicio suo. Qui verissime talibus comminatur, dicens: « Congregabo super eos mala, et sagittas meas complebo in eis (*Deut. XXXII, 23*); » et iterum: « Adducam super eos mala, annum visitationis eorum (*Jer. XXXII, 12*). » [Reddet enim omnino Deus, ut beatus Augustinus sincerissime et lucidissime docet, et mala pro malis, quoniam justus est; et bona pro malis, quoniam bonus est; et bona pro bonis, quo-

NOTÆ DUVALLII DOCTORIS SORBONICI.

modo est etiam causa præcipua, per virtutem sibi supernaturaliter infusam, actuum interiorum fidei, spei et charitatis. Ideoque dicendum est Lugdunensem Ecclesiam per causam præcipuam intelligere primariam seu independentem.

• Notent Calvinistæ horrendam blasphemiam, qua

Deum auctorem peccatorum faciunt, hic expresse condemnari, et prædestinationem tantum erga bona opera statui, aut saltem erga pœnas æternas, quibus vere dignum et justum est impios in impietate morientes affici.

niam bonus et justus est. Tantummodo mala pro bonis non reddet, quoniam injustus non est. Reddit ergo mala pro malis, poenam pro injustitia. Et reddit bona pro malis, gratiam pro injustitia, et reddit bona pro bonis, gratiam pro gratia.] Qui ergo hæc audit, quid habet unde conqueratur? Aut quid ei restat: nisi ut terrore justii judicii Dei, quo perseverantes in malis suis punire decrevit, ipse a malis corrigatur, ne cum illis qui incorrigibiles permanent, puniatur. Ita timor justii judicii Dei erga iniquos, et impios puniendos, nemini omnino est noxius, sed illis, qui per eum corriguntur verissime probatur esse salubris.

CAPUT V.

REGULA SEXTA.

Ex re etiam sine verbis intelligenda in Scripturis præscientia et prædestinatio nulla bona opera ex nobis, sed ex Deo, ipsaque prædestinata (Rom. VIII, 29).

Sexta regula est divinæ præscientiæ et prædestinationis: « Ut in divinis Scripturis nequaquam hoc pueriliter quæratur, vel exigatur, ut ibi solummodo intelligatur divina præscientia, vel prædestinatio: ubi hæc ipsa nomina præscientiæ, et prædestinationis, expresse et proprie posita inveniuntur: sicut eo loco, ubi Apostolus dicit: « Nam quos præscivit et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii divini sui. » Sed ubicunque res ipsa ejusdem præscientiæ, et prædestinationis certissime posita, legitur, præscientiam, et prædestinationem ipsam intelligendam esse minime dubitemus. » Nam si proprietates ipsorum nominum requiramus nusquam in illis testimoniis prophetis, quæ pro ipsius præscientiæ, et prædestinationis commendatione in Epistola ad Romanos assumit, et proponit Apostolus, vel præscientia, vel prædestinatio nominatur; et tamen res ipsa in eis tam clare, et perspicue demonstratur, ut de ea nemini fidelium liceat dubitare.

Primum: Namque ipsorum testimoniorum est, « Quia major serviet minori. » Secundum: « Jacob dilexi, Esau autem odio habui (Gen. xxv; Rom. ix, 13; Mal. 1). » Tertium: « Miserebor cui miserebor, et misericordiam præstabo, cui misericors fuero (Exod. xxxiii, 19). » Quartum: « Dicit enim Scriptura Pharaoni, quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam et annuntietur nomen meum in universa terra (Exod. ix, 16; Rom. ix, 17). » Et sic ex ordine cætera usque ad eum locum ubi ait: « Conclusit enim Deus omnia sub peccato, ut omnium misereatur (Rom. xi, 32). » In quibus omnibus, ut dictum est, nusquam nomen præscientiæ, nusquam prædestinationis sonat. Et tamen ipsa fidei religione compellimur credere Apostolo hæc omnia de præscientia et prædestinatione utriusque partis tam electorum videlicet, quam reproborum, illorum ad salutem, istorum ad damnationem intelligenti atque docenti. Quæ ille tanta auctoritate et firmitate proponit, ut quidquid paulo superius ante hæc testimonio de æterno Dei propo-

sito, præscientia, et prædestinatione, vocatione et electione, justificatione, et glorificatione docuerat, et quod postea de Gentium salute et Judæorum obcæcatione commemorat, eisdem ipsis testimoniis sufficienter atque evidenter se demonstrasse, et comprobasse credi velit.

Tale est et illud, quod ex verbis ejusdem Apostoli beatus Augustinus ad probandam, et commendandam divinam gratiam et prædestinationem proponit, dicens (*de Prædest. Sanct.*, cap. 10): [Quod ergo ait Apostolus: « Ipsius enim sumus figmentum, creati in Christo Jesu, in operibus bonis » (*Eph. ii, 10*), gratia est; quod autem sequitur et dicit: « Quæ præparavit Deus ut ambulemus in illis (*Ibid.*), » prædestinatio est.] Certe enim neque in hoc testimonio apostolico nomen gratiæ, vel prædestinationis sonat; et tamen res ipsa gratiæ et prædestinationis manifestissime comprobatur. Quæ enim manifestior res gratiæ, quam quod ex nobis nulla bona opera habemus? sed ipsius, id est « Dei sumus » specialia « figmentum creati in Christo Jesu in operibus bonis. » Et quæ evidentior res prædestinationis, quam quod hæc ipsa bona opera, non solum in præsentibus per gratiam suam nobis donavit, sed etiam in æterna prædestinatione sua: « Præparavit Deus, ut in illis ambulemus. » [Caveamus itaque, ut beatus Hieronymus quodam loco admonet, in Scripturis superstitiosam intelligentiam: Et hanc apostolicam auctoritatem, qua non nomina, sed res ipsas divinæ præscientiæ et prædestinationis suo exemplo nobis quærendas, et tenendas docuit quantum possumus firmissime, et fidelissime, tam in evangelicis, et apostolicis, quam etiam in prophetis dictis sequamur.]

CAPUT VI.

REGULA SEPTIMA.

Electorum nullus perire potest. De reprobis nullus salvatur. Cur salvari non possunt reprobi. De parvulis.

Septima regula est ipsius divinæ præscientiæ et prædestinationis: « Ut neque de electis Dei ullum perire posse credamus, neque de reprobis aliquem salvari ullatenus existimemus. » Non quia non possunt homines de malo ad bonum commutari, et de malis et pravis, boni ac recti fieri, sed quia in melius mutari noluerunt, et in pessimis operibus usque in finem perseverare voluerunt: nec possunt ullo modo pertinere ad sortem electorum, qui magis elegerunt permanere in malitia iniquitatum et impietatum suarum. Hoc enim pessimum et nefarium malum quod est nolle ad Deum converti; neque de malo ad bonum commutari, sed « secundum duritiam et impenitentiam cordis sui thesaurizare sibi iram in die iræ et revelationis justii judicii (Rom. ii, 5), » ille in eis æterna sua præscientia verissime prævidit futurum, qui omnino falli non potest. Et quia hoc verissime præscivit, iuste omnino tales perditioni æternæ prædestinavit.

Quod ergo non possunt salvari, eorum est vitium, quia nolunt, non Dei (quod absit) aliqua iniquitas, qui erga illos et verax semper existit in præscientia sua, et justus in iudicio suo. Licet sit et aliud genus reprobatorum in innumerabilibus videlicet millibus parvulorum, qui nec ætatem nec sensum ad aliquid boni agendum unquam acceperunt, sed in sola originalis peccati, quæ per unum hominem in mundum intravit, damnatione perierunt. De quibus quid aliud dicendum, nisi quod et in eorum reprobatione atque interitu omnipotens Deus justus est, in quibus non naturam bene a se conditam, sed culpam male admissam, et in eos originaliter transfusam justa ultione damnavit.

Hoc ita esse, hoc est, neminem de electis perire posse ipse Dominus ostendit, dicens: « Oves meæ vocem meam audiunt, et ego cognosco eas et sequuntur me. Et ego vitam æternam do eis, et non peribunt in æternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi majus omnibus est, et nemo potest rapere de manu Patris mei (Joan. x, 27, 28, 29). » Istæ oves, quæ ut ipsa veritas testatur, non peribunt in æternum, et quas nemo potest rapere de manu Patris et Filii, alio loco appellantur pusilli Dei. De quibus similiter ipse Dominus dicit: « Sic non est voluntas ante Patrem vestrum ut pereat unus de pusillis istis (Matth. xviii, 14). » Quibus etiam alio loco ait: « Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum (Luc. xii, 32). » et iterum: « Capillus de capite vestro non peribit (Luc. xxi, 18). » Item quod reprobi non propter præscientiam et prædestinationem Dei veraciter præscientis, et juste damnantis, sed propter obstinatum et indomabilem malitiam suam nullatenus possint salvari, idem Dominus ostendit loquens talibus, et dicens: « Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis (Joan. x, 26); » et iterum: « Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis (Joan. viii, 47). » Similiter et per prophetam de talibus comminatur, dicens: « In consilio populi mei non eruat, et in Scriptura domus Israel non scribentur, nec terram Israel ingredientur (Ezech. xiii, 9). » Videlicet sicut vere de cœtu electorum ejeti, et de libro vitæ deleti, et de terra viventium penitus alienati: de his et Apostolus consonanter verbis evangelicis loquitur, dicens: « Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum, in his qui pereunt est opertum; in quibus Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illuminatio Evangelii gloriæ Christi (III Cor. iv, 3, 4). » De quibus etiam alio loco dicit: « Non enim omnium est fides; » et: « Non omnes obediunt Evangelio (Rom. x, 16), » quia ergo tales sunt, et tales usque in fidem perdurant; merito utique et præscientia Dei mali præsciti sunt, et prædestinatione Dei juste reprobati atque damnati; probet ergo seipsum homo, ut ex quotidiano profectu, sive defectu vitæ suæ, utrum magis ad societatem electorum, an (quod absit) ad societatem reprobatorum propinquare se sentiat, apud

se sollicitus perspiciat, et inquirat, oretque fideliter, et perseveranter quantum potest, ut eum omnipotens Domini misericordia, et ab æterna damnatione eripi, et in electorum suorum jubeat grege numerari: [quia licet, ut beatus Gregorius dicit (Dialog. lib. i, c. 8), obtineri nequaquam possint quæ prædestinata non fuerint, ipsa tamen perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotente Deo disposita, ut ad hoc electi ex labore perveniant, quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante sæcula disposuit donare.]

CAPUT VII.

De Dei præscientia.

Hæc ita esse quæ, prout Dominus dedit, septem titulis distincta, atque, digesta, tam nobis, quam cæteris qui legere voluerint juxta regulam veræ fidei de præscientia et prædestinatione divina, velut regulariter proposuimus agnoscenda, atque tenenda non ex nostro sensu aliquid præsumentes, sed Scripturæ sanctæ auctoritatem fideliter atque humiliter sequentes: hæc, inquam, ita esse, et ita antiquæ Ecclesiæ auctoritate, et sanctorum Patrum fidelissima institutione tenta et tradita necessarium omnino duximus; ut etiam eorundem sanctorum Patrum verbis, et definitionibus breviter aperteque propositis ad confirmationem legentium attentius commendare, ac declarare studeamus.

In libro cujus titulus est de duabus in Christo naturis, omnibus fere Ecclesiis notissimo et celebriter commendato, ubi etiam multorum, et orthodoxorum Patrum tam Græcorum, quam Latinorum, vel libri integri, vel sententiæ ad ædificationem et confirmationem fidei pertinentes, beatissimorum scilicet, Athanasii, Ambrosii, Hieronymi, Augustini et cæterorum diligenter collectæ atque digestæ sunt; inseruntur etiam quædam quadraginta capitula sub unius libelli textu, qui vel beati Augustini, vel beati Fulgentii gloriosi antistitis confessoris Christi nomine titulatur (*de Fide ad Petrum diac.*), præcipue ad cognitionem et confirmationem fidei pertinentia, in quibus de hac re unde nunc agitur, id est de divine præscientiæ et prædestinationis veritate quid firmissime atque indubitanter tenendum sit, ita brevissime ac plenissime legitur definitum. [Firmissime, inquit, tene et nullatenus dubites Deo incommutabili non solum præterita et præsentia, sed etiam futura omnia incommutabiliter esse notissima. Cui dicitur: « Deus qui occultorum es cognitor, qui scis omnia antequam fiant (Dan. xiii, 42). »] Et iterum: [Firmissime, inquit, tene, et nullatenus dubites Trinitatem Deum incommutabilem rerum omnium, atque operum, tam suorum, quam humanorum certissimum, cognitorem ante omnia sæcula scire, quibus per fidem esset gratiam largiturus, sine qua nemo potuit ex initio mundi, usque in finem a reatu peccati, tam originalis, quam actualis absolvi; quos enim Deus præscivit, et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii ejus (Rom. viii, 29)]; et iterum:

[Firmissime, inquit, tene, et nullatenus dubites, omnes, quos vasa misericordiae gratuita bonitate Deus facit ante constitutionem mundi, in adoptionem filiorum Dei prædestinatos a Deo, neque perire posse aliquem eorum, quos Deus prædestinavit ad regnum; neque quemquam eorum, quos Deus non prædestinavit ad vitam ulla posse ratione salvari: prædestinatio enim illa gratuita donationis est præparatio, qua nos Apostolus ait: « Prædestinatos in adoptionem filiorum per *Jesum Christum* in ipsum (*Eph. 1, 5*). »]

Hanc fidei regulam et definitionem certissimam fideliter sequens beatus et sanctus doctor Ecclesiae Beda presbyter, cum exponeret locum illum ubi in libro Genesis narratur de ereptione Lot ex interitu Sodomorum (*Gen. xix*), et quorundam suorum non credentium et cum eo exire nolentium, et ideo cum cæteris, qui in urbe impia remanserant, justissime perditorum punitione, ita ait: [Quod ostium Lot incluserunt angeli, ne vel ipsum, vel aliquem de domo ipsius possent ad perdendum rapere Sodomitæ, patenter insinuat quia nullum de electis Dei perditura est impietas, et persecutio reproborum, dicente Domino de ovibus suis: « Et ego vitam æternam do eis et non peribunt in æternum, et non rapiet eos quisquam de manu mea (*Joan. x, 28*). »] Quod vero idem Lot facultate ab angelis data nullum de civibus perfidis, ne de suis quidem cognatis sive amicis tametsi multum conatus potuit ad salutem revocare, significat, quia nullius labor hominis ad numerum prædestinatorum, qui ante constitutionem mundi electi sunt a Deo, vel unam possit animam adjicere. Novit enim Dominus qui sunt ejus. Verum et si nostram fragilitatem qui ad electorum sortem pertineant latet, non tamen ab agenda cura nostræ salutis cessandum, non ab instruendis proximis lingua est continenda, sed ad exemplum beati Lot, et nobis caste vivendum, et errantium quoque correctioni officium pietatis impendendum. Constat enim quia etsi prædestinatos ad interitum salvare nequimus, nostræ tamen benignitatis, quam erga illorum salutem impendimus, mercedem non perdimus.]

CAPUT VIII.

De gemina prædestinatione. Ex prædestinatione nulla necessitas ad malum.

Hanc fidei regulam firmissime ac fidelissime nobis tenendam beatus Augustinus ista diligenter et breviter commendat in libris de Civitate Dei (*lib. xv, cap. 1*), ita dicens: [Humanum, inquit, genus in duo genera distribuimus, unum eorum qui secundum hominem, alterum eorum qui secundum Deum vivunt; quas etiam mystice appellamus civitates duas, hoc est, duas societates hominum quarum est una, quæ prædestinata est in æternum regnare cum Deo: altera æternum supplicium subire cum diabolo.] Et post pauca, de exortu duarum civitatum istarum, id est civitatis Dei et civitatis diaboli, diligentius disputans, ita dicit (*Ibid.*): [Natus est igitur prior Cain ex illis duobus humani generis parentibus pertinens ad hominum civitatem: poste-

rior Abel ad civitatem Dei. Prior est natus civis hujus sæculi, posterior autem isto peregrinus in sæculo, et pertinens ad civitatem Dei. Gratia prædestinatus, gratia electus, gratia peregrinus deorsum, gratia civis sursum. Nam quantum ad ipsum attinet ex eadem massa oritur, quæ originaliter est tota damnata; sed tanquam figulus Deus: hanc enim similitudinem non imprudenter, sed prudenter introducit Apostolus: Ex eadem massa fecit aliud vas in honorem, aliud in contumeliam (*Rom. ix, 21*). Prius autem factum est vas in contumeliam, post vero alterum in honorem. Quia et in ipso uno homine, sicut dixit Apostolus, non « primum quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale (*I Cor. xv, 42*), » etc.] Item in libro Enchiridion (*cap. 100*) quem ad Laurentium Ecclesiae Romanæ archidiaconum scripsit, de eadem re ita loquitur: [Cum angelica, inquit, et humana creatura peccasset, id est, non quod Deus sed quod ipsa voluit fecisset, etiam per eandem creaturæ voluntatem, qua factum est quod Creator noluit, implevit ipse quod voluit, bene utens et malis tanquam summe bonus ad eorum damnationem, quos juste prædestinavit ad pœnam, et ad eorum salutem, quos benigne prædestinavit ad gratiam.]

Hæc pauca ex præfati beatissimi doctoris duobus libris posuimus, quos eum non solum catholice et veridice scripsisse, sed etiam diligenter et fideliter retractasse, qui libros Retractationum ejus attentius legit, evidenter agnoscit ut quia jam ejus auctoritas de hac re, id est de divina in utramque partem prædestinatione, et electorum videlicet ad gloriam, et reproborum ad pœnam a nonnullis publice contemnitur, et conculcatur: ita ut quia se ipse in quibusdam scriptis suis pie, atque humiliter reprehendit, et corrigit, putent se, ubi eis visum fuerit, licenter eum posse reprehendere. Et quod ille fecit ad exemplum humilitatis, ipsi usurpare non erubescant ad tumorem præsumptionis. Ex his saltem libris agnoscant quia hoc verbum divinæ prædestinationis in parte reproborum positum, quia verissime et rectissime divino judicio prædestinati « dicuntur, non ad culpam utique, sed ad pœnam, nec ad malum opus, quod ipsi volentes agunt, sed ad malum; quod in æternis suppliciiis inviti patientur, » nec ipse in suis dictis reprehenderit, nec ab ullis catholice et sane sentientibus reprehensum sit. Et ideo etiam « moderno tempore, » a nobis qui tantæ imperitiæ, et infirmitatis sumus nequaquam reprehendendum, vel rejiciendum debuit, judicari, sed potius diligenti, et humili pietate perscrutari, et intelligi. Et si qui sunt, qui ex hoc scandalizari videantur, tanquam per istud prædestinationis verbum necessitas male agendi cuiquam imposita esse significetur, instruendi potius fuerunt et breviter ac lucide docendi, quod Deus neminem prædestinaverit ad peccatum, sed ad luedum supplicium pro peccato. Nec ista prædestinatione aliquem cogat ad male agendum, sed potius declaret judicem justum, qui et peccata fieri noluit,

et facta iuste se puniturum esse præscivit, iuste se puniturum et esse prædestinavit. Hac namque prædestinatione non opus hominis malum, sed iustum hominis prædestinavit supplicium

Hunc sensum B. Augustini verum, atque catholicum quod Deum operis sui futuri, id est iusti iudicii de malis et in malis exercendi semper fuisse præscium, semper fuisse prædestinatorem iustum, fideliter commendat B. Fulgentius, ut supra memoravimus, huius temporis vicinus, et tempore Vandalicæ persecutionis apud Africam inter cæteros Christi sacerdotes confessores inelytus interrogatus a quodam pio, et religioso viro non sprexit, non respuit, sed potius diligenter exposuit, et confirmavit dicens (*ad Mon. l. 1, c. 5*): [Nihil aliud accipiendum existimo in illo sancti Augustini sermone, quo ad interitum quosdam prædestinatos affirmat, nisi ad interitum supplicii non delicti, neque ad malum quod injuste admittunt, sed ad cruciatum quod iustissime patiuntur: nec ad peccatum, sed ad tormentum, quod illis propria iniquitas male parit, et æquitas divina bene retribuit; nec ad mortem animæ primam sed ad mortem secundam: quod enim ante gehennam mali peccando pereunt, non est divini operis sed humani: quod autem in gehenna perituri sunt, hoc facit Dei æquitas, cui nulla placet peccantis iniquitas. Hoc itaque prædestinavit Deus, quod erat ipse factururus; illud vero nullatenus prædestinavit, quod factururus ipse non fuit; mala quippe voluntas non pertinet ad optimum Creatorem: iusta vero iniquorum damnatio pertinet ad æquissimum cognitorem; prædestinavit itaque Deus iniquos et impios ad supplicium iustum, non ad aliquod opus injustum; ad pœnam, non ad culpam; ad pœnam non ad transgressionem; ad interitum, quem ira iusti iudicis peccantibus reddidit, non ad interitum, quo in se iram Dei peccantium iniquitas provocavit.] Huc usque beatus Fulgentius.

CAPUT IX.

Testimonia ex S. Leone et S. Gregorio.

Beatus etiam Leo de huius divinæ præscientiæ, et prædestinationis veritate, id est sempiternarum dispositionum Dei incommutabili ordine, sic docet: [Cum omnia, quæ in Domino majestatis Judaica admisit impietas, tanto ante prædicta sint, ut non tam de futuris, quam de præteritis propheticus sit sermo contextus, quid aliud nobis, quam sempiternarum dispositionum Dei incommutabilis ordo referatur? Apud quem discernenda jam dijudicata, et futura jam facta sunt. Cum enim et qualitates actionum nostrarum, et effectus omnium voluntatum scientia divina præveniat, quanto magis nota sunt Deo opera sua? Et recte placuit quasi facta recoli, quæ non poterant omnino non fieri.]

Beatus quoque Gregorius exponens illa verba Apostoli, id est: « Quæ sit longitudo, et latitudo, et sublimitas, et profundum (*Eph. III, 18*), » ita de prædestinatione reproborum ad interitum breviter et

aperte dicit: [Inest Deo etiam profundum, quo damnandos inferius iusta æquitate disponens præordinat.] Item de eadem re alio loco sic dicit: [Ad hanc vim quoque dilatur Ecclesia, dum ad se quosdam in iniquitate permansuros admittit. Propter hanc multitudinem, quæ extra electorum numerum jacet, in Evangelio Dominus dicit: « Multi vocati, pauci autem electi (*Math. xx, 16*). »] Alio quoque loco vim supernæ dispositionis incommutabilem esse demonstrans ita ait: [Vitari enim vis superni consilii nequaquam potest, sed magna sibi virtute hanc temperat, qui se sub ejus nutibus refrenat; ejusque sibi pondera levigat, qui hanc subjecto cordis humero volens portat.] Item alibi de eadem re: [Sicut nemo obsistit largitati Dei vocantis, ita nullus obviat justitiæ relinquentis.] Et iterum de impiis jam præjudicatis: [Qui vero nec fidei sacramenta tenuerunt, increpationem iudicis in extrema examinatione non audiunt: quia præjudicati infidelitatis suæ tenebris, ejus quem despexerunt invectione redargui non merentur.] Item de prædestinatione perditionis reproborum: [Omnipotens, inquit, Dei iustitia, futurorum præscia ab ipsa mundi origine gehennæ ignem creavit, qui in pœnam reproborum esse semel inciperet, sed ardorem suum etiam sine lignis nunquam finiret.] Alibi quoque de ipso impiorum et reproborum, atque æterno interitu damnatorum capite, id est Antichristo, jam eum damnatum esse contestans, ita dicit: [Ille damnatus homo quem in fine mundi apostata angelus assumit ad prædicandum falsitatem suam, astutos, ac duplices, atque huiusmodi scientiam habentes selecturus est.] Et alio loco: [Terra cui vix dicitur ille principaliter damnatus homo est qui alarum cymbalum vocatur: quia qui per superbiam multitudinem cogitationis evolvit, eundem perversum hominem prædicando sonant.] Et paulo post: [Terra, inquit, cui vix dicitur, trans flumina Æthiopiæ esse perhibetur: quia damnatus ille homo tanta immensitate iniquus est, ut omnium peccatum peccata transcendat.]

CAPUT X.

De gemina prædestinatione.

Ecce beatissimi Patres Ecclesiæ uno sensu, uno ore, quia et uno spiritu divinæ præscientiæ, et prædestinationis immobilem veritatem in utraque parte, electorum scilicet et reproborum prædicant, et commendant. Electorum utique ad gloriam, reproborum vero non ad culpam, sed ad pœnam. Et in his non temporalium, neque ex aliquo tempore inchoantium, sed sempiternarum dispositionum Dei immutabilem ordinem nobis demonstrari confirmant, nec aliquem electorum posse perire, nec ullum reproborum propter duritiam et impœnitentiam cordis sui posse salvari. Hoc et divinarum Scripturarum veritas, et sanctorum, atque orthodoxorum Patrum auctoritas consonanter annuntiant, indubitanter nobis credendum, tenendum inculcant. Quapropter et si « illius miserabilis monachi » improbatur levitas, improba-

tur temeritas, culpatur importuna loquacitas, non ideo divina neganda est veritas : quia juxta præmissam catholicæ fidei rationem omnipotens Deus ante constitutionem mundi, antequam quidquam faceret, a principio certis et justis, atque immutabilibus causis æterni consilii sui quosdam prædestinaverit ad regnum gratuita bonitate sua, ex quibus nemo sit periturus protegente misericordia sua, et quosdam prædestinaverit ad interitum justo judicio suo propter meritum, quod præcivit impietatis eorum : ex quibus nemo possit salvari non propter violentiam aliquam divinæ potestatis, sed propter indomabilem, et perseverantem nequitiam propriæ iniquitatis. Quid ergo restat, nisi ut si quid aliter sapiamus, hoc nobis, Deo revelante, humiliter abnuamus, et clarescentem veritatem fideliter amplectamur : quia, ut Apostolus docet, non debemus posse aliquid adversus veritatem sed pro veritate (I Cor. xiii, 8).

CAPUT XI.

De voluntate Dei. — Locus difficillimus, Qui vult omnes homines salvos fieri a Patribus quatuor modis explicatur.

Sequitur in jam dicta Epistola præfatum monachum dixisse atque docuisse : Quod Deus non vult omnes homines salvos fieri, sed eos tantum qui salvantur : et quod dicit Apostolus, « qui vult omnes homines salvos fieri (I Tim. ii, 4), » illos dici omnes qui tantum salvantur.

Hæc autem quæstio valde perplexa, et in sanctorum Patrum scriptis multum versata, et multipliciter exposita, non nobis videtur præcipitanter definienda, sed cautissime, et fidelissime perscrutanda, atque pertractanda, et ex aliis videlicet Scripturæ sanctæ manifestioribus locis quibus ejus obscuritas illustretur, et ex paternæ, ut dictum est, auctoritatis expositionibus, et ex ipsa fidei ratione.

Primo itaque hoc dicendum quod firmissime sit credendum, et nullatenus dubitandum, quod Apostolus Christo in se loquente testatur et prædicat dicens de Deo : « Qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire (I Tim. ii, 4). » Et tamen manifestum est non omnes salvari, cum ipsa Veritas dicat, discernens inter eos qui salvantur et qui condemnantur : « Qui crediderit et baptizatus erit,

salvus erit ; qui vero non crediderit, condemnabitur (Marc. xvi, 16). » Neque « omnes ad agnitionem veritatis venire (I Tim. ii, 4), » nisi eos solos, qui mysterium Dei Patris, et unigeniti Filii ejus, et hic agnoverint per fidem, et in futuro videre meruerint pro speciem : sicut eadem Veritas ad Patrem dicit : « Ut omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum et quem misisti Jesum Christum (Joan. xvii, 2, 3). » Quomodo ergo omnipotens Deus, « et omnes homines salvos fieri vult, atque ad agnitionem veritatis venire, » et tamen non omnes salvantur, nec veniunt ad hanc agnitionem, cum alibi Scriptura dicat : « Omnia quæcunque voluit, Dominus fecit (Psal. cxiii, 3), » cur itaque hoc voluit et non fecit, qui omnia quæcunque voluit fecit?

Hunc obscurissimum et difficillimum locum, in quantum nostræ pusillitatis memoriæ occurrit, quatuor modis in scriptis catholicorum Patrum invenimus explanatum, videlicet ut vel ita intelligamus dictum : « Qui vult omnes homines salvos fieri, » ut omnes homines omnia hominum genera accipiamus, id est Judæorum et gentium, liberorum et servorum, virorum et mulierum, divitum et pauperum, nobilium et ignobilium, et quæcunque hujusmodi ex omni genere hominum salvat, et ad agnitionem veritatis perducit per Dominum Jesum Christum qui in Evangelio dicit : « Simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti (Matth. xiii, 47). » Isto namque locutionis modo ipse Dominus in Evangelio dicit : « Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me (Joan. xii, 32). » Quomodo enim per passionem crucis, in qua exaltatus est, omnia traxit ad se, qui alibi dicit : « Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum ? » (Joan. vi, 44.) Quod utique de solis fidelibus intelligendum est ; sed omnia ad se trahit qui ex omni, ut dictum est, genere hominum Ecclesiam suam colligit, et perficit. Sicut etiam illud ab Apostolo dictum est : « Conclusit enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur (Rom. xi, 32), » quomodo enim omnium miseretur æterna illa miseratione, qua electos suos « Coronat misericordia, et miserationibus (Psal. cii, 4), » qui occulta dispositione judicii sui, « Cujus vult mi-

NOTÆ DUVALII DOCTORIS SORBONICI.

Quatuor explicationes profert propositionis Apostoli I ad Timoth. ii : « Vult Deus omnes homines salvos facere, et ad agnitionem veritatis pervenire. » Tres priores commendat et quartam tanquam Pelagianam condemnat. Verum licet prima sit Augustini in Enchiridio, cap. 103, nihilominus propter hujus temporis hæreticos parumper est periculosa. Ut enim impiam suam de reprobatione opinionem astruat Calvinus iii, Institut., c. 14, illam dicit ita intelligendam de generibus scilicet singulorum, et non de singulis generum : ita ut Deus ex omni sexu, ætate, conditione et statu, aliquos duntaxat salvare voluerit, nos tamen omnes et singulos. Secunda pariter est Augustini loco citato Enchiridii, Prosperi episcopi ad Rufinum, et in responsione octava ad episcopos Gallie. Tertia ejusdem Augustini de Corre-

ptione et Gratia, cap. 14 et 22 ; de Civit., cap. 1 et 2 ; nec non D. Thomæ in locum illum Apostoli. Quarta eo modo quo explicatur ab Ecclesia Lugdunensi explodenda est : certum enim Deum non expectare nostras voluntates vel cooperationem earumdem, ut simpliciter et absolute nostrum omnium salutem velit. Si tamen ita exponatur, ut Deus voluntate antecedente omnes salvare velit, quia sufficientia omnibus et singulis media ad salutem confert, verum, pium, catholicum et nullo modo Pelagianum sensum habet : hanc enim tenet Ambrosius secundo de Vocatione gentium, cap. 1, 6 et 10 ; Prosper ad primam et secundam Gallorum objectionem, omnesque scholastici in prima distinct., 46, unico excepto Ariminesi.

secretur, et quem vult indurat (*Rom. ix, 18*), nisi quia (ut dictum est) omni hominum generi miseretur. Quod in duobus populis Judæorum scilicet, et gentium continetur. De quibus, ut hoc diceret, supra loquebatur Apostolus.

Aut ita accipiamus dictum: Qui vult omnes homines salvos fieri, ut illos solos salvari intelligamus, Quos ipse salvare voluerit, id est non quod omnes salventur, sed quod nemo, nisi miserationis ejus voluntate salvetur, de quo Psalmista dicit: « Salvum me fecit, quoniam voluit (*Psal. xvii, 20*); » et iterum: « Et vita in voluntate ejus (*Psal. xxix, 6*). » Iste enim locutionis modus in verbis Apostoli etiam aliis locis invenitur, sicut est illud: « Sicut per unius hominis delictum in omnes homines in condemnationem, ita et per unius hominis justitiam in omnes homines in justificationem vitæ (*Rom. v, 18*). » Quomodo enim per unius hominis justitiam, id est Christi, in omnes homines in justificationem vitæ? cum manifestissime non omnes homines per justitiam Christi justificentur, et vivificentur in Christo. Et tamen verissime dixit Apostolus: « Per unius hominis justitiam in omnes homines in justificationem vitæ, » non quia nullus hominum est, qui per illius justitiam non justificetur: sed quia, præter ejus justitiam, nemo justificatur. « Omnes » ergo per primum Adam in condemnationem, et « omnes » per novissimum Adam in justificationem: quia nemo in condemnatione nisi per illum, nemo in justificatione nisi per istum. Tali sensu et illud accipiendum est: « Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificentur (*I Cor. xv, 22*). » Quod utique de futura resurrectione dixit Apostolus. Nunquid enim tunc vivificentur in Christo, qui nunquam crediderunt in Christum, qui nunquam fuerunt in Christo, qui nunquam vixerunt, nec mortui sunt in Christo? Et ideo nullatenus pertinent, ut in illo accipiant resurrectionem vitæ, quam Dominus fidelibus promittit dicens: « Qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ, » et ideo ad eorum pertinent sortem, de quibus statim subjungit: « Qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii (*Joan. xv, 29*). » Et tamen vere in Adam « omnes » moriuntur, quia nemo in mortem nisi per illum. Et vere in Christo « omnes » vivificentur: quia nemo in illa resurrectione vitæ nisi per ipsum. Quo etiam sensu manifestissime illud in psalmo dictum est: « Allevat Dominus omnes qui corruunt, et erigit omnes elisos (*Psal. cxlvi, 14*). » Neque enim « omnes » omnino, qui in diversis criminibus, et vitis corruunt, et eliduntur Dominus miserendo, atque indulgendo a lapsu ruinæ allevat, et erigit cum tantos in eisdem suis criminibus, et iniquitatibus perire certum sit. Et tamen vere ipse « omnes » corruentes, et « omnes » elisos allevat, atque erigit, quia vel ex omni genere peccantium sive criminiosorum, quos voluerit, salvat; vel quia nisi per illum nemo prostratus erigitur, aut allevatur, dum non suis viribus, sed Dei miseratione consurgit. Sicut ergo in his

Psalmi verbis de opere misericordiae Dei: ita et in illa apostolica sententia, quia de ipso dictum est: « Qui vult omnes homines salvos fieri, » rectissime intelligitur de voluntate bonitatis Dei.

Vel certe ita intelligatur: « Qui vult omnes homines salvos fieri (*Rom. viii, 26, 27*), » quia hoc sanctos suos per Spiritum suum velle facit, id est velle eis inspirat, ut omnes homines sicut seipsos salvos fieri optent; sicut et de Spiritu sancto intelligendum est quod idem dicit Apostolus: « Sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus, quia secundum Deum postulat pro sanctis. » Postulat namque Spiritus, quia, ut beatus Gregorius exponit ad postulandum eos quos repleverit inflammat. Et gemit atque desiderat Spiritus, quia sanctos in orationibus gementes et desiderantes facit, juxta hunc itaque sensum, « Deus vult omnes homines salvos fieri, » quia, ut dictum est, ipse sanctis suis inspirat ut hoc velint, ipse eos ita volentes facit sicut inspiraverat beato Apostolo qui dicebat: « Volo autem omnes homines esse sicut meipsum (*I Cor. vii, 7*). » Et alibi cum coram rege Agrippa et principibus testimonium Christi mira libertate et constantia prædicaret, dicente sibi eodem rege: « In modico suades me Christianum fieri, » continuo plenus desiderio, salutis omnium respondit: « Opto apud Deum et in modico, et in magno non solum te, sed et omnes qui me audiunt hodie tales fieri: qualis ego sum exceptis vinculis istis (*Act. xxvi, 28, 29*). »

CAPUT XII.

Sequitur ejusdem loci explanatio.

Quarto autem modo ita a sanctis Patribus intellectum invenitur quod dictum est: « Qui vult omnes homines salvos fieri, » ut simpliciter accipiatur hoc de omnibus hominibus « Quantum in ipso est Deum velle, » eo quod omnes salvari velit « bonitate Creatoris: » sed quia liberi arbitrii eos condidit, expectet, ut hoc etiam ipsi velint: et si voluerint, juste salventur: si noluerint, juste puniantur. Sed huic sensui imprimis illud videtur esse contrarium: « Quomodo omnipotens Deus eorum, quos vult salvos fieri expectet voluntatem, » ut et ipsi scilicet propria arbitrii libertate salvi esse velint, cum velle fideliter salvum fieri sit per redemptionem Domini Jesu Christi. (Quia, sicut beatus Petrus apostolus docet: « Non est in ullo alio salus, et non est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri (*Act. iv, 12*), » nemo omnino possit, nisi in eo Deus operetur et velle et posse: sicut Apostolus testatur dicens: « Deus est enim qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate (*Phil. ii, 13*), » si enim hanc voluntatem redemptionis et salutis quæ est in Christo nemo habet ex se ipso, sed ab illo « qui operatur in eis, quos vocat et velle et perficere pro bona voluntate, » sicut manifestissime apostolicæ doctrinæ veritas docet, ut quid Deus expectat eorum quos vult salvos fieri voluntatem, ut

ipsi libero arbitrio suo incipiant velle salvari, et tunc A divina bonitate salventur, ut initium salutis eorum sit ex ipsis, perfectio autem ejusdem salutis ex Deo. Et ubi erit quod idem Apostolus dicit : « Aut quis prior dedit illi et retribuetur ei? » (Rom. xi, 35.) Aut quomodo in tali sensu Pelagianus error non habet victoriam, qui salutem hominis non ex Dei dono, sed ex libero ipsius hominis arbitrio esse confirmat?

Quod si falsum est, sicut omnino falsum esse convincitur, quid causæ est, ut Deus « qui omnes homines vult salvos fieri (I Tim. ii, 4), » non omnes homines salvet? Voluntatem eorum non exspectat, quia voluntatem veræ salutis suæ nemo habere potest, nisi per illum. An quod vult, non potest omnipotens? ut (quod absit) velit salvare omnes homines, nec possit. Quid ergo restat, nisi ut ille « Qui omnia B quæcunque voluit fecit (Ps. cxiii, 3), » ideo hoc non faciat, quia nolit, non quia non possit? Quia sicut vere « omnia quæ voluit fecit » ita vere noluit quæ non fecit. Cur ergo noluit, nisi quia in hac re, sicut justum, ita et occultum est judicium ejus, cui Psalmista dicit : « Judicia tua abyssus multa? » (Ps. xxxv, 7.) Et de quo Apostolus dicit : « Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? (Rom. xi, 34.) » Et iterum : « Nunquid iniquitas apud Deum? Absit (Rom. ix, 14). » Quos ergo voluit salvare, salvavit, quia omnia quæcunque voluit fecit; quos autem salvare noluit, ubi nisi in illa ex Adam veniente massa damnationis reliquit. Ita fit etiam si secundum pium quorundam Patrum piorum sensum Deus omnes homines vult salvos fieri bonitate C Creatoris, qua creaturam suam bene a se conditam perire non vult, id ipsum iterum nolit « judicis æquitate, » qua eandem creaturam suam vel originali, vel etiam actuali peccato nequiter inquinatam et vitiatam impunitam esse non sinit. In tantum enim : « Neminem vult perire, » nec voluntas ejus alicui causa perditionis existit, ut per prophetam etiam jurat et dicat : « Vivo ego, dicit Dominus, quia nolo mortem impii, sed ut revertatur a via sua impia et vivat (Ezech. xxxiii, 11). » Et tamen ipse, qui non vult mortem impii perseverantem in impietate sua impium procul dubio punit. Ita in uno atque eodem homine et bonitatem et severitatem suam ostendens : bonitatem, qua non vult eum perire; severitatem, qua perseverantem in iniquitate non vult impunitum relinquere. Si ergo hoc quod de uno homine diximus : De universo genere hominum pereuntium similiter intelligatur, potest forsitan non absurde dici quod Deus omnes homines velit salvos fieri bonitate Creatoris; et tamen eos quos indignos salute judicaverit, justa judicis severitate non salvet. Nam et in uno homine, ut jam dictum est, utrumque fieri posse ostendit Apostolus, dicens : « Vide ergo bonitatem et severitatem Dei, in illis quidem qui ceciderunt severitatem : in te autem bonitatem, si permanseris in bonitate, alioquin et tu excideris (Rom. xi, 22); » quod est aperte severitatem denuntiare illi qui non permanserit in bonitate.

CAPUT XIII.

Conclusio.

In tribus itaque prioribus modis intelligentiæ eorum verborum, quibus de Deo dicitur : « Qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire (I Tim. ii, 4). » Nulla absurditas, nulla repugnantia fidei invenitur : quia sive omnes homines quos Deus vult salvos fieri omnia genera hominum accipiantur, sive omnes homines salvos fieri Deum velle ita intelligatur : quia omnes qui salvantur non nisi ejus voluntate salvantur : sive eo modo dictum credatur : omnes homines Deum velle salvos fieri : quia in sanctis suis ipse hoc vult, qui eis talem voluntatem inspirat, ut omnes homines velint salvos fieri sicut seipos : in his (inquam) omnibus et vera omnino, et salubris intelligentia est. In quarto autem modo illud sine dubio cavendum, quia et occasionem Pelagianæ pravitati præbet, quod Deum ; ut salvet homines, humanas exspectare asserit voluntates. Contra quem errorem ita in antiquis Patrum conciliis legitur definitum (Conc. Araus., can. 4) : [Si quis ut a peccato purgemur voluntatem nostram Deum exspectare contendit, non autem, ut etiam purgari velimus, per sancti Spiritus infusionem, et operationem in nobis fieri constitetur, resistit ipsi Spiritui sancto per Salomonem dicenti : « Præparatur voluntas a Domino (Prov. viii, 51 sec. LXX); » et Apostolo salubriter prædicanti : « Deus est qui operatur in nobis, et velle et perficere pro bona voluntate. »] Quod autem ibi simpliciter intelligitur Deum omnes homines velle salvos fieri bonitate scilicet Creatoris (ita ut putamus) fideliter potest recipi, si hanc voluntatem bonitatis suæ erga salutem hominum non credatur humana obsistente voluntate implere non posse, sed obsistente humana iniquitate implere nolle. Quæ omnia cum tam obscura sint, et tam profunda atque perplexa, nollemus inter fratres et charissimos nostros aliquid de his contentiose ventilari vel temere definiri, sed potius quod in eis certum est sine dubitatione defendi. Quod autem etiam inter magnos diverso modo, sed non diversa pietate sentientes ambiguum atque incertum remansit, etiam apud nos et reverenter honorari, quia neutrum eorum videtur esse falsum, vel fidei contrarium; et magis in talibus inquietos et contentiosos ad tranquillitatis et sobrietatis modestiam provocari, quam pro inusitatis et minus eluculentibus rebus aliquem immoderata austeritate ac severitate damnari.

CAPUT XIV.

De morte Christi.

Adjungitur post hæc in præfata epistola quod prædicaverit ille miserabilis monachus, quia « Christus non venit ut omnes salvaret, nec passus est pro omnibus, nisi solummodo pro his qui passionis ejus salvantur mysterio. » Sed et de hac quæstione nihil confuse, et inconsiderate dici, vel definiri vellemus,

habet enim et ipsa profunditatem, et difficultatem suam, non nostra præsumptione, sed Scripturarum sanctorum veritate, et orthodoxorum Patrum auctoritate diligentiter perscrutandam, et in quantum Dominus aperire dignatur, fideliter intelligendam. Nos enim firmissime tenemus, nec ullatenus dubitamus, juxta evangelicam et apostolicam fidem, Dominum nostrum Jesum Christum, pastorem bonum animam suam posuisse pro ovibus suis; sicut ipse dicit: « Ego sum pastor bonus: bonus pastor animam suam dat pro ovibus. » Et iterum: « Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem. Et animam meam pono pro ovibus meis (Joan. x, 14, 15). » De quibus ovibus alibi dicitur: « Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam in redemptionem pro multis (Matth. xx, 28): » et: « Hic est calix sanguinis mei Novi Testamenti, qui pro vobis, et pro multis effundetur in remissionem peccatorum (Matth. xxvi, 28). » Unde et Apostolus dicit: « Sic et Christus semel oblatum est ad multorum exhaurienda peccata (Hebr. ix, 28). » Et qui isti sunt diligentissime commendavit dicens: « Et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odore suavitatis (Ephes. v, 2). » Et alibi: « Quanto magis, » inquit, « sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo emundavit conscientiam vestram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi (Hebr. ix, 14). » Et iterum: « Qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem honorum operum (Tit. ii, 14). » Et alio loco: « Qui factus est in nobis, » inquit, « sapientia a Deo, et justitia et sanctificatio et redemptio (I Cor. i, 30). » Hoc et in Psalmis similiter est prænuntiatum, ubi canitur: « Redemptionem misit Dominus populo suo (Psal. cx, 9); » et: « Redemisti in brachio tuo populum tuum (Psal. lxxvi, 16). » Et iterum: « Quia apud Dominum misericordia, et copiosa apud eum redemptio: et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus ejus (Psal. cxxix, 7, 8). »

Hoc nobis et sacratissimum nomen ejus commendat et angelus docet dicens: « Et vocabis nomen ejus Jesum, ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum (Matth. i, 21). » Pro his namque et ipse Dominus se in patibulo crucis exaltatum testatur, dicens: « Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis; ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam; » ubi et statim subjunxit: « Sic enim et Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret (Joan. iii, 14 - 16). » Et quis iste sit mundus quem Deus dilexit, et pro quo unigenitum suum dedit, continuo exponens adjunxit: « Ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam, » sic enim et ibi intelligendus est mundus Deo dilectus, et per Unigenitum ejus redemptus, ubi beatus Joannes apostolus dicit: « Et ipse

est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed et pro totius mundi (I Joan. ii, 2); » et ubi B. Paulus apostolus dicit: « Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum (II Cor. v, 19). » Est namque mundus in infidelibus inimicus Deo, nec reconciliatus Deo. De quo scriptum est: « Et mundus eum non cognovit. » Et iterum: « Et mundus totus in maligno positus est (I Joan. v, 19). » Totus ergo mundus in salute, et totus in incredulitate; totus in reconciliatione, et totus in inimicitis; quia et ille in suo genere totus, et iste in suo genere totus intelligendus est.

CAPUT XV.

Ordo reconciliationis; 1. Electorum; 2. Fidelium omnium qui non perseverant; 3. Vocandorum; 4. Infidelium.

In hac redemptionis et reconciliationis gratia primus ordo est electorum et prædestinatorum ad vitam æternam: de quibus perire nullus potest, et qui omnino omnes salvantur et ad quos pertinet, quod Dominus dicit: « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (Matth. x, 22). » Secundus ordo est eorum fidelium qui recta fide et pietate accedunt ad gratiam baptismi, et per eam accipiunt indulgentiam peccatorum, baptizati in morte Christi, et ablati a peccatis suis in sanguine ejus, ac per hoc participes redemptionis ipsius effecti; sed postea diversis temptationibus et iniquitatibus gratiam ipsius fidei et redemptionis amittunt perseverantes in malis suis, et sic de sæculo exeuntes. De qualibus dicit Apostolus quod « regnum Dei non consequentur (Gal. v, 21); » et « quia non habent hæreditatem in regno Christi et Dei (Ephes. v, 5); » quibus etiam Dominus se dicturum comminatur, dicens: « Amen dico vobis, nescio vos (Matth. xxv, 12); » unde et idem apostolus de eisdem gratiam Christi in Ecclesia consecutus, sed eam minime servantibus terribiliter denuntiat dicens: « Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui gratia contumeliam fecerit (Hebr. x, 29). » Et iterum: « Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœlestis, et participes sunt facti Spiritus sancti; gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, et prolapsi sunt, renovari rursus ad poenitentiam, rursus crucifigentes sibi metipsos Filium Dei, et osentui habentes (Hebr. vi, 4 - 6). » Propter hoc horrendum malum transgressionis, et amissionis gratia Dei, omni intentione cavendum atque fugiendum; omni fidei Dominus in Apocalypsi dicit: « Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam (Apoc. iii, 11). » Et iterum: « Esto fidelis usque ad mortem. et dabo tibi coronam vitæ (Apoc. ii, 10). » Et Apostolus admonet atque hortatur, dicens: « Participes enim Christi effecti sumus, si tamen initium substantia usque ad finem firmum teneamus (Hebr. iii, 14); » et iterum: « Christus vero tanquam filius in domo

sua, quæ domus sumus nos, si fiduciam et gloriam A spei usque ad finem firmam retineamus (*Hebr. iii, 6*). Tertius autem ordo eorum qui ad hanc gratiam accedunt, in illis accipiendus est, qui adhuc in infidelitate positi, vocandi tamen sunt per misericordiam Dei, et hoc sine dubio in Ecclesia consecuturi quod consecuti sunt, et illi duo ordines sive perseverantium, sive non perseverantium in gratia Christi, de quibus jam diximus. De his namque Domini voce promittitur: « Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit (*Marc. xvi, 16*). » Quartus vero ordo de quo statim subjungitur: « Qui autem non crediderit condemnabitur (*ibid.*) », manifeste extra numerum fidelium jacet, et æternæ condemnationi est destinatus; qualibus dictum est: « Sed vos non creditis, quia non estis ex ovis meis (*Joan. x, 26*); » et: « Propterea vos non auditis, qui ex Deo non estis (*Joan. viii, 47*); » et: « Qui non credit jam judicatus est, quia non credidit in nomine unigeniti Filii Dei (*Joan. iii, 18*). »

CAPUT XVI.

Mortuus Christus pro omnibus credentibus et credituris.

Pro illis itaque tribus ordinibus ad Christi gratiam et societatem fidelium pertinentibus Dominum Jesum Christum et venisse ut eos salvaret, et crucifixum esse ut eos redimeret, eosque in sua morte baptizaret, et in suo sanguine a peccatis ablueret, et fideliter credendum tenemus, et hoc non solum ex divinis Scripturis, sed etiam ex sanctorum Patrum fide et doctrina evidenter agnoscimus. Beatus namque Hieronymus, exponens illum locum Evangelii ubi Dominus de se ait: « Et dare animam suam in redemptionem pro multis (*Matth. xx, 28*); » de hac re ita docet: [Quando formam servi accepit, ut pro mundo sanguinem funderet, et non dixit: Dare animam suam redemptionem a pro omnibus, sed pro multis, id est, pro his qui credere voluerint.] In quibus verbis miro et apostolico modo Dominum nostrum, et pro mundo sanguinem fudisse, et tamen ipsum mundum pro quo pretiosus ille sanguis effusus est, non alios nisi fideles monstravit. Beatus Augustinus in tractationibus Evangelii secundum Joannem (*tract. 66 et 49*), non solum pro infidelibus, sed etiam pro his qui ex parte credunt Christum, et ex parte non credunt, docet non esse mortuum Christum, ita dicens: [Qui ita confitetur Christum Deum ut hominem neget, non pro illo mortuus est Christus: quia secundum hominem mortuus est Christus.] Et

alio loco de infidelibus: [Quomodo, inquit, istis dixit: Non estis ex ovis meis, quia videbat eos ad sempiternum interitum prædestinatos, non ad vitam æternam sui sanguinis pretio comparatos.] Et alibi (*tract. 55*) distinguens inter apostolos et Judam proditorem, quod pro illis Dominus moriturus esset, pro illo non esset: [Tota, inquit, ejus passio nostra purgatio est: passurus exitia, promisit obsequia, non solum illis pro quibus erat subiturus mortem, sed etiam illi qui fuerat eum traditurus ad mortem.] Item docens pro illis tantum Dominum passum, quos ipsa passione redimendo, oves suas fecit: [Omnes, inquit, fecit suas oves, pro quibus est omnibus passus; quia et ipse ut pro omnibus pateretur, ovis est factus.] Item cum exponeret mysterium illius vituli saginati, quem pater redeunti filio jussit occidi, tunc eum pro unoquoque dicit occidi, cum credit in occisum: [Nam ut etiam occidant, inquit, eum jubet. hoc est, ut mortem ejus insinuet: tunc enim cuique occiditur cum credit in occisum.]

Beatus Leo nihil Dominum nostrum inaniter egisse aut pertulisse, sed totum ad salutem fidelium ita docet: [Nihil enim Redemptor noster non ad nostram salutem aut egit, aut pertulit, ut virtus quæ inerat capiti, inesset et corpori. Nam primum ipsa illa substantiæ nostræ in deitate susceptio, qua « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (*Joan. i, 4*), » quem hominum misericordiæ suæ, nisi infidelem, reliquit exsortem? et cui non communis natura cum Christo est, si assumptam recipit, et eo Spiritu est regeneratus, quo est ille progenitus?] Beatus quoque Gregorius quod ad eos tantum Dominus noster salvandos venerit, quos in se suscipiendo liberavit, ita docet: [Interpellat autem pro nobis Dominus, non voce, sed miseratione: quia quod in æternum damnari noluit, suscipiendo liberavit.]

Hæc ex sanctorum Patrum verbis breviter adnotavimus, ut quam vere eorum veneranda doctrina etiam in hac re de qua quaeritur, evangelicæ et apostolicæ auctoritati consonet et concordet, evidentissime agnoscat. Et licet Apostolus de eodem Domino et Redemptore nostro dicat: « Unus enim Deus, unus est mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, » tamen juxta superius demonstratam fidei regulam, recte intelligitur pro illis omnibus se redemptionem dedisse pro quibus etiam dignatus est mediator Dei et hominum esse. Neque enim infidelium mediator est, sicut nec advocatus, vel reconci-

NOTÆ DUVALII DOCTORIS SORBONICI.

* Affirmat Christum non fuisse passum pro his qui in infidelitate moriuntur, et passionem ejus fuisse duntaxat pro multis, et non pro omnibus. Hæc autem benigna indigent interpretatione, non minus quam concilium Valentinum, can. 4, ubi damnat asserentes Christum sua merita pro impiis et qui in peccato moriuntur statuuisse, diffinitque pretium sanguinis Christi oblatum fuisse ad multorum exhaurienda peccata, eorum scilicet qui credendo in

Christum non pereunt, sed vitam æternam consequuntur: loquitur enim illud concilium, sicut et Ecclesia Lugdunensis, de merito et satisfactione quoad efficaciam, non autem quod sufficientiam; quo modo pro omnibus omnino hominibus passus est; qua quidem distinctione facile est omnibus Ecclesiæ Lugdunensis rationibus occurrere, ut legendo cuivis facile constabit.

liator, sed fidelium tantum; de quibus beatus Joannes apostolus dicit: « Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum, et ipse est propitiatio pro peccatis nostris (*I Joan. II, 1*); » ut videlicet ita accipiatur quod dictum est: « Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus (*I Tim. II, 6*); » non quod omnes sua passione redemerit, sicut utique manifestum est, sed quod nemo accipiat redemptionem nisi in illo et per illum. Dicit etiam alibi idem Apostolus de Domino: « Ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem (*Hebr. II, 9, 10*), » et pro quibus omnibus mortem gustasse intelligendus sit, videtur continuo demonstrasse cum subjungit: « Dicebat enim eum propter quem omnia, et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passiones consummari. » Similiter et alio loco ubi de eodem Domino nostro dicit: « Quia unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, et pro omnibus mortuus est (*II Cor. V, 14*); » statim pro quibus omnibus mortuus esse intelligendus sit subjungit dicens: « Ut et qui vivunt jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit (*Ibid., 15*). » Isti namque sunt omnes de quibus alibi idem Apostolus in gloriam et laudem Dei Patris dicit: « Qui etiam proprio Filio suo non peperit, sed pro nobis omnibus tradidit illum (*Rom. VIII, 32*); » quibus et alibi dicit: « Et non estis vestri: empti enim estis pretio magno (*I Cor. V, 20*). » Unde penset unusquisque fidelis, cum sanguis ille tanquam Agni incontaminati et immaculati Christi ab Apostolo pretium magnum dicatur esse, utrum possit tale pretium in aliqua parte esse inane et vacuum, an potius illarum mercium pro quibus datum est lucro et cumulo refertum.

CAPUT XVII.

Quomodo in vacuum laborasse dicitur Christus? Ex persona scilicet membrorum.

Dicit quidem ipse Dominus apud Isaiam prophetam, loquens de mysterio passionis suæ: « Ego dixi: In vacuum laboravi sine causa, et vane fortitudinem meam consumpsi (*Isa. XLIX, 4*). » Sed absit ut hoc velut anxius et ignarus loqui credatur, qui sine dubio nunquam ignorare potuit exitum et effectum passionis suæ, quam pro utriusque populi redemptione et salute certo et definito consilio suscepit, dicente evangelista: « Quia Jesus moriturus erat pro gente, et non tantum pro gente, sed ut filios Dei qui erant dispersi

A congregaret in unum (*Joan. XI, 52*); » et ipso Domino de humilitate et copioso fructu ejusdem mortis suæ manifeste prænuntiante, cum ait: « Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; sin autem mortuum fuerit, multum fructum affert (*Joan. XII, 24, 25*). » Cum ergo hæc tanta certitudine præscierit, tanta veritate et firmitate prædixerit, quid est quod dicit: Et ego dixi: « In vacuum laboravi sine causa, et vane fortitudinem meam consumpsi? » (*Isa. XLIX, 4*.) Ut scilicet quia si doleat et conquereatur tanta humilitate et abiectione passionis se in vacuum laborasse, ac sine causa et vane tantam tolerantiam et patientiam fortitudinem consumpsisse; dum velut infructuosa et vacua videretur inani adnitu et conatu esse consumpta; sed hoc nimirum bene intelligitur dicere ex persona membrorum suorum sub illa passionis et mortis ignominia infirmantium, ac pene desperantium: dum et persecutorum sævitia velut victus et extinctus putabatur, et resurrecturus atque humani generis redemptor minime credebatur. Ita namque de illo desperare cœperunt qui dicebant: « Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes, et principes nostri in damnationem mortis, et crucifixerunt eum: Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel (*Luc. XXIV, 20, 21*); » et ideo vacuus eis videri poterat et labor passionis, et fortitudo tantæ tolerantiam, cujus nullus fructus videbatur, nulla redemptionis utilitas credebatur. Sic enim et in psalmo, utique non ex sua, qui peccatum non fecit, sed ex persona membrorum suorum dicit: « Longe a salute mea verba delictorum meorum (*Psal. XXI, 2*). » Et alio loco: « Deus, tu scis insipientiam meam, et delicta mea a te non sunt abscondita (*Psal. LXXVIII, 6*). » Ita ergo et in his prophetis verbis ex persona, ut dictum est, infirmantium et pene desperantium membrorum suorum, et in vanum se illa passione laborasse, et sine causa et vane fortitudinem suam consumpsisse conquestus est. Ipse autem ex persona sua omnino certus et fidens, licet et a persecutoribus videretur victus, et ab infirmitatibus discipulis putaretur frustra atque in vacuum passus, continuo per illa verba velut quærimoniæ et anxietatis subjungit: « Ergo iudicium meum cum Domino, et opus meum in Deo meo (*Isa. XLIX, 4*). » Id est, iudicium meum, quod apud homines in illa humilitate sublatum est, apud Dominum salvum et inviolatum est. Et opus meum, quod sub tanta ignominia et contem-

NOTÆ DUVALII DOCTORIS SORBONICI.

^a Caute legenda est expositio horum verborum Isaiæ: « Ego autem in vacuum laboravi, frustra consumpsi fortitudinem meam. » Dicit enim Christus hoc loco ex persona membrorum sub illa passionis mortis ignominia infirmantium ac pene desperantium esse locutum; et hoc conformiter suo dogmati, quod nempe Christus solum pro electis passus fuerit, ut ideo in vacuum minime laboraverit: verum satius est ea de Christo ipso exponere, paucorum salutem prævidente, quamvis sufficientissimum, imo super-

abundantissimum pretium redemptionis omnium hominum in ara crucis exsolvisset.

^b Ibidem notent Calvinistæ hunc Psalmistæ versiculum: « Quare me dereliquisti? Longe a salute mea verba delictorum meorum, » non de Christo ipso, sed de illius membris esse intelligenda, quorum omnium peccata tanquam sibi propria imputabat; ita ut hæsitatio et desperatio, cujus ibi fit mentio, non Christo, qui de sua salute anceps et dubius nunquam fuit, nec esse potuit, sed illius membris attribuenda sit.

ptu passionis frustra videtur effusum atque consum-
ptum, apud Deum plenum est fructu, et in nullo sui
effectus lucro fraudatum. Denique ut statim fructuo-
sissimum ipsius sui operis effectum in utriusque po-
puli redemptione, atque illuminatione evidentissime
declararet, præmissis verbis protinus adjunxit : « Et
glorificatus sum in oculis Domini, et Deus meus
factus est fortitudo mea ; et dixit : Parum est, ut sis
mihi servus ad suscitandas tribus Jacob, et fœces
Israel convertendas. Posui te in lucem gentibus, ut
sis salus mea usque ad extremum terræ (*Ibid.*,
5, 6). » Non ergo aliquis ex illis verbis velut ratio-
nem se invenisse existimet, quia Dominum nostrum
aliquid inaniter et vane in passione sua et pretiosi
sanguinis effusione egisse contendat ; cum tota hujus
propheticæ lectionis serie ordinatissimo rerum effe-
ctu, et ex persona, ut dictum est, infirmantium mem-
brorum evidens hæsitatio et desperatio, et ex per-
sona ipsius capitis justi judicii, et efficacissimi ope-
ris præsumptio, et ex persona patrum plenissima
decretetur tantæ humilitatis, et tanti operis in utrius-
que populi acquisitione compensatio : in illis videli-
cet, qui per eum a morte animæ suscitantur, qui ad
fidem convertuntur, quibus in lucem ponitur, atque
in salutem datur.

CAPUT XVIII.

*Pro impiis ante mortem Christi damnatis nullo modo
passus est. Quid de posteris infidelibus, quid d
Antichristo?*

Quamvis igitur idem Dominus noster, et ad om-
nes salvandos et omnes redimendos, etiam quos nec
salvavit nec redemit, id est infideles, et impios, in
sua infidelitate et impietate perditos et pereuntes,
sive perituros, venisse contendatur, unum tamen est
quod nos et fidelissime credimus, et verissime novi-
mus, quia pro omni illa innumerabili et infinita mul-
titudine impiorum, qui ab exordio mundi usque ad
passionem Domini a per quatuor ferme annorum
millia in sua impietate sunt mortui, et apud inferos
æterna perditione damnati, nunquam Dominus pas-
sus, nunquam mortuus est, nec ad eos salvandos
ullatenus venit, nec pro eis pretiosum sanguinem
fudit : quoniam solos illos ex his qui ab exordio
mundi usque ad passionem ejus exstiterunt, eadem
passione sua redemisse et salvasse, atque ab inferni
claustris eduxisse credendus est, qui et fideliter eum
speraverunt venturum, et fideliter per eum redem-
tionem et liberationem ad salutem se accepturos
esse crediderunt : sanctos videlicet patriarchas, et
prophetas, et cæteros justos quibus etiam per Osæ
prophetam ante promiserat, dicens : « De manu mor-
tis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors

tua, o mors : ero morsus tuus, inferne (*Ose. XIII,*
14). » Et ideo nunquam aliquis catholicorum docto-
rum ita sensisse, atque docuisse credendus est, quasi
Dominus et salvator noster etiam ad illam impiorum
multitudinem, quæ ante passionem ejus periit, sal-
vandam atque redimendam, passionem et mortem
susceperit. Cum ergo pro illa inæstimabiliter majore
humani generis parte, quæ per tot millia annorum
præcesserat, nullatenus credendus sit passus, nec
pro ejus salute crucifixus, quid de ista utique minori
parte infidelium et impiorum credendum est, qui post
passionem ejus usque ad mundi terminum aut existi-
terunt aut existunt, aut futuri sunt? In quibus utique
et homo ille nondum natus Antichristus erit. Nam
si ad istos tales Dominus salvandos venit, id est
impios, et in sua impietate perituros, ergo præstitit
illis quod illis antiquis impiis non præstitit : quia
videlicet pro istis est crucifixus et mortuus, quod
pro illis nullatenus credendus est passus. Si autem
nec pro istis est crucifixus et mortuus, sicut nec pro
illis, ergo pares sunt impietate, pares perditione,
et pariter omnino extranei a Christi redemptione : quia
et si pro istis passus esse dicatur, quid eis profecit
ejus passio impiis, et in sua impietate perituris, nisi,
ut qui non sunt participes redemptionis, majorem et
graviorem incurrant cumulum damnationis?

CAPUT XIX.

De B. Leonis intelligentia.

Ponit quædam verba B. Leo in quibusdam ser-
monibus ad populum, ex quibus nonnulli, vel minus
attendentes, vel minus intelligentes, fortassis eum
docere et sentire existimant quod Dominus noster
etiam pro impiis in sua impietate durantibus passus
sit, et eorum possit dici redemptor, sicut illud est
quod quodam loco ait : [Respice tandem, Judæe,
respice, et ad Redemptorem etiam tuum, deposita
infidelitate, convertere. Noli sceleris tui immanitate
terreri; non justos Christus, sed peccatores vocat :
nec impietatem tuam repellit, qui pro te, cum cruci-
fixus esset, oravit.] Sed in his verbis manifestum est
bene intelligentibus, quia, usitato more humanæ lo-
cutionis, sub unius Judæi persona totum Judæorum
populum alloquitur, et idcirco velut in persona om-
nium, ad unum clamat et dicit : [Et ad redemptorem
etiam tuum deposita infidelitate convertere.] Non
quia nullus sit infidelium Judæorum cujus Dominus
non sit redemptor, sed quia non solum aliarum gen-
tium, sed etiam illius Judaici populi, cujus scelere et
impietate crucifixus est, si ad eum convertatur, re-
demptor esse dignatur. Et ideo ait [qui pro te cum
crucifixus esset oravit :] non quod nullus infidelium

NOTÆ DUVALLII DOCTORIS SORBONICI.

* Ita varii sunt chronistæ in annorum supputa-
tione a creatione usque ad Christum, ut jure de illis
dici possit : Tot capita, tot sententiæ; communior
tamen et certior est eorum supputatio, qui ex LXX
Interpretibus et pervetustis Hebræorum codicibus
dicunt quinque millia centum et nonaginta novem a

creatione ad Christum effluxisse. Communior qui-
dem, quia est tam Græcorum quam Latinorum, ut
notat Baronius in Martyrologio; certior vero, quia
hunc annorum numerum Ecclesia in Martyrologiis
perpetuo retinuit.

Judæorū sit pro quo non Dominus in cruce oraverit, dicens : « Pater, ignosce illis, non enim sciunt quid faciunt (Luc. xxii, 24), » cum aperte ipse Dominus dicat : « Ego pro eis rogō, non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi de mundo (Joan. xvii, 9) »^a. Sed quia etiam in ipso infideli populo et sunt, et fuerunt multi, pro quibus ut a suo errore convertantur et salventur Domini misericorditer oravit, et quod oravit efficaciter obtinuit, et perfecit. Et recte B. doctor dicit, velut sub unius persona ad totum illum infidelem populum [qui pro te cum crucifixus esset oravit]. Quia profecto et ex illo, et in illo populo et fuerunt, et sunt, et erunt, pro quibus oravit. Hæc verba B. Leonis ita omnino esse intelligenda, etiam ipse in aliis locis eorundem sermonum ad populum tam clare exponit, ut de his nemini dubitandum sit. [Sicut enim quodam loco ait : Dominus noster ita humano generi sua morte consulit, ut sacramentum salutis etiam ipsis persecutoribus non negaret; qui enim venerat universis credentibus omnia peccata dimittere, a generali indulgentia nec Judaicum voluit crimen excludere.] Item alibi de eodem Domino nostro loquens : [Cujus, inquit, etiam circa interfectores suos tanta erat pietatis affectio, ut de cruce supplicans patri non se vindicari, sed illis postulare ignosci, dicens : « Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. » De cujus utique orationis potentia fuit, ut prædicatio apostoli Petri ex his qui dixerunt : « Sanguis ejus super nos, et super filios nostros » multorum ad penitentiam corda converteret, et una die baptizarentur tria fere millia Judæorum; fieretque « omnium una anima, et cor unum paratorum pro eo mori, » quem poposcerant crucifigi.]

Hæc de expositione superiorum verborum ex ipsis beati Leonis verbis posuimus, qui his dictis continuo subjungit, dicens : Ad hanc indulgentiam traditor Judas pervenire non potuit : [Quoniam perditionis filius, cui diabolus stabat a dextris, prius in desperationem transiit, quam sacramentum generalis redemptionis Christus impleteret. Nam mortuo pro impiis omnibus Domino, potuisset forte etiam hic consequi remedium, si non festinasset ad laqueum.] In quibus verbis potest aliquis minus considerans, et minus intelligens ita existimare, ut quod dictum est sacramentum generalis redemptionis, et mortuo pro omnibus impiis Domino, ita accipi possit quasi et illa generalis redemptio, et illa mors Domini pro

A omnibus impiis, etiam pro non credentibus et in sua impietate pereuntibus facta credenda sit : sed pro quibus omnibus impiis Dominum mortuum dicat, et quid generalem redemptionem velit intelligi putamus quod ipse suis verbis, quæ paulo superius posuimus diligenter exponat, dicens : [Qui enim venerat universis credentibus omnia peccata dimittere, a generali indulgentia nec Judaicum voluit crimen excludere.] Ut vere pro illis omnibus impiis mors Domini fuerit impensa, quibus universis credentibus omnia peccata dimittit. « Et generalem redemptionem, sive generalem indulgentiam » ideo dixisse intelligatur, quia nec populum Judaicum, nec ullum genus hominum ab illa redemptione, et indulgentia inveniatur exclusum. Sed in illis verbis, pro quibus exponendis ista replicavimus, illud evidenter ostenditur, quod « proditor Judas » nullatenus ad Christi redemptionem pertineat : Nec potuerit consequi remedium, quoniam festinavit ad laqueum, et ideo illi passio Christi nihil profuit, quia in eorum damnationem transiit, qui apud inferos jam puniti redemptionis Dominicæ participes esse non poterant. Et tamen, velut ad ipsum infelicem, et perditum alio loco ita increpando loquitur, dicens : Redemptorem etiam tuum, ne tibi parceret vendidisti. Non quia et ipsum redemit, quem jam superius idem Doctor ad redemptionem pervenire non potuisse monstravit. Nec quod Redemptor illius intelligendus sit, qui in sua impietate permansit, et periit, sed quia in illa generali redemptione passionis Christi potuisset et ipse fortasse consequi remedium, si non festinasset ad laqueum et ideo sic ei dicit : Redemptorem etiam tuum vendidisti, quia vere etiam ipsius Redemptor fieret, si ab eo etiam post tantum reatum pie et fideliter indulgentiam posceret. Nimis omnino prolixum est, et in ratione fidei exercitatis minime necessarium, ut de singulis hujus beati doctoris sententiis, ubi aliqua ejusmodi occasio esse potest, sicut in istis paucissimis factum est, diligenter omnia exponantur. Illud tantum attentius videtur esse commendandum, quod ubi « generale chirographum, » vel « generalem pactionem, » sive cautionem memorat generalis damnatio totius humani generis, quæ introducta est per Adam, intelligenda sit : et ubi « generalem redemptionem, » vel « generalem indulgentiam » ponit, « propter omnium hominum, » vel omnium nationum « genus » dictum accipiendum sit. Et ubi « pro omnibus impiis » Dominum mortem

NOTÆ DUVALLII DOCTORIS SORBONICI.

^a Non minus caute ista legenda sunt; dicit enim Deum non orasse pro omnibus suis persecutoribus, utpote pro illis qui in cordis sui duritia obfirmate erant perseveraturi. Hoc ab Hincmaro ad Nicolam I, inter errores Gotteschalci recensetur, simulque refellitur; tum quia, inquit, fuit vetus error Prædestinationariorum, tum quia de ejus persecutoribus dixit Petrus (II, 11) : Negantes Dominum qui eos emit. Verum hæc verba Lugdunensis Ecclesiæ intelligenda sunt secundum efficaciam, ut ante diximus, illudque infra aperte subjungit. Quod autem illa oratio pro omnibus emissa, non fuerit erga omnes sortita effe-

ctum, nihil de virtute orationis Christi detrahit, quia ut obfirmatos respiciebat, oriebatur a voluntate conditionata et antecedenti, quod scilicet ejus efficaciam vellet eos experiri, dummodo ab obfirmatione cessarent, ut vero electos et convertendos, a voluntate absoluta. Nisi malueris dicere orationem illam fuisse pro omnibus absolutam, quia, licet de facto omnes respuerint, habuerunt tamen illius beneficio media ad salutem necessaria et sufficientia, quod ad absolutam et efficacem voluntatem sat est. Lege D. Thomam, quæstione 21 1 partis.

suscepisse docet, pro omnibus « ex impietate con- A versis, » et in eum credentibus, sicut ipsa ejus verba in multis declarant, accipiendum sit.

CAPUT XX.

De Christi morte pro solis fidelibus.

Hæc fideliter, et omnino indubitanter tam de Scrip- turis sanctis, quam de beatorum Patrum scriptis legenda, et considerata proposuimus in quibus evidenter idem reverendi Patres docent, et ex ipsius Domini, et Redemptoris nostri sermonibus probant, quod pretiosus ejus « Sanguis pro multis effusus sit » in remissionem peccatorum, « et dederit ipse animam suam redemptionem pro multis (Matth. xx, 28). » Et non eum dixisse *pro omnibus, sed pro multis*. Ita intelligunt et exponunt quod pro his qui credere voluerint, distincte et designanter accipiendum sit. Et quod omnes pro quibus mortuus est, oves suas fecit : quod utique impios in sua impietate pereuntes et perituros nullatenus fecit; [quibus (Aug. in Joan. tract. 48) etiam manifeste dicit : « Sed vos non creditis quia non ex ovibus meis (Joan. x, 26). » Et pro eis qui ita credunt Dominum nostrum verum Deum, ut negent eum pro salute nostra verum hominem factum, dicunt non esse mortuum ipsum Dominum Christum; quia utique secundum hominem mortuus est Christus. Dicunt etiam quod tunc pro uno quoque Christi occisio intelligenda sit, cum credit in occisum, id est per ejus mortem sua peccata dimittit;] et quod gratia incarnationis, et totius redemptionis ejusdem Domini Jesu Christi, ita generaliter omnibus, qui eum naturam nostram suscipientem receperint, et eo spiritu fuerint regenerati, quo est ille progenitus, præstita sit : ut tamen impios, et infideles tantæ misericordiæ suæ reliquerit exortes.

Quibus autem ista non sufficiunt, sed magis « ita generaliter pro omnibus » Christum Dominum passum et mortuum intelligunt, ut eandem passionem, et mortem suam etiam impiis nunquam credituris, et omnino in sua impietate perituris impenderit, quæri ab eis merito potest, cum Dominus se « pro multis » animam suam daturum, et « pro multis » sanguinem suum effundendum in remissionem peccatorum dixerit, et non pro omnibus : ubi si responderint, quia nec aliud eis respondendum restat, quod ideo dixerit « pro multis » quia pro solis illis, qui ad fidem venturi, et fideles futuri erant, et illa suscepta, et pretiosus sanguis fusus esse intelligendus sit. Ergo confirmatur Patrum illa sententia, qua pro multis dictum pro illis scilicet qui credere voluerint intellexerunt ? Et ideo ubicunque in litteris apostolicis legitur, quod « idem Dominus dederit semetipsum redemptionem pro omnibus, et gratia Dei pro omnibus gustaverit mortem, et pro omnibus mortuus sit (I Tim. II, 6; Heb. II, 9), » illi multi pro quibus Dominus et animam suam se positurum, et sanguinem

A fusurum dixit, qui utique in suo genere, « et multi et omnes sunt (II Cor. v, 14), » recte intelliguntur. Sicut et illud quod « omnes in Christo vivificabuntur (I Cor. xv, 22), » et quod « per unius hominis justitiam in omnes homines in justificationem vitæ (Rom. v, 18, 19), » et non confuse et absurde, etiam de impiis, et infidelibus, sed de illis omnino « multis » dictum intelligendum est, de quibus manifeste dicitur : « Sic et per obedientiam unius hominis justitiam constituentur multi. » Et de quibus alibi idem Apostolus dicit verbis Domini evidentissime consonans : « Sic et Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata (Heb. ix, 28). » Et apud beatum Danielem prophetam legitur : « Et multi de his, qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt (Dan. xi, 19). » Et quod est mirabilius isti ipsi in suo genere omnes, et in suo genere « multi » ad comparationem multitudinis reprobatorum dicuntur a Domino pauci, cum ait : « Multi autem sunt vocati, pauci vero electi (Matth. xx, 16). »

Quod si inveniuntur aliqui Patrum, qui etiam pro impiis in sua impietate permansuris Dominum crucifixum dicant : si hoc divinæ Scripturæ certissimis et clarissimis documentis probant : erunt ergo illa, quæ ex verbis Domini de hac re commemoravimus aliter intelligenda. Quod est omnino mirum, vel potius incredibile posse fieri. Si autem absque ullis Scripturæ, ut dictum est, non ambiguis, quæ et aliter intelligi possint, sed certis, omnino testimoniis hoc dixisse inveniuntur, quis non videat potiorum illam esse auctoritatem, quæ et tam evidenti ratione et tam multiplici Scripturarum attestatione firmatur. Si autem placet, sicut et nobis multum placet, ut etiam istorum « sententia ex pietate veniens, propter pacem et venerabilem pietatem beatissimorum Patrum non renuatur. » Nulla ergo contentione pro aliis adversus alios litigetur : non una sententia pro altera damnetur. Et quia vere fieri potest, ut ignorantiam et imperitiam nostram in hac re aliquid lateat, « nihil temere definiatur; ut quolibet acquiescat modo, non sit hæreticum, nisi contentione hæreticum fiat. »

CAPUT XXI.

De libero arbitrio. Nemo sine Dei gratia libero bene uti potest arbitrio. — De necessitate Redemptoris.

D Additur adhuc in præfata epistola dixisse illum miserabilem monachum, « quod postquam primus homo libero arbitrio cecidit, nemo nostrum ad bene agendum, sed tantum ad male agendum libero potest uti arbitrio ». Quod est utique non solum mirabile, et inauditum, sed quantum nobis videtur, etiam incredibile ut homo inter fideles, et a fidelibus nutritus et eruditus, et in ecclesiasticorum Patrum scriptis, non parum exercitatus hoc dicere, vel sentire potuerit : « quod post primi hominis lapsum, nemo etiam fidelium ad bene agendum libero possit

NOTÆ DUVALLII DOCTORIS SORBONICI.

* Hæc sententia ex calumnia Gotteschalco imposita, ut ex ipso Hincmaro probatur in dissertationis cap. 22.

uti arbitrio, sed tantum ad male agendum : » tanquam in nobis non sit liberum arbitrium, nisi ad malum : ad bonum autem sola in nobis Dei gratia absque libero arbitrio operetur. Si enim dixisset generaliter « nemo hominum » et addidisset « sine Dei gratia, » et ita subjungeret, « libero bene uti potest arbitrio, » esset « catholicus sensus, » et catholica omnino assertio. Cum autem dixisse arguatur, quod nemo nostrum, id est fidelium, nisi tantummodo ad male agendum, libero uti possit arbitrio, quid aliud tali dicto, et tali novitatis præsumptione asseritur, nisi quod humanæ mentis arbitrium, quod ante peccatum ad verum bonum amandum et desiderandum et fruendum erat liberum : ita primo homine peccante vitiatum sit, et perierit, ut deinceps tantummodo ad malum remanserit in homine liberum arbitrium ; ad bonum vero agendum, sive habendum nullum sit hominis liberum arbitrium, sed tantum divinæ gratiæ bonum. Quod genus erroris nec apud hæreticos, nec apud quemquam catholicorum nos cognovisse, vel audivisse meminimus ; ita ut etiam de isto hoc nobis, ut jam diximus, incredibile videatur.

Sicut enim unus atque idem homo potest esse sanus, et ex sano qualibet intemperantia effici infirmus, et remedio salutari iterum fieri sanus ; sic et liberum humanæ mentis arbitrium quod prius erat sanum, factum est primo homine peccante infirmum, et quod erat salvum, factum est perditum ; et quod erat vivum, factum est mortuum. Vere enim sanum erat ante peccatum nullo peccati languore vitiatum, et per ipsum peccatum factum est infirmatum, ut veraciter clamet ad Deum : « Ego dixi : Domine, miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi (Psal. xl. 5). » Et cum per verum medicum sanatur, gratulans, et gratiosa gens dicit : « Domine Deus noster, clamavi ad te et sanasti me (Psal. xxix. 3). » Vere erat salvum, quod nulla interius mala voluntate, nulla exterius mala operatione erat depravatum, sive corruptum : et vere factum est perditum, cum mala voluntate Deum deseruit, et deserendo bonum, quod habebat, amisit. Unde hanc perditionem in se recognoscens, atque ab ea liberari cupiens ingemiscit, et dicit : « Erravi sicut ovis quæ periit : require servum tuum, quia mandata tua non sum oblitus (Psal. cxviii, 176). » Et quotidie necessarium habet quærentem, atque salvantem illum, qui dicit : « Venit enim Filius hominis quærere, et salvum facere, quod perierat (Luc. xix, 10). » Erat etiam vivum, quia adhærebat illi, cui dicimus : « Quoniam apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen (Psal. xxxv, 10), » vivens in illo, et per illum, de quo in Evangelio scriptum est : « Et vita erat lux hominum (Joan. I, 4). » Sed hanc vitam, atque hunc fontem vitæ deserendo factum est a vita Dei alienatum et mortuum : « Quia anima quæ peccaverit ipsa morietur (Ezech. xviii, 4). » Nec habet in se et ex se ullum sensum vitalem et ad veram vitam nitentem, nisi per eum

resuscitetur et vivificetur, qui dicit : « Quoniam hic Filius meus fuerat et revixit, perierat et inventus est (Luc. xv, 24). » Et nisi in illo spiritu vegetetur, de quo dicit Apostolus : « Littera occidit, spiritus autem vivificat (II Cor. iii, 6). » Sic sunt mortui, et quotidie vivificantur, de quibus Dominus in Evangelio dicit : « Venit hora et nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei, et qui audierint vivent (Joan. v, 25). » Et quibus Apostolus clamat, dicens : « Surge qui dormis, et exsurge a mortuis, et illuminabit tibi Christus (Ephes. v, 14). »

Nec aliquis insidiosus, et calumniosus obficere nobis conetur, quod ita dicamus liberum arbitrium per peccatum primi hominis perditum, et mortuum, quasi naturam suam in qua naturaliter habet insitam liberi arbitrii voluntatem perdidisse intelligendus sit. Non enim perdidit naturam, sed bonum nature : non perdidit velle, sed perdidit bonum velle : nec perdidit animam naturam suam cum moritur : in qua sicut semper existit, ita et secundum quemdam modum suum semper vivit. Et tamen vere moritur, non abolitione substantiæ, sed amissione veræ vitæ suæ, quod illi Deus est. Et ideo prorsus ipsum liberum hominis arbitrium necesse habet requirentem et invenientem, ut ex perduto fiat salvum : necesse habet suscitantem, et vivificantem, ut ex mortuo fiat vivum : necesse habet etiam redimentem, ut quod erat servituti obnoxium, possit effici liberum. Erat namque servituti obnoxium, quia peccato subjugatum, et « omnis qui facit peccatum servus est peccati (Joan. viii, 34, 36). » A qua servitute fit liberum per eum qui dixit : Si vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis. Et per donum Spiritus sancti, de quo Apostolus ait : « Ubi Spiritus Domini, ibi libertas (II Cor. iii, 17). » Perdidit itaque homo per primæ prævaricationis lapsum, et in eo omne genus humanum, veram arbitrii libertatem, qua antea liberum erat ad appetendum et habendum verum et divinum, et æternum bonum. Nec hanc felicem et veram bonæ voluntatis libertatem ullo modo valet recipere, nisi per redemptionem Christi fiat liberum, et per gratiam Spiritus sancti, de servitute peccati, in libertatem justitiæ transferatur.

CAPUT XXII

Liberum arbitrium, id est recta voluntas, renovatur de die in diem. De operibus infidelium.

Hæc est ergo infirmitas, et perditio, et mors liberi arbitrii per unum hominem ingressa in mundum, qua per se nullatenus valet assurgere ad verum et æternum, et beatificum bonum, nisi per secundum hominem fuerit sanatum inventum, vivificatum et redemptum. Id ipsum namque liberum hominis arbitrium, id est ipsa humanæ mentis bona, et recta voluntas, cum qua homo bonus et rectus conditus fuerat, et Deo obediendo ante peccatum perseverabat bona, et Deum contemnendo per peccatum facta est mala : et per justificationis Christi gratiam, ad Deum respicendo, et rediendo efficitur bona : ipsa

erat ante peccatum libera, ipsa facta est per peccatum A
 tum servituti obnoxia, ipsa fit per justificantem
 gratiam liberata, et renovatur de die in diem, usque-
 dum ad perfectam libertatem vitæ æternæ per eam-
 dem gratiam perducatur. Ita liberum arbitrium ad
 verum bonum, et per Adam agnoscitur verissime
 perditum, et per Christum verissime restauratum.
 Qui non abstulit homini liberum arbitrium, sed, ut
 dictum est, infirmum sanans, perditum invenit,
 mortuum suscitavit, servituti addictum redimendo
 liberavit.

Idco in infidelibus idipsum liberum arbitrium, ita
 per Adam damnatum et perditum, in operibus mortuis
 liberum esse potest, in vivis non potest : unde ante
 omnia necessaria est homini omni sanguinis Christi
 redemptio, per quam et emundetur ab operibus mor- B
 tuis, et vivificetur ad serviendum Deo viventi. Quod
 commendans Apostolus dicit : « Quanto magis sanguis
 Christi qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit
 immaculatum Deo, emundavit conscientiam nostram
 ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi (Heb.
 ix, 14). » Vere enim mortua sunt omnia opera infi-
 delium, non solum quando aperte vitii et peccatis
 serviunt, sed etiam quando naturali bono in quantum
 omnipotens Creator tribuit, instigati, vel naturali
 lege communiti, quæ quotidie in cordibus eorum
 clamat : « Quod tibi non vis, alii ne feceris : Et om-
 nia quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, et
 vos eadem facite illis (Tob. iv; Matth. vii); » quæ-
 dam bona opera et velut quædam virtutes habere,
 atque exercere videntur : quia fidem Dei, et Christi C
 ejus vel ignorantes, vel odio habentes aut etiam per-
 sequentes, quod ex illa fide non operantur, omnino
 nec bonum opus, nec vera virtus esse potest, quæ
 non procedit ex radice veritatis et bonitatis. Dum
 enim illa ipsa quæ secundum homines videntur esse
 bona opera, nequaquam vera fide ad Dominum refe-
 runtur, quem ignorant, nec propter eum agunt, sed
 aut propter quamdam honestatem, qua inter homi-
 nes magni videantur, vel propter cupiditatem alicujus
 commodi temporalis, ipsa impietate infidelitatis,
 ipsa inflatione elationis, ipsa perversitate cupiditatis,
 ita immunda et inquinata sunt omnia, ut apud
 Deum non virtutes, sed vitia judicentur; unde Apo-
 stolus ait : Inquinatis autem et infidelibus nihil est
 mundum; sed inquinata sunt eorum et mens et con-
 scientia (Tit. 1, 15); et iterum : « Omne autem, quod
 non est ex fide, peccatum est (Rom. xiv, 23); » et :
 « Sine fide impossibile est placere Deo (Heb. xi, 6). »

NOTÆ DUVALII DOCTORIS SORBONICI.

* Docet hic Ecclesia Lugdunensis omnes infide-
 lium actiones malas, immundas et inquinatas esse;
 quod affirmant similiter sectarii hujus temporis : Lu-
 therus, art. 36, a Leone damnato; Melancthon,
 Apologia confessionis Augustanæ; Bucerus, lib. de
 Concordia controv., et Cal., lib. ii Institut., cap. 3.
 Nonnulli etiam inter scholasticos idem tenuerunt,
 sed non cum ea qua sectarii præsumptione et auda-
 cia : Greg. Ariminensis, in ii Sententiarum, dist. 4,
 quæst. unica, art. 2, coroll. 3, et Capreolus in ii,
 dist. 41, quæst. unica, art. 3, licet in quibusdam

CAPUT XXIII.

*Renovatur quidem rec:a voluntas, gratia tamen Chri-
 sti semper auxiliante.*

Fideles autem Christi sanguine redempti, et per
 lavacrum regenerationis et renovationis mundati,
 instaurata in se, et quotidie instauranda arbitrii li-
 bertate, eadem gratia (per quam semel illuminati
 sunt) semper cooperante, et auxiliante operantur
 opera bona, non ex seipsis, neque ex viribus propriis;
 sed ex illo, cujus spiritu aguntur. Quia ut Apostolus
 dicit : « Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt
 Dei (Rom. viii, 14). » Qui etiam, ut manifestissime
 ostenderet, et commendaret, et fideles operari opus
 bonum, et ut hoc ipsum operari possint, Deum in illis
 operari, breviter utrumque declaravit dicens eisdem
 fidelibus : « Cum timore et tremore vestram salutem
 operamini : Deus est enim qui operatur in vobis,
 et velle, et perficere pro bona voluntate (Phil. iii,
 12, 13). » Quod beatus Leo ita exponit (ser. 8, in
 Epiph.) : [Dicente enim discipulis suis Domino, « sine
 me nihil potestis facere, » dubium non est homi-
 nem bona agentem ex Deo habere, et effectum boni
 operis, et initium voluntatis. Unde et Apostolus co-
 piosissimus, et fidelium cohortator, cum timore, in-
 quit, et tremore vestram salutem operamini : Deus
 est enim qui operatur in vobis, et velle, et operari
 pro bona voluntate. Et : Hæc sanctis causa est tre-
 mendi, atque metuendi, ne ipsis operibus pietatis
 elati deserantur ope gratiæ, et remaneant in infir-
 mitate naturæ.] Ita namque operante in suis fidelibus
 Deo impletur illud quod Dominus ait : Qui autem fa-
 cit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur ejus
 opera, quia in Deo sunt facta (Joan. iii, 21); et ex
 persona eorundem fidelium ei per prophetam dicitur :
 Domine, dabis pacem nobis : omnia enim opera no-
 stra operatus es in nobis.

Hæc ita esse sentienda, atque tenenda de liberi
 arbitrii instauracione, et de munere atque auxilio
 divinæ gratiæ ita beatus papa Cælestinus breviter do-
 cet, et inculcat dicens (in epist. ad Galat. cap. 8) :
 [Non est dubium ab ipsius gratia omnia hominis me-
 rita præveniri, per quem fit, ut aliquid boni et velle
 incipiamus, et facere. Quo utique auxilio et munere
 Dei non aufertur liberum arbitrium, sed liberatur : ut
 de tenebroso lucidum, de pravo rectum, de languido
 sanum, de imprudente sit providum. Tanta enim est
 erga omnes homines bonitas Dei, ut nostra velit esse
 merita, quæ sunt ipsius dona; et pro his quæ largi-
 tus est, æterna præmia sit donaturus. Agit quippe

nonnihil discrepet : ex quibus videre est sententiam
 Lugdunensis Ecclesiæ hac in parte non adversari
 fidei, licet temerarium sit illud affirmare : certum
 enim est et commune tum apud Patres, tum apud
 scholasticos, posse ab infidelibus fieri quædam opera
 moraliter bona. Exaudi enim i, laudantur obstetri-
 ces Ægyptiorum, quod parvulos Hebræorum ad re-
 gis mandatum occidere noluerint. I Reg. xvii, nar-
 ratum et commendatur commiseratio Bercellai Ga-
 laaditis erga Davidem ejusque exercitum. Lege Val-
 lent. in 2-2, quæst. 10, de Infidelitate, punct. 2.

tu nobis, ut quod vult, et velimus, et agamus : nec otiosa in nobis esse patitur, quæ exercenda, non negligenda donavit, ut et nos cōperatores sinus gratiæ Dei.]

Item de eadem re ex conciliis vel definitionibus Patrum hæc proponenda credidimus (*Conc. Arausic., can. 10*).

[Primum. Adjutorium Dei etiam renatis, ac sanatis semper est implorandum, ut ad finem honorum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.

Secundum (*can. 13*). Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, nisi per gratiam baptismi non potest reparari : quod amissum, nisi a quo potuit dari, non potest reddi. Unde veritas dicit : « Si vos filius liberaverit, tunc vos vere liberi eritis. »

Tertium (*can. 19*). Natura humana, etiamsi in illa integritate, in qua est condita permaneret, nullo modo seipsam creatore suo non adjuvante servaret. Unde cum sine Dei gratia salutem non posset custodire, quam accepit : quomodo sine Dei gratia poterit reparare quod perdidit.

Quartum (*can. 21*). Ideo Christus non gratis mortuus est, ut et lex per illum impleretur, qui dixit : « Non veni solvere legem, sed adimplere (*Math. v, 17*). » Et natura per Adam perditam per illum repararetur qui dixit : « Venisse se quærere et salvare quod perierat.] »

CAPUT XXIV.

De condemnatione Gotteschalci.

Post hæc interposita quadam narratione, quæ ad præsentem responsionem nostram non videtur necessaria subjungit scriptor epistolæ de conventu concilii episcoporum pro examinandis et definiendis quæstionibus sive objectionibus, quas ille miserabilis monachus proposuisse vel docuisse dicitur. De quibus quid nostræ pusillitati videatur jam supra satis ostensum est. Et qualiter idem monachus eorundem episcoporum iudicio, quia eorum acquiescere sententiæ noluit, fuerit condemnatus, ita dicens :

HINCMARUS.

Quapropter, inquit, ad episcoporum eum præsentiam qui tunc regio mandato pro negotiis regiis apud Carisiacum accessiti erant, in præsentiam etiam Domini Wenilonis, a qui illic convenerat, producere studui ubi multis audientibus nihil dignum ratione vel dixit, vel interrogatus respondit : sed, ut arreptitius, cum quid rationabiliter responderet non habuit, in contumelias singulorum prorupit. Et propter impudentissimam insolentiam suam per regulam sancti Benedicti a monachorum abbatibus, vel cæteris monachis dignus flagello adjudicatus. Et quia contra canonicam institutionem, civilia et ec-

clesiastica negotia perturbare studuit indefessus, et se noluit recognoscere, vel aliquo modo humiliare profusus ab Episcopis, et secundum ecclesiastica jura damnatus.

RESPONSIO.

In quibus verbis inprimis illud videtur absurdum, quod præfatum miserabilem monachum in iudicio episcoporum productum prius abbas monasteriorum, qui præsentibus aderant, ad cædes et flagella iudicasse referuntur, et deinde Episcopi juxta Ecclesiastica jura damnassee. Cum homo qui ante redderetur hæreticus juxta antiquam Ecclesiæ observantiam, atque auctoritatem, ad episcopale tantummodo iudicium pertineret, sive damnandus, sive absolvendus. Nec prius ab inferioris loci hominibus, et postmodum ab episcopis debuerit condemnari : sed et de ipsis flagellis, et cædibus, quibus secundum regulam sancti Benedicti dicitur adjudicatus, quibus et omnino fertur atrocissime et absque ulla misericordia pene usque ad mortem dilaceratus, quæ moderatio, et mensura juxta pietatem ecclesiasticam, et sacerdotalem, sive monachalem verecundiam servari debuerit, ipsi potius apud se iudicent. Quod autem in episcoporum contumelias dicitur prorupisse, vere hoc est et impium, et insanum, et omnino iuxta ultionem damnandum : licet melius ab aliis quam ab ipsis.

De illis vero sententiis, quas et antea prædicasse, et tunc in Synodo proposuisse, nec ullatenus mutare voluisse firmatur, ignoscat nobis unusquisque lector, ignoscat etiam reverendus ille epistolæ scriptor : Quia sicut jam superius, et ex divina, et ex paterna auctoritate satis ostendimus, videtur nobis sine dubio, quod illa, quæ de divina prædestinatione dixit, juxta regulam catholicæ fidei vera sint, et a veridicis patribus manifestissime confirmata, nec ab ullo penitus nostrum, qui Catholicus haberi vult, respicienda sive damnanda. Et ideo in hac re dolemus non illum miserabilem, sed ecclesiasticam veritatem esse damnatam. In illa autem Apostoli sententia, qua de Deo ait, « qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire, » petamus eum sensum beatissimi patris Augustini, ab omni semper Ecclesia venerabiliter recepti, et usque in finem sæculi recipiendi, secutum fuisse, qui de tanta quæstione tractans, et collatis inter se duobus testimoniis, apostolico videlicet et prophetico, qualiter juxta sanam fidei intelligentiam utrumque verum esse accipiendum sit, et in plerisque aliis librorum suorum locis, et maxime in libello qui Enchiridion dicitur evidentissime declarat ; et quid ei de re tanta probabilius videatur, manifestat. Cujus omnino veridicum sensum non oportuit sub persona

NOTÆ DUVALII DOCTORIS SORBONICI.

* Hic fuit archiepiscopus Senonensis secundum Democharem in tabulis episcoporum Senonensium : ex quibus conjice in variis conventibus condemnatum fuisse Gotteschalcum ; in Moguntinensi nempe et Senonensi concilio, et forte tantum in Senonensi

vapulasse, quia Hincmarus in tota illa epistola ad Nicolaum I, nihil de virgis mentionem facit, sed solum eum sub arcta custodia in monasterio fuisse reclusum, ne alios suis erroribus inficeret.

alicujus hominis, a catholicis Dei sacerdotibus condemnari : ne jam non iste, qui errare putatur, sed ille potius, cujus auctoritatem sequitur, hæreticus esse judicetur. Et licet alii quidam sancti, et venerabiles patres simpliciter illa apostoli verba accepisse inveniantur utrorumque tamen sententia fuerat honoranda : nec ut jam superius dictum est, una pro altera damnanda ; quia et illa ex divina auctoritate vera esse monstratur, et ista quadam pia ratione non abhorre a veritate fideliter creditur.

Jam illud de *Dominici sanguinis pretio* quod pro his tantum qui credere voluerint datum sit manifestum est, sicut supra satis ostendimus eorundem beatorum patrum sententia : quam iste, ut putamus, et legendo didicerat, et damnare metuebat. Unde, et si inventi sunt alii æque patres, qui illud gloriosum pretium etiam pro nunquam credituris, et in sua impietate perituris datum esse non abnuant, melius ut credimus utrique honorarentur, nec pro aliis alii damnarentur : quia et illud manifeste divina auctoritate firmatum est ; et istud si pie sentiatur, non est abnuendum. Quod vero dixisse firmatur, ad male tantummodo agendum liberum nos habere arbitrium ; ad bene vero agendum non habere, si vere ita sensit et dixit, hoc vere non est ex divina auctoritate sumptum, neque ex sanctorum Patrum dogmatibus tractum, sed aperte ex proprio errore prolatum. Quia liberum nobis arbitrium quod peccato fuerat subjugatum, non ablatum est, sed liberatum, et ipsum nobis per Dei gratiam excitatur ad bene agendum, ut et ipsi ejusdem gratiæ cooperatores simus. De qua re, si iste tam absurde et insipienter erravit, manifesta est Apostoli sententia dicentis : « Fratres, et si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum ne et tu leniteris (*Gal. vi, 1*). » Et illi quidem propter intemperantiam, importunitatem, atque infrunitatem linguæ suæ et inquietam mobilitatem instabilitatis suæ, merito forsitan accidit, quod in Salomone legitur, « Et qui inconsideratus est ad loquendum sentiet mala (*Prov. xiii, 3*) ; » et iterum : « Qui imponit stulto silentium, iras mitigat (*Prov. xxvi, 10*) ; » et alio loco : « Ejice derisorem, et exibit cum eo jurgium, cessabuntque causæ, et contumeliæ (*Prov. xxii, 10*). »

CAPUT XXV.

Inaudita in Gotteschalcum crudelitatis exempla.

Tamen nullius hominis improbitate, et infrunitate ita moveri debemus, ut contemnamus, vel impugnemus, aut etiam damnare audeamus divinam veritatem, sive patrum nostrorum venerabilem auctoritatem, memores Apostoli dicentis : « Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate

(*II Cor. xiii, 8*). » Atque ita potius agendum, ut et patres in filiis, et filii in patribus honorentur, juxta Salomonem dicentem : « Corona senum, filii filiorum et gloria filiorum patres eorum (*Prov. xvii, 6*). » De quibus etiam alibi præcipitur : « In multitudine presbyterorum prudentium sta, et sapientia illorum ex corde conjungere, ut omnem narrationem Dei possis audire (*Eccli. vi, 35*) ; » et iterum : « Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, et in proverbiiis illorum conversare : non te prætereat narratio seniorum ; et ipsi enim didicerunt a patribus suis : quoniam ab ipsis discas intellectum, et in tempore necessitatis dabis responsum (*Eccli. viii, 9, 11, 12*). » De his namque et alibi præcipitur : « Interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi ; majores tuos, et dicent tibi (*Deut. xxxii, 7*) ; » et iterum : « Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui (*Prov. xxi, 28*). »

Quapropter illud prorsus omnes non solum dolent, sed etiam horrent : quia inaudito irreligiositatis, et crudelitatis exemplo, tandiu ille miserabilis flagris et cædibus trucidatus est, donec (sicut narraverunt nobis, qui præsentibus aderant) accenso a coram se igni libellum, in quo sententias Scripturarum sive sanctorum Patrum sibi collegerat, quas in concilio offerret, coactus est jam pene emoriens suis manibus in flammam projicere, atque incendio concremare : cum omnes retro hæretici verbis, et disputationibus victi, atque convicti sunt. Et sic pravitas, quæ videbatur hominis, fuerit coercenda, ut nulla divinis rebus inferretur injuria. Maxime cum illi sensus, qui ipso continebantur libello, excepto uno qui extremus ponitur, non essent sui, sed ecclesiastici : nec ignibus damnandi, sed pia et pacifica fuerint inquisitione tractandi. Sed et illa ejusdem miserandi hominis tam longa, et inhumana in ergastulum per tot annos damnatio, aliqua ut credimus, compassionis benignitate, et consolatione fuerat temperanda, vel etiam removenda, ut frater pro quo Christus mortuus est, per charitatem, et spiritum mansuetudinis potius lucraretur, quam abundantiori tristitia absorberetur. Quod illuc, ut Dominus novit, in quantum ipse inspicere dignatur, suggerimus charitate, quam nobis beatus Joannes apostolus commendat, dicens : « In hoc cognovimus charitatem Dei, quod ille pro nobis animam suam posuit, et nos debemus pro fratribus animas ponere (*I Joan. iii, 16*). »

CAPUT XXVI.

De voluntate Dei.

Post damnationem hujus miserandi hominis subjungit scriptor epistolæ ad singulas illius propositiones suas, et quorundam, qui cum eo similiter sentiunt, responsiones, quas hic necesse est in ordinem

NOTÆ DUVALLII DOCTORIS SORBONICI.

* Vide Gretserum, disputatione de jure et modo prohibendi libros hæreticos, ubi exemplis Atheniensium et Romanorum libros depravatæ doctrinæ fuisse exustos docet, idque non tantum lumine fidei, sed et

naturæ constare ; ne ita ægre ferant novatores nostri, si quos in Ecclesiam libros evomunt, generaliter incendio delect Ecclesia.

ponere, et quid nobis de his videatur breviter designare. Quod licet supra multipliciter jam factum sit; tamen neque nunc prætereundum putamus, ne quid difficultatis, et obscuritatis ex huiusmodi responsionibus cuiquam generetur. Quæ videlicet responsiones in ipsa epistola ita incipiunt:

HINC MARCUS

« Dicunt et firmiter credunt, qui sanius apud nos sapere videntur, quia Dominus « omnes homines vult salvos fieri (*I Tim. iii, 4*), » secundum Apostolum, « qui neminem vult perire (*II Petr. iii, 9*), » licet non omnes salventur; nam et lux in tenebris lucet, « licet eam tenebræ non comprehendant (*Joan. i, 6*); » et « Christus pro omnibus passus est (*II Cor. v, 14*), » secundum eundem Apostolum scribentem ad Timotheum, « qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, (*I Tim. ii, 6*), » licet non omnes passionis ejus mysterio redimantur: quia effusus justis sanguinis Christi tam dives fuit ad pretium mundi, ut si universitas captivorum in eum crederet, nullus sub mortis imperio remaneret. Et quia non omnes tam ditissimo pretio redimuntur, ad infidelium respicit partem, non ad pretium sæculi copiosum. »

RESPONSIO.

In quibus verbis videtur sibi ille qui scripsit epistolam, duas quæstiones simul, id est, « et quod Deus omnes homines velit salvos fieri, » et quod « Dominus Jesus Christus pro omnibus » omnino « hominibus » etiam in sua infidelitate perituris « mortuus sit, » duobus testimoniis ex Apostolo sumptis plenissime absolvisse atque finisse. Nam quod « Deus omnes homines salvos fieri velit, » producit Apostolum testem apertissime de eodem Deo et Domino dicentem: « Qui vult omnes homines salvos fieri (*I Tim. ii, 4*). » Et istis verbis Apostoli adjungit ex verbis prophetis velut alterius testimonii sensum quod « Deus neminem velit perire, » qui utique apud Ezechielem prophetam loquitur: Quia « nolo mortem peccatoris, dicit Dominus, sed ut convertatur, et vivat (*Ezech. xxxiii, 11*). » Quem sensum illorum Apostoli verborum, quibus ait, « qui vult omnes homines salvos fieri, » etiam nos superius commemoravimus, et fideliter posse accipi diximus: si tamen et ille sensus beati Augustini quem ille juxta alterius divinæ Scripturæ auctoritatem diligenter inquirat, et multis ac veracibus modis exponit, pariter recipiatur: nec propter istum ille damnatur, sed potius « utriusque sensui » propter veracem et piam Patrum auctoritatem fideliter obediatur. Quia omnino, « et quos vere vult Deus salvos fieri, » sine dubio salvos facit, qui, ut Scriptura testatur, « omnia quæcumque voluit fecit (*Psal. cxiii, 3*). » Et si cæteros ita vult salvos fieri, ut tamen non eos salvos faciat, sed omnino perire permittat, utrumque hic evidenter apparet: et erga creaturam suam, scilicet, « bonitas Creatoris, » et erga ejusdem creaturæ iniquitatem « severitas judicis. »

CAPUT XXVII.

De morte Christi. Omnes pro multis.

Quod autem Dominum nostrum etiam pro impiis in sua impietate perituris esse mortuum uno similiter Apostoli testimonio confirmare videtur, quo ait: « Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus (*I Tim. ii, 6*), » profecto non recoluit, nec diligenter consideravit, ita hæc Apostoli verba esse accipienda, ut consonent Domini verbis, quibus se in Evangelio ad hoc venisse dicit: « Ut animam suam daret redemptionem pro multis (*Matth. xx, 28*); » et de pretio sui sanguinis similiter ait: « Qui pro vobis, et pro multis effundetur in remissionem peccatorum (*Matth. xxvi, 28*). » Et ideo ita vere accipiendum est, quod Apostolus ait: « Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus (*I Tim. ii, 6*), » ut isti « omnes » intelligantur « multi » sicut et alibi idem Apostolus dicit: « Sic et Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata (*Hebr. ix, 28*). » Qui etiam alio loco quos dixit « omnes » eosdem continuo exposuit intelligendos esse « multos. » Cum enim dixisset de Domino, quod « per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ » statim subjunxit, quia et « per obedientiam unius hominis, » ipsius videlicet Domini Jesu Christi, » justis constituentur multi (*Rom. v, 18, 19*). » Quia ut omnino manifestum est, ita per eum « omnes homines » efficiuntur justis, ut ipsi qui in suo genere « omnes » sunt, ex comparatione alterius generis eorum, qui propter infidelitatem suam non justificantur, potius « multi » sint. Quod et si aliqui Patrum « pro omnibus omnino hominibus. » Dominum passum intellexerunt, honoretur, et iste velut pius sensus, dummodo ille prior, qui est certissimus, et divina veritate firmatus nulla præsumptione contemnatur, vel quod est gravius damnatur.

Nam et illud testimonium velut ad confirmationem hujus rei ex Evangelio sumptum, id est, « lux lucet in tenebris, et tenebræ eam non comprehenderunt (*Joan. i, 5*): » non nobis videtur huic congruum assertioni: quia « lux » illa præsentia majestatis suæ in tenebris lucens, id est in infidelium cordibus majestate conditoris suam præsentiam exhibens, operatur aliquid in eis, et si non, ut videant ipsam, tamen ut videant aliquid per ipsam, id est, ut intelligant inter justa et injusta, inter bonum et malum, inter agendum et non agendum, « ut sint inexcusabiles (*Rom. i, 5*) » in die quo judicabit Deus occulta hominum. Quæ tamen non « lux » a facie illis respundet, quia non ad eam attendant, sed velut a tergo eis relucet: quia sicut propheta dicit, « vertentur ad eam tergum, et non faciem (*Jer. i, 27*). » In hac autem re, qua sanguis Domini Jesu Christi etiam pro impiis in sua impietate perituris fusus esse asserit, quid utilitatis in eis egerit, nihil omnino invenitur, nisi ut juxta disputationem antiqui, et fidelissimi doctoris (*Hilar.*), cujus etiam doctrina, et industria toti Galliæ ab infestatione quondam

Arianæ impietatis Deo auxiliante ante defensæ : hoc eis non in remedium, sed sicut jam supra diximus, in exitium convertatur. Ait namque vir ille doctissimus, et magna eloquentiæ facultate fultus, cum exponeret verba Evangelii, in quibus Judæi obstinata impietate adversus Dominum dixisse leguntur : [« Sanguis ejus super nos, et super filios nostros (*Math.* xxvii, 15) : » Hoc sibi Judaicus hoc optat populus Christianus pari verbo ; dispari voto. Est enim super nos, est et super illos : si super fidelem, protegit ; si super inimicum ponitur, premit : sic tamen quod illos sibi adjungit quos tegit : illos non tangit quos gravat.] Sed illam beati Leonis sententiam licet ex parte aliis verbis et alio forsitan sensu positam, quasi hoc vir ille senserit, quod etiam pro impiis in sua impietate perituris Dominus Christus mortuus sit, manifesta veritas non ita intelligendam ostendit. Ait namque ille : [Effusio pro multis sanguinis justis tam potens ad privilegium, tam dives fuit ad pretium, ut si omnes in eum crederent, nullum tyrannica vincula retinerent.] Vere enim pretiosus sanguis ille, et potens exstitit ad privilegium, ut omnes posset redimere : et dives ad pretium, ut nullum tyrannica, id est diabolica vincula retinerent, nisi qui ab ejus fide alienus existeret. Et ideo in tanta quæstione non sunt proponenda incongrua, non sunt asserenda superflua. Ut in simplicitate et sinceritate Dei instruantur, et non in vanitate sensus nostri, hi qui nos audiunt illudantur.

CAPUT XXVIII.

De prædestinatione ad interitum.

Subjungitur in eadem epistola de lege prima tertia quæstione, id est « prædestinatione divina, » sermo prolixus, qui non totus simul, sed per partes ponendus et tractandus nobis videtur, ita se habens.

HINC MARUS.

« Dicunt, inquit, quia « qui omnes homines vult salvos fieri, et neminem vult perire, et qui pro omnibus passus est, » neminem prædestinavit ad interitum vel ignem æternum : sed ex massa peccati quosdam, sicut præscivit, prædestinavit, id est gratia præparavit ad vitam et regnum, et illis vitam ac regnum prædestinavit, id est gratia præparavit æternum : Evangelio teste qui dicit : « Venite, benedicti, » id est de prima maledictione gratia erepti, electi, et prædestinati, « percipite regnum, quod vobis paratum est, » id est quod vobis prædestinatum est, « ab origine mundi (*Math.* xxv, 34). » Quosdam autem, sicut præscivit, non ad mortem neque ad ignem prædestinavit, sed in massa peccati et perditionis juste deseruit, a qua eos prædestinatione sua, id est gratiæ præparatione, occulto, sed non injusto judicio nequaquam eripuit. Quia sicut beatus exponit Augustinus (*de Præd. sanct.*, cap. 10) : [Prædestinatio est gratiæ præparatio, gratia autem est vitæ donatio, id est ipsius prædestinationis effectus.] Et beatus Prosper, in hac re sancti Augustini expositor, cum

PATROL. CXXI.

A cæteris orthodoxis concordans Patribus, dicit : [Non est prædestinatio, nisi quod ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem justitiæ.]

RESPONSIO.

In quibus verbis quod dicitur, quia « qui omnes vult salvos fieri, » et « neminem vult perire, » et qui pro omnibus passus est, neminem prædestinavit ad interitum vel ignem æternum, apertissime contrarium est fidei : qua vere, et fideliter creditur, et definitur quod omnipotens Deus omnia opera sua, quæ erat ipse factururus, quæ utique nunquam esse possunt nisi justa et recta, sicut in Psalmo canitur : « Justus Dominus in omnibus viis suis, et sanctus in omnibus operibus suis (*Psal.* cxliv, 17), » ante omnia sæcula, et verissime præsciorit futura, et immobiliter prædestinaverit, id est statuerit, et præfinitur facienda. Justa quippe impiorum et iniquorum in æterna morte, atque in æterno igne damnatio, opus est procul dubio justis judicii Dei, « qui reddet unicuique secundum opera ejus (*Rom.* ii, 6). » Et idcirco semper apud eum exstitit, et vere præscitum, et juste prædestinatum, qui, attestante propheta, « fecit quæ futura sunt (*Isa.* xlv, 11, *sec.* LXX). » Nam si hoc in æterna ejus præscientia, et prædestinatione non fuisset, nunquam ejus opus esset, nunquam temporaliter fieri potuisset. Quia omne opus suum ille præsciendo, et prædestinando prævenit : et ideo nihil est in ejus operibus futurum, quod ipse non præscierit, et prædestinaverit se esse facturum. Deinde contrarium est etiam doctrinæ, et definitionibus sanctorum Patrum. Qui in utramque partem, tam videlicet electorum, quam reproborum (quia et illorum glorificatio et istorum condemnatio justum Dei opus est) divinam prædestinationem ponere non dubitant, sicuti jam supra satis a nobis ostensum est. Et ideo multum necesse est ut agnoscant, qui ita sentiunt, manifestam fidei veritatem et fundatissimam beatorum Patrum auctoritatem ; et, quod eis nullatenus expedit, non spernant neque abjiciant illos de quibus Dominus ait : « Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit (*Luc.* x, 16). »

Quod si ideo eis videtur absurdum, quia omnipotens Deus reprobos prædestinaverit ad interitum et ad ignem æternum, quoniam velut incredibile videtur, ut « qui omnes vult salvari, » et qui pro omnibus mortuus creditur, aliquem eorum prædestinaverit ad damnationem : recogitent attentius, quia etsi illa verba Apostoli simpliciter intelligantur quibus de Deo dicit, « qui vult omnes homines salvos fieri, » duobus modis hoc Deum agere certissimum est : dum alios ita « vult salvos fieri, » ut eos ipse omnino faciat salvos, sicut omnes electos : alios vero ita velit salvos fieri, ut eos omnino non salvet, sed in æternum perire permittat, sicut utique omnes reprobos, quos juxta hunc sensum, et « ut benignus Creator » salvari voluit, et « ut justus Judex » æternæ perditioni tradidit. Sicut ergo et bonitatem suam in

eis ostendit, quia eos salvari voluit, et tamen bonitas ejus non impedivit severitatem ejus, quae eos juste damnavit; ita eadem bonitas ejus nullatenus impedivit praedestinationem ejus justitiae, dum quos ille salvos fieri voluit, et iniquos futuros semper praescivit, et in iniquitate sua permansuros, juste ad interitum praedestinavit. Ita et si pro omnibus etiam in sua impietate perituris Christus mortuus est, sic eis exhibuit bonitatem passionis suae, ut tamen hujusmodi impios in sua impietate permansuros justo suo judicio condemnaverit. Sicut ipse ait, « Qui non credit, jam judicatus est (Joan. III, 18). » Et ideo bonitas ejus, quia etiam pro talibus passus creditur, non evacuavit erga eos praedestinationem ejus: quae eos semper, et praescivit in sua impietate permansuros, et praedestinavit juste perituros.

Quidquid ergo post ista in his verbis de aeterna praedestinatione sanctorum dicitur ad regnum et vitam aeternam, catholice et fideliter dicitur: quia sine dubio tam pium, et tam gloriosum opus suum, et aeternaliter omnipotens praescivit futurum, et aeternaliter praedestinavit se esse facturum. Quod autem de reprobis hic affirmatur, quia eosdem omnipotens Deus nequaquam praedestinaverit ad mortem vel ad ignem aeternum, sed tantummodo praescierit eos aeternae morti esse tradendos et perpetuo igni cruciandos, nullatenus est recipiendum; quia (sicut jam satis supra ostensum est) opus suum tam justum, tam magnum, et terribile, quo omnes impios damnatum se esse decrevit, et aeterna veritate praescivit, et aeterna justitia praordinavit, ac praeservavit. Et mirum valde est, quomodo negare contendunt eum aeternam ipsorum damnationem praedestinasse, quos jam ab ipso mundi exordio cum primus homo peccavit, et omne humanum genus ex se propagandum unam massam damnationis, et perditionis fecit, manifeste dicant in eadem damnationis et perditionis massa justo Dei judicio deputatos et derelictos. Quid est enim massa damnationis et perditionis ab initio mundi divino judicio effecta, nisi eodem divino judicio aeternae damnationi et perditioni destinata et tradita? Si enim tantummodo praescita est ad aeternam damnationem et perditionem, nullum ibi adhuc est divinum judicium: Et quomodo tales in massa damnationis, et perditionis divino judicio relictos esse dicuntur, si in hac parte nihil adhuc de illis divino judicio est definitum? Sin autem, sicut omnino etiam eorum consensu et confessione verum est, haec massa non solum praescita est, sed etiam judicata, quid aliud intelligi potest, nisi omnino ad eandem damnationem, et perditionem praedestinata? Quod enim vere, et divina praescientia praecognitum, et divino judicio est decretum, constat omnino esse praedestinatum.

CAPUT XXIX.

Prædestinatio ad malum non competit.

Quod vero subjungit scriptor epistolae, « quia eos, qui perituri erant, praedestinatione sua Deus, id est

gratiae praeparatione, ab illa damnationis et perditionis massa nequaquam eripuit, » et ex verbis beati Augustini affirmare conatur: [« Quod » videlicet « praedestinatio non sit aliud, nisi gratiae praeparatio, »] ut quasi ex hoc probare videatur, quod praedestinatio tantummodo in sanctorum electione, quibus ab aeterno omnipotens Deus suam gratiam praeparavit, intelligi debeat; in damnatione vero reproborum, nulla Dei praedestinatio accipienda sit, eo quod nihil gratiae suae ex aeterno illis Deus praedestinaverit, et praeparaverit; omnino falsissimus sensus est, et sensui beati Augustini aperte contrarius. Ille enim ita dixit (*de Praedest. sanct. c. 10*): [Prædestinatio est gratiae praeparatio: Gratia vero est jam ipsa donatio.] Et post aliqua, ut distingueret inter istam praedestinationem gratiae, quae proprie electorum est, et praedestinationem damnationis et vindictae, quae proprie est reproborum, subjunxit dicens (*cap. 10*): [Prædestinatio Dei, quae in bono est, gratiae est, ut dixi, praeparatio: gratia vero est ipsius praedestinationis effectus.] Atque ita luculente ostendit, aliter intelligendam esse praedestinationem Dei, quae in bono est bonis, id est electis ubi vere divinae erga eos gratiae est praeparatio, et hujus praedestinationis effectus est ejusdem divinitus praeparatae gratiae jam ipsa donatio: et aliter intelligendam praedestinationem Dei, quae in malo est malis, id est reprobis, quae e contrario nihil est aliud, nisi aeternae praedestinationis [*al.*, damnationis] eorum praeparatio; cuius omnino effectus est jam ipsa damnatio.

Ita venerabilis doctor aeternam praedestinationem Dei in utrumque distribuit, ut et in bono sit bonis, et in malo malis: dum et illis per eam aeterna gratia, et istis per eam aeterno Dei consilio aeterna damnatio praeparatur. Unde et quod beatus Prosper dicit: [Non est praedestinatio, nisi quod ad donum pertinet gratiae, aut ad retributionem justitiae.] ita omnino rectissime intelligendum est, ut divina praedestinatio non ita credatur alicui esse in malum, ut eum malum esse compellat, quod absit, sed quod omnibus, et electis et reprobis vel ad donum pertineat gratiae, vel ad retributionem justitiae: ad donum gratiae electis, et ad retributionem justitiae reprobis; dum et electi gratia salvantur, et reprobi justitia puniuntur. Iste est enim plenissimus et verissimus divinae praedestinationis effectus non tantummodo electos praordinans ad aeternam gloriam; sed etiam reprobos praordinans ad aeternam poenam. Sic itaque beatus Prosper cum caeteris orthodoxis Patribus sensit: Et cum beato scilicet Augustino cujus de praedestinatione divina non fallaciter sed fideliter verba ponit atque exponit, et cum aliis, qui de eadem fide atque eodem sensu ipsius divinae praedestinationis immobilem veritatem, et aequitatem in utramque partem, et electorum videlicet, et reproborum veraciter intellexerunt, et firmissime definirunt. Quod si scriptor epistolae eos tantummodo putat orthodoxos, qui in damnatione reproborum divinam solummodo praescientiam, et non etiam pra-

destinationem credunt : ergo et beatum Augustinum, et beatum Fulgentium, et ipsam fidei ecclesiasticæ solidissimam veritatem hæretici erroris denotatione infamat; et ad tantum malum hæc pertinacia contentionis perducta est, ut (quod nemo digne dolere potest) jam apud illos, qui prave sentiunt, orthodoxi, et qui orthodoxe sapiunt, hæretici deputentur. Quod malum vehementer nobis cavendum propheta denuntiat, dicens : « Væ qui dicitis malum bonum, et bonum malum, ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras, ponentes amarum in dulce; et dulce, in amarum (*Isa. v, 20*). »

CAPUT XXX.

Ut malis prædestinatæ pœnæ, sic mali pœnis.

Sequitur post hæc in eadem responsione.

HINC MARUS.

« Qua de re refugiunt dicere qui, ut diximus, sanum videntur sapere, quosdam prædestinatos a Deo esse ad interitum, sed tantummodo præscitos : electos autem, et præscitos, et prædestinatos esse ad regnum, et regnum illis (ut diximus) prædestinatum æternum de quibus nullus potest perire. Et sicut sunt prædestinati gratia Dei ad regnum, ita sunt prædestinati secundum Apostolum, « in operibus bonis, in quibus ambularent (*Eph. ii, 10*); » pro quibus eis non solum gratia detur, sed et gratia regnum reddatur æternum. Pœnam autem dicunt in infidelitate, vel iniquitate perseverantibus a Deo prædestinatam secundum divinam præscientiam, sicut scriptum est in propheta : « Præparata est ab heri Topheth (*Isa. xxx, 33*), » quia hoc ad retributionem justitiæ pertinet, sicut pertinet ad gratiam, ut ex una eademque massa peccati gratia electi prædestinentur ad vitam, concordante cum hoc evangelica veritate : « Ite, inquit, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus (*Math. xxv, 41*). »

RESPONSIO.

Quæsumus, quæ est ista res, quæ causa vel ratio, pro qua isti refugiunt prædestinationem Dei dicere in damnatione reproborum? Nunquid hæc erga illos divina prædestinatio non est justa, quæ, quos præscivit in iniquitatibus permansuros, prædestinavit æternis suppliciis perituros. Nunquid non est vera, quæ nisi decerneret tam justum opus Dei in æternitate, nunquam impleri posset in tempore? Nunquid non est a sanctis Patribus prædicata, et ab Ecclesia catholica recepta? Quid ergo causæ est, ut refugiamus credere quod fides tenet, refugiamus dicere quod veritas docet? Nunquid non etiam ipsi, qui hæc refugiunt, jam omnes reprobos ab ipso mundi exordio in massa damnationis et perditionis asserunt derelictos? Quod quid est aliud (ut supra ostendimus) nisi æternæ damnationi, et perditioni prædestinatos? Aut qua ratione dici potest quod isti tam multiplici sermone firmare conantur, iniquis et impiis in malis suis perseverantibus pœnas a Deo esse prædestinatas, ipsos vero non esse prædestinatos pœnis? Cum utique non alii, sed illi omnino eas passuri sint, quibus

sunt prædestinatæ? Et si certum est apud omnipotentem Deum, qui eas sint passuri, sine dubio et decretum et definitum sit ipsos esse passuros. Sicut enim certas pœnas eis qui digni sunt prædestinavit, ita certissime eosdem, quia digni sunt, ipsis pœnis prædestinavit. Sicut vero injustus non est dignis præparando pœnas, sic procul dubio justus est dignos præordinando pœnis. Utrumque ergo præscitum, utrumque prædestinatum, quia utrumque justum manifesta veritas declarat. Nec necessitate eis periculi sua præsentia vel prædestinatione imponit, quos et diu, ut converterentur, expectavit : et quia converti noluerunt, justa ultione damnavit.

CAPUT XXXI.

De sententia B. Petri : Novit Deus, etc.

Sequitur in eadem responsione.

HINC MARUS.

« Quod et beatus Petrus in Epistola sua distincte loquens, demonstrat cum dicit : « Novit Deus pios de tentatione eripere, iniquos autem in die judicii cruciandos reservare (*II Petr. ii, 9*). » Novit enim, verbum præscientiæ Dei, ad universa hæc facit, videlicet, et ad prædestinationem piorum, quæ verbo ereptionis innuitur, et ad significationem pœnæ prædestinatæ, cum in fine cruciandos impios monstrat, quando « reddet unicuique secundum opera sua (*Rom. ii, 6*). » Et ad discretionem, cum iniquos non dicit Dominum ad pœnarum cruciatus prædestinare, sed juste desertos cruciandos reservare. Et aperte monstratur quia præsentia sine prædestinatione esse potest, prædestinatio autem sine præsentia esse non potest. Quocirca sola præsentia viget in reprobis, in quibus misericordia juste nil operatur ad donum gratiæ; præsentia autem et prædestinatio, id est gratiæ præparatio, misericorditer operantur in electis, qui prædestinantur ad regnum et quibus regnum prædestinatur æternum, quod ad donum pertinet gratiæ; et præsentia simul et prædestinatio æque ac justissime operantur in prædestinatione pœnæ reproborum, quæ pertinet ad retributionem justitiæ. »

RESPONSIO.

Discutiuntur testimonia prolata ex Apostolo.

Hæc sententia B. Petri apostoli non proprie de præsentia et prædestinatione divina, sed simpliciter nobis accipienda videtur. Ait namque : « Novit Dominus pios de tentatione eripere; impios autem in die judicii cruciandos reservare. » Id est, novit ille alta et secreta dispositione sapientiæ suæ, et pios, in præsentia vita periculis et tentationibus plena laborantes, sua gratia, sua protectione, eripere; cui quotidie ipsi dicunt : « Ne nos inducas in tentationem (*Math. vi, 13*), » ne, aut prosperitatibus hujus sæculi illiciantur, aut adversitatibus frangantur. Et e contrario impios in hoc sæculo florentes, et in sua impietate velut prospere agentes, nequaquam sua justitia negligere, nequaquam impunitos dimit-

tere, sed quos videtur quasi injuste in suis cupiditatibus et delectationibus carnalibus securos et lætos relinquere, eosdem potius futuro suo iudicio et æternis cruciatibus reservare : ut quanto hic amplius et licentius prosperantur, tanto ibi durius et atrocius puniantur. Potest tamen in istis postremis verbis, ubi ait : « Impios vero in die iudicii cruciandos reservare, » aliquid divinæ præscientiæ et prædestinationis erga eosdem impios velut ex latere intelligi : quia quos occulto et justo iudicio suo ad æternos reservat cruciatus, et præcivit sine dubio et prædestinavit perpetuo cruciandos. Quæ verba apostoli cum ita et verius et rectius intelligantur, nihil necesse est velut ex eorum auctoritate tam multipliciter de ea re loqui, quæ hujus sententiæ attestazione non valet approbari, sed potius falsa et supervacua demonstrari.

CAPUT XXXII.

Sequitur in responsione.

HINC MARUS.

« Aliqua etiam exempla quæ illorum stultitia ad munimen sui, eadem male intelligendo proferens, profert, sicut modo ad memoriam occurrunt, sapientiæ vestræ scribo. Proferunt ex Apostolo : « Vasa iræ aptata vel perfecta ad interitum, » dicentes « vasa esse prædestinata ad interitum (Rom. ix, 22) » et mutari non possunt. Sed aliter alii intelligunt ; maxime cum idem dicat Apostolus de eisdem vasis : « Si quis emundaverit se ab istis, » videlicet pro quibus vas contumeliæ fuerat, « erit vas in honorem (I Tim. ii, 21) : » Proferunt : « Qui non credit jam iudicatus est (Joan. iii, 18), » id est prædestinatione Dei jam damnatus est. » Et Augustinus in libro de Agone Christiano dicit : [« Qui non credit jam iudicatus est, » id est jam damnatus est : præscientia utique Dei, qui novit quid imineat non credentibus. [Proferunt : « Induravit cor Pharaonis (Exod. ix, 12) ; tradidit illos in reprobum sensum (Rom. i, 28) ; immittet eis spiritum erroris (II Thess. ii, 10) ; tu vero Deus deduces eos in puteum interitus (Ps. lrv, 24) ; qui transgreditur a justitia ad iniquitatem, Deus paravit illum ad rhomphæam (Eccli. xxvi, 27). »

RESPONSIO.

Hæc testimonia Scripturarum, quæ ab illo miserabili monacho et ab aliis, nescimus quibus qui cum eo sentiunt ad confirmationem divinæ præscientiæ et prædestinationis dicuntur esse prolata, non negligeret et quasi transeunter omittenda, sed potius diligenter et fideliter juxta regulam veritatis singillatim videntur esse tractanda ; ne forte parum attendentibus et non intelligentibus nihil ad rem de qua agitur pertinere videantur ; aut velut levia et nullius momenti absque periculo præteriri posse existimantur. Est enim certissimum et manifestissimum hujus rei testimonium ex Apostolo sumptum, quia, ut ipse dicit : « Sustinuit Deus in multa patientia vasa iræ aptata vel perfecta in interitum, ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præ-

paravit in gloriam (Rom. ix, 22). » Vere etenim vasa iræ, id est justæ vindictæ Dei, quam meruit primæ transgressionis culpa, omnes reprobi sunt : qui in fine non ereptionem misericordiæ, sed iram damnationis sensuri sunt. Et hæc vasa iræ non ad misericordiam, sed ad iudicium, præordinata jam et suo merito et divino iudicio, et aptata et perfecta sunt in interitum, ut et suo præcedente merito, et divinæ prædestinationis justo præcedente iudicio, quia noluerunt converti ad bonum, æternum patiantur malum. Non ergo quia non potuerunt, sed quia noluerunt de malo converti ad bonum, justum patientur supplicium. Sicut e contrario vere vasa misericordiæ sunt omnes electi, qui, nullo suo præcedente merito, sed sola Dei misericordia a massa perditionis discreti divina prædestinatione sunt vasa præparata in gloriam.

CAPUT XXXIII.

Vasa iræ non possunt fieri vasa misericordiæ.

Unde et illud quod alibi idem dicit Apostolus : « Si quis autem emundaverit se ab istis, erit vas in honorem (II Tim. ii, 21), » nullo modo huic tam claræ et manifestæ veritati divinæ prædestinationis in utramque partem tam electorum videlicet quam reproborum, si diligenter ex superioribus verbis Apostoli consideretur, contrarium, sed omnino concors et consonum invenitur. Ait namque : « In magna autem domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia ; et quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam (II Tim. ii, 20) : » et ita subjunxit : « Si quis autem emundaverit se ab istis, erit vas in honorem, sanctificatum, et utile Domino (Ibid., 21). » Manifestissime itaque constat quod quæ in illis verbis dixerat « vasa iræ aptata sive perfecta in interitum » : Et e contrario : « Vasa misericordiæ præparata in gloriam, » ea omnino dicit hic « quædam in honorem, et quædam in contumeliam : in honorem vasa misericordiæ, in contumeliam vasa iræ, » sed cum ibi prædestinationem tantummodo utriusque partis, id est electorum et reproborum, simpliciter commendaverit, hic adjungit etiam exhortationem, quam attente vasa misericordiæ debeant se custodire et segregare ab immunditiis vasorum iræ, cum dicit : « Si quis autem emundaverit se ab istis, erit vas in honorem, » etc. ; id est, si quis emundaverit se ab istis vasis iræ, vasis in contumeliam, vel ab eorum immunditiis, si aliquando in eis fuit, sollicite se extrahendo, vel nunquam eis se admiscendo, et immaculatum se ab hoc sæculo custodiendo, erit vas in honorem sanctificatum, id est ipso emundationis et sanctificationis suæ effectu atque profectu demonstrabit se ad vasa misericordiæ, et ad vasa honoris, et gloriæ pertinere. Unde non hoc significat in his verbis Apostolus quod vasa iræ et contumeliæ, id est divino iudicio reprobi et reprobati possint effici vasa misericordiæ et honoris et gloriæ, id est in sortem electorum transire, sicut scriptor hujus epistolæ intellexit : Cum omnino reprobi, qui divini-

lus præsciti sunt in suis iniquitatibus permansuri; A nullatenus possint merito perseverantissime iniquitatis suæ in electorum societate censi, sicut regula catholicæ fidei indubitanter tenet, et docet; sed ut unusquisque fidelium, sicut jam dictum est, ipsa fidei et justitiæ sanctificatione probet, et declaret sese ad vasa misericordiæ et electionis pertinere. Duo namque sunt quibus velut quodam signaculo probantur, et agnoscuntur electi Dei: scilicet æterna divinæ gratiæ præordinatio, et pia ab omni iniquitate infidelitatis et pravitatis emundatio: ut ex manifesta luce justitiæ et sanctitatis manifestetur in eis veritatis divinæ electionis; sicut ipse Apostolus paulo superius ostendit, dicens: « Sed firmum fundamentum Dei stetit habens signaculum hoc: Cognovit Dominus qui sunt ejus, et discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini (II Tim. II, 19). » Quod ergo « cognovit Dominus qui sunt ejus » æterna electio est; ut autem discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini, certa ipsius electionis probatio est.

Secundo loco testimonium divinæ prædestinationis de Evangelio ponitur: « Qui non credit jam judicatus est (Joan. III, 18). » Quod videlicet omnes impii et increduli jam sunt divina prædestinatione damnati. Quia videlicet si eorum damnatio justum divini judicii opus est, sine dubio opus suum semper apud Deum et præscitum et prædestinatum est. Sed scriptor epistolæ nolens damnationem incredulorum ad divinam prædestinationem, sed tantummodo ad præscientiam pertinere, subjungit verba B. Augustini, quibus quasi hoc probare videatur. Ait namque ille in libro de Agone Christiano, memorans verba Evangelii: « Qui non credit jam judicatus est, » id est jam damnatus est, præscientia utique Dei, qui novit quid imminet non credentibus. Eo quod non dixerit sanctus doctor, jam damnatus est prædestinatione Dei, sed præscientia Dei. Nec dixerit, qui statuit aut præscivit, sive prædestinavit, sed qui novit, inquit, quid imminet non credentibus, quasi omnipotens Deus aliquid operum suorum præscierit futurum, quod non prædestinaverit se esse facturum? Aut cum in operibus ponitur præscientia Dei, non statim certissime intelligi debeat, et prædestinatio Dei. Quia sicut nihil operum suorum prædestinavit, quod non præscierit, ita quidquid eorum præscivit, sine dubio etiam prædestinavit. Nihil enim in operibus ejus est injustum, aut iniquum, ut digne tantummodo præsciretur et non prædestinaretur; sed quia totum est justum et rectum, totum est omnino præscitum, totum omnino prædestinatum. Unde idem beatus Augustinus, qui in hoc loco dicit incredulos jam divina præscientia damnatos, alibi cum tractaret verba Domini dicentis ad quosdam: « Sed vos non creditis quia non estis ex ovibus meis (Joan. X, 26). » Eosdem testatur divino judicio ad æternam mortem prædestinatos, ita dicens (in Joan. tract. 48): [Quomodo ergo istis dixit: « Non estis ex ovibus meis, » quia videbat eos ad sempiternum

interitum prædestinatos, non ad vitam æternam sui sanguinis pretio comparatos.] Ecce et in illis verbis Domini quibus ait: « Qui non credit jam judicatus est (Joan. III, 18), » et in istis quibus dixit: « Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis (Ibid., 26); » utrobique increduli et infideles designati sunt et quos in illa sententia sanctus doctor dixit divina præscientia jam damnatos, in ista eosdem dixit ad æternum interitum prædestinatos. Non quia alii ex eis divina præscientia, et alii divina prædestinatione damnati sunt, sed quia divini judicii virtute, qua tales damnantur, sicut et in omni opere divino utrumque simul intelligendum sit, etsi non ubique, quia nulla exigit necessitas, simul dicendum.

B Tertio loco testimonium de Exodo ponitur: « Induravit Dominus cor Pharaonis (Exod. IX, 12). » Quod manifeste non ad præscientiam, vel prædestinationem futurorum, sed ad præsens Dei judicium pertinet, qui eum quem tali poena dignum judicavit, justo judicio induravit. Similiter et quartum testimonium intelligendum est, scilicet non de præscientia aut prædestinatione, sed præsentis justo judicio Dei, quod Apostolus dicit: « Tradidit illos Deus in reprobum sensum (Rom. I, 28). » Et quintum ubi ait: « Mittet eis Deus operationem erroris (II Thess. II, 10), » quia (ut dictum est) quos dignos tali poena judicavit, vel « in reprobum sensum tradidit, » vel eis suo justo judicio « operationem erroris immisit. » C Similiter et sextum accipiendum: « Tu vero Deus deduces eos in puteum interitus (Psal. LIV, 24). » Puteus namque interitus est, ut beatus Augustinus exponit, tenebræ erroris, tenebræ submersionis. Deducit vero Deus reprobos in hunc puteum, non quod ipse sit auctor culpæ ipsorum, sed quod ipse sit judex iniquitatis eorum. Quod etiam si quis de puteo infernalis damnationis et submersionis eodem sensu velit intelligi: et pertinere potest ad justam prædestinationem interitus reprohorum, et non est contrarium veritati.

Quod autem septimo loco ponitur: « Et qui transgreditur a justitia ad iniquitatem, Deus paravit illum ad rhomphæam (Eccli. XXVI, 27), » manifeste justam prædestinationem reproborum ad interitum sonat, ut qui suo vitio et suo perverso arbitrio a justitia declinans transgreditur ad iniquitatem, juste divini judicii prædestinatione præparetur ad rhomphæam, id est ad æternæ mortis vindictam. De quilibet etiam alibi scriptum est, quod « si avertit se justus a justitia sua, et fecerit iniquitatem, morietur in ea (Ezech. XVIII, 24). » Jam cætera Scripturarum testimonia quæ sequuntur, sicut etiam de quibusdam jam superius dictum est, non ad præscientiam vel prædestinationem futurorum, sed ad præsens Dei judicium pertinere existimamus. Et ideo prætermittis his quæ ad præsentem quæestionem minime pertinent, ad ea quæ restant consideranda transcamus.

CAPUT XXXIV.

A

CAPUT XXXV.

De prædestinatione in utramque partem.

Sequitur itaque in responsione.

HINC MARUS.

« Sed isti malivoli non intelligentes quæ loquuntur, vel de quibus affirmant, confundunt præscientiam et prædestinationem : et sicut male intelligunt authenticas Scripturas ; ita et pessime verba sancti Augustini in quibusdam locis, sicut in Enchiridion, et in libris de Civitate Dei, et alibi etiam prædestinatos ad interitum, et populum natum ad iram dicit : unde etiam postquam de libero arbitrio et de correptione et gratia, et de perfectione justitiæ hominis, et de prædestinatione sanctorum ad Prosperum et Hilarium, ubi nihil de prædestinatione reproborum, sed de prædestinatione sanctorum dixit ; multis postulantibus scripserat librum Hypomnesticum adversus Cœlestium et Pelagium ; scripsit de quinque quæstionibus, et hanc sextam loco retractationis superaddidit de prædestinatione : ubi se excusat non eo sensu dixisse nec intelligi velle prædestinatos ad interitum, sed in iniquitate vel impietate perseverantibus pœnam esse prædestinatam. Quarum quæstionum et absolutionum mentionem in libro quem scripsit contra Manichæos ex Genesi facit. »

RESPONSIO.

Propterea malivolos, id est illum miserabilem monachum, et qui cum eo forsitan sentiunt, confundere præscientiam et prædestinationem divinam arguit, quia sicut in tota ista responsione laboravit, non vult intelligi prædestinationem, nisi in solis electis : in reprobis vero solam præscientiam debere sentiri ; in qua assertionem non solos istos, quos vocat malivolos, sed sanctos Patres et doctores Ecclesiæ, qui prædestinationem divinam in utramque partem et intellexerunt et docuerunt, se culpandos affirmare nequaquam considerat. Quod vero pessime dicit intelligi verba sancti Augustini (si quis in libro Enchiridion, et in libris de Civitate Dei et in tractatibus Evangelii secundum Joannem, ita intelligat prædestinationem reproborum ad interitum, sicut eam ille et scriptis suis per omnes ecclesias, et verbis etiam præsentibus populis simpliciter et veraciter prædicavit) atque ita conatur beatissimi doctoris manifestum, et veracem sensum (nescimus in quid aliud) pervertere et detorquere, quantæ absurditatis, imo quam impiæ præsumptionis sit, quis possit explicare ? Per hoc enim non solum sensum ecclesiasticorum Patrum, sed etiam fidem Ecclesiæ, et auctoritatem Scripturæ divinæ a parte evacuare invenitur. Ita namque Patres docuerunt ; ita Ecclesia fideliter tenet ; ita Scriptura veritatis veraciter tenendum demonstrat : sicut jam superius, orout Dominus dare dignatus est, satis probavimus.

De libro Hypognosticon. — De primis Pelagianorum reliquiis. — De prædestinatione reproborum.

Adjungit etiam rem novam, et neque ex lectione, neque ex veraci aliqua traditione nobis hactenus compertam. Quo scilicet, beatus Augustinus, post omnes libros suos, scripserit quemdam libellum quem Græco vocabulo Hypomnesticon nominant, quod Latine *memoratorium* interpretatur, in quo de quinque quæstionibus contra Pelagium et Cœlestium disputaverit. Et quidquid in præcedentibus libris de prædestinatione divina erga damnationem reproborum dixerat, non ita se dixisse, ut ab omnibus dixisse cognoscitur, et intelligitur : sed alio absurdissimo, et inconvenientissimo sensu ut per hoc quod dixit impios ad interitum prædestinatos, noluerit intelligi ipsos impios ad interitum prædestinatos, sed (quod nemo credere aut suspicari posset) pœnam eis intelligi voluerit esse prædestinatam. Quis unquam audivit tam pertinacem audaciam, vel tam audacem pertinaciam, ut sanctissimum et veracissimum doctorem ipsum de se fateri compellat : quia quod dixit impios in sua impietate permansuros prædestinasse ad interitum, non dixit quia veraciter ita sit, sed quod in ejus verbis nullatenus sonat, pœnam in eis intelligi voluerit præparatam ? Quis talem absurditatem, imo insaniam ferre possit ? Nos enim manifeste novimus, quia quando libros *Retractationum* jam senex et morti vicinus scripsit, in quibus omnes præcedentes libros suos diligenter et fideliter retractavit, nequaquam adhuc istum libellum scripserat. Quia si scripsisset, utique inter alios etiam ejus mentionem fecisset. Manifestum etiam videtur, quia post ejus obitum, quando vitam ipsius et catalogum non solum librorum ejus sed etiam tractatum ad populum, et epistolarum ad diversos quidam sanctus episcopus et alumnus ejus diligentissime recensuit et descripsit, necdum istum libellum scripserat beatus Augustinus : si enim scripsisset, utique tanquam præcipue necessaria inter alios annumerari et memoriæ commendari potuisset. Quod si aliquis ex Ecclesiæ rectoribus, qui post ejus obitum exstiterunt, simpliciter eum ex titulo qui a sancti Augustini nomine inscriptus est, non considerata diligentius ratione, nec aliqua necessitate, ut id faceret, compellente, ipsius eum esse credidit, cujus in fronte nomen invenit ; quid hoc præjudicat veritati, quæ diligenter inquisita, et inventa nullam super hac re errare permittit.

Accidit hoc etiam et præclarissimis Ecclesiæ magistris ut scilicet sive ex titulo libri, sive ex alterius narratione inducti putaverint, et scripserint ejus auctoris aliquod esse opusculum, cujus postea non esse, et veraciter probaverunt, et humiliter confessi sunt. Sicut beatus Hieronymus in libris contra calumniatorem suum de libro, quem ex falso titulo crediderat beati Pamphylis martyris, et postea invenit Eusebii esse Cæsariensis, manifeste declarat.

Et beatus Augustinus in libris *Retractionum* evidenter commemorat et corrigit, quod juxta cujusdam scripta, sententias quasdam de libero arbitrio, et de gratia Dei sic intellexit et exposuerit tanquam beatissimi Xisti Romanæ urbis pontificis et martyris, cum e contrario postea invenerit ethnici eas esse philosophi, id est Sexti Pythagorei.

Nam et ipse supra memoratus libellus manifestissimis indiciis non se sancti Augustini esse aperte ostendit, quia nec præfationem aliquam in initio sui gerit, ubi se ab aliquibus rogatum, vel sibi necessario visum, ut de tali re, id est prædestinationis verbo, in suis libris corrigendo, sive aliter exponendo aliquid novum opus scriberet, et significasse invenitur. Nec ulla talis necessitas exstitisse cognoscitur, ut de illis quinque quæstionibus, de quibus tam multa, et tam multipliciter in libris præcedentibus disputaverat, iterum novo opere diè sputare cogereetur. Sed et ipse sermo ab eloquio sancti Augustini multum discrepat: et sensus ab illius sensu non parum inferior habetur; et modestia atque humilitas morum et sermonum ejus non ibi servatur; et *testimoniis ex Hebraica translatione*, quam beatus Hieronymus edidit, præter ejus consuetudinem contra illos hæreticos utitur. Quod ille ex antiqua potius editione facere consuevit. Et prorsus de tanto viro sentire indignum est, verbum, et sensum prædestinationis, quem omni tempore in suis scriptis et prædicationibus tenuit et commendavit, et quem in libris *Retractionum* nequaquam reprehendendo utique approbavit, in hoc libello evacuare et destruere invenitur, ut jam ex hujusmodi occasione, nec retractationibus ejus fides adhibenda videatur.

Unde magis credibile est, quod non parvo spatio post ejus obitum a quodam alio scriptus sit, et magna ex parte juxta modum, et formam sensuum ejus, contra Pelagianos, et Cœlestianos hæreticos de illis quinque periculosioribus eorum quæstionibus breviter collectus atque digestus; et quia auctor ejus, ipsius beati Augustini sensus brevi isto opusculo velut in unum collegisse et explicuisse videtur, ideo ipsi opusculo nomen sancti Augustini in titulo præferre voluerit: non quod vere ab illo sit editus, sed vere (in quantum auctor ejus potuit) juxta formam disputationum ejus digestus atque compositus. (Velut si eundem libellum) Latine « *Memoratorium sancti Augustini* » appellare voluisset, nihil utique aliud intelligeretur, nisi quia illud quod ab eo sparsim, et multipliciter fuerat disputatum, breviter et velut sub uno aspectu positum memoriæ commendaret. Nam si beatus Augustinus prædestinationis verbum in parte reproborum, ut durum et incongruum; vel etiam falsum in suis scriptis repudiare et damnare voluisset, multo major et formidolosior exstitit occasio; ut hoc in libris, quos, de prædestinatione sanctorum et dono perseverantiæ ad Prosperum et Hilarium scripsit, facere cogereetur, compellente scilicet tanta super hac de re querimonia

A et perturbatione magnorum, et sanctorum apud Gallias virorum, qui ejus disputationibus intantum permoti fuerunt, et quodam lædio affecti, ut prædestinationis sensum, qui ab eo constanter et instanter prædicabatur, vel quasi falsum, vel quasi valde periculosum potius tacendum esse judicarent. Sed nec tanta perturbatione, et permotione fidelium, ab intentione veracissimæ et fidelissimæ doctrinæ suæ frangi potuit, aut revocari. Sed magis eos et scriptis suis in quantum potuit admonuit et instruxit, et orationibus apud Deum profusis fideliter adjuvit, ut intelligerent et agnoscerent quam necessario, et quam salubriter propter commendationem divinæ gratiæ ejusdem prædestinationis veritas omnino et credenda et prædicanda esset.

B Pelagiani vero hæretici nunquam prædestinationem in parte reproborum, quia (ut putamus) et veram et justam esse intellexerunt, in ejus disputationibus reprehendisse inveniuntur: sed tantummodo in electorum ut divinam gratiam destruerent, et liberum arbitrium hominis sufficere confirmarent, eam negaverunt; quia videlicet, si omnipotens Deus ante mundi constitutionem, quos salvaturus esset elegit, et dona sua, quæ eis largiturus fuerat, prædestinavit, cessat hic omnis humani arbitrii præsumptio, et sola Dei gratia evidentissime et firmissime commendatur, per quam ipsum etiam humanum arbitrium, et a servitute peccati liberatur, et divinis muneribus illustratur. Atque ita evidenti et invicta ratione, totum eorumdem Pelagianorum falsum, et fallax dogma destruitur.

C Non ergo tantus doctor veram divini judicii prædestinationem de damnatione reproborum in illo Hypomnesticon libello negavit, quam ubique in suis scriptis asseruit: sed alius quidam, ut putamus, nova postmodum ipsorum Pelagianorum insurgente calumnia velut per illam prædestinationem reproborum ad interitum hoc doceret Ecclesia; quasi Deus sua prædestinatione necessitatem imponeret hominibus, et in suis impietatibus permanendi, et in æternum pereundi, subtraxit verbum prædestinationis in parte reproborum; quod potius secundum veritatem divini judicii, et diligenter exponi, et commendari oportuerat: et solam electorum prædestinationem conatus est asserere; atque ita dum vult illam refutare, et remove calumniam, magnam erroris occasionem dedit, ut eadem tam vera et manifesta in damnatione reproborum divina prædestinatio nulla esse crederetur, et tanquam nulla sit, negaretur. Quapropter diligenter inquisita, et evidenter agnita veritate, cesset contentio et animositas erroris, et suscipiatur libenter atque obedienter manifestatio veritatis. Ut autem quinque illas quæstiones, sive oppositiones Pelagianorum in libris, quos de expositione Genesis, idem beatus Augustinus contra errores et blasphemiam Manichæorum scripsit commemoraret, nec in nostris codicibus invenitur, nec ulla ratio esse videtur: quia manifestum omnino est, quando eosdem libros idem auctor

conseripsit, primis fere adhuc temporibus conversionis, sive presbyterii sui, necdum funo Pelagianorum nomen aut hæresim exstitisse; sed longo post tempore, et multis intercedentibus annis eorum insaniam atque impugnationem contra Ecclesiam surrexisse. Et ideo quod neque ad Manichæos hæreticos pertinebat, neque a Pelagianis, qui necdum exorti fuerant, nullatenus opponi potuerat, nulla prorsus ratio permittit, ut quod adhuc penitus futurum ignorabatur, in illis libris velut transactum commemoraretur. Sunt quidem circa finem librorum eorundem breviter contra Manichæos propositæ, atque expositæ quædam quinque quæstiones; sed ad Pelagianos nihil pertinentes, et eorum nullam memoriam facientes.

CAPUT XXXVI.

De libris Augustini ad Prosperum et Hilarium.

Illud quoque quod dixit scriptor Epistolæ: [Quia in libris ad Prosperum et Hilarium scriptis de prædestinatione Sanctorum, et dono perseverantiæ, nihil idem doctor dixerit de prædestinatione reproborum ad interitum.] Nullatenus verum esse cognoscimus; frequenter enim in eisdem libris de utriusque partis, id est electorum et reproborum prædestinatione nunc simul, nunc distincte disputat. Et ideo liber ille de Prædestinatione sanctorum titulatur, non quia et de prædestinatione reproborum nihil ibi dicitur, sed quia ex meliori parte nomen accepit, sicut et in libris de Civitate Dei, utique de utriusque civitatibus, et Dei, scilicet, et diaboli pariter et multipliciter disputat; et tamen ex meliori parte libros de Civitate Dei voluit appellare. Quia ergo multum ad præsentem quæstionem, ubi de divina prædestinatione agitur, necessarium videtur, opportune atque utiliter fieri existimamus, ut aliqua ex eisdem libris ad hanc rem pertinentia agnoscenda et tenenda legentibus proponamus. Ait igitur quodam loco distinguens utramque prædestinationem, sicut jam superius memoravimus (*de Prædest. sanct.*, c. 10): [Prædestinatio Dei quæ in bono est, gratiæ est præparatio; gratia vero est ipsius prædestinationis effectus.] Item alibi (*cap. 20*): [Tanta quippe ab inimicis Judæis manus Dei et consilium prædestinavit fieri, quanta necessaria fuerant Evangelio propter nos. Agit quippe Deus quod vult in cordibus hominum vel adjuvando, vel iudicando, ut etiam per eos impleatur quod manus Dei et consilium prædestinavit fieri.] Et alio loco (*De dono Persev.*, cap. 18): [Hæc Deus facturum se esse præscivit. Ipsa est prædestinatio sanctorum, et quos elegit in Christo ante constitutionem mundi (*Act. iv, 18*).] Et iterum (*cap. 11*): [Et parvulis, inquit, quibus vult, etiam non volentibus neque currentibus subvenit; quos ante constitutionem mundi elegit in Christo daturus eis gratiam gratis: et majoribus, etiam his quos prævidit si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, quibus non vult subvenire: non subvenit. De quibus in sua prædestina-

tionem occulte quidem, sed iuste id iudicavit: « Non enim est iniquitas apud Deum, sed inscrutabilia sunt iudicia ejus, et investigabiles viæ ejus (*Rom. ii, 33*). »] Item ibi post paululum (*ibid.*): [Duorum, inquit, geminorum, quorum unus assumitur, unus relinquitur, dispar est exitus, merita communia. In quibus tamen sic alter magna Dei bonitate liberatur, ut alter nulla ejus iniquitate damnetur: « Nunquid enim est iniquitas apud Deum, absit (*Rom. ix, 14*): » sed « investigabiles sunt viæ ipsius. » Itaque misericordiam ejus in his qui liberantur, et veritatem in his qui puniuntur sine dubitatione credamus. Neque inscrutabilia scrutari, aut investigabilia vestigare conemur.] Et alio loco (*cap. 14*): [Hæc est prædestinatio sanctorum nihil aliud præscientia, scilicet et præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur. Cæteri autem ubi nisi in massa perditionis iusto divino iudicio relinquuntur.] Et iterum: [An forte nec ipsa dicunt prædestinata: ergo nec dantur a Deo, aut ea se daturum esse nescivit. Quod si et dantur, et ea se daturum esse præscivit, profecto prædestinavit.] Et iterum: [Nulla sua futura dona et quæ danda essent, et quibus danda essent Deum non præscire potuisse: ac per hoc prædestinatos ab illo esse, quos liberat et coronat.] Item alibi: [Sine dubitatione enim præscivit, si prædestinavit; sed prædestinasse, est hoc præscisse quod fuerat ipse factururus.] Hæc ex supra memoratis beati Augustini libris breviter considerata proposuimus, ut divinæ præscientiæ et prædestinationis æternam et immobilem veritatem perspicue eum docuisse, et lætentibus commendasse certissime cognoscamus.

CAPUT XXXVII.

De gratia et libero arbitrio.

Sequitur autem in præfata responsione.

HINC MARUS.

« Sed et gratia, vel libero arbitrio qui melius sapiunt, ita credunt, et ita loquuntur: Arbitrium liberum in primo homine non fuit emortuum, sed vitiatum, in nobis autem ad malum agendum arbitrium male est liberum: quia a gratia non liberato, sed male libero arbitrio usi efficimur servi peccati. Ad bene agendum autem, imo et ad bene volendum tunc vere est nostrum arbitrium liberum, cum fuerit gratia liberatum, quod non est resuscitatum, quia non fuit emortuum: sed gratia est sanatum; quia vitio fuit corruptum. Et reprobi idcirco nequaquam cœlestis patriæ præmia æterna percipient, quia ea nunc, dum promereri poterant, ex libero arbitrio, contempserunt: quod videlicet liberum arbitrium in bono formatur electis, cum eorum mens a terrenis desideriiis gratia aspirante suspenditur. Bonum quippe, quod agimus, et Dei est, et nostrum: Dei per prævenientem gratiam; nostrum per obsequentem liberam voluntatem; si enim Dei non est, unde ei in æternum gratias agimus? Rursum si nostrum non est, unde nobis retribuere præmia speramus?

Quia ergo non immerito gratias agimus, scimus quod ejus munere prævenimur. Et rursus quia non immerito retributionem quærimus, scimus quod subsequente libero arbitrio bona elegimus, quæ ageremus. Unde sicut sancta Scriptura docemur, gratia prævenimur, ut bene velimus: per liberum arbitrium gratiam subsequimur, ut bene agamus: gratia adjuvamus, ut bene agere possimus, quod arbitrio volumus: et gratia corroboramur, ut in bono, quod per liberum arbitrium subsequendo cœpimus, perseveremus: et gratia subsequimur, ut et gratia beatæ retributionis pro gratia bonæ operationis gratuita gratia remuneremur. « Et misericordia ejus, » inquit, id est gratia « præveniet me (Psal. LVIII, 11). » Item: « Et misericordia ejus subsequitur me omnibus diebus vitæ meæ (Psal. XXII, 6). » Et: « Qui coronat te in misericordia et miserationibus (Psal. CII, 4). »

RESPONSIO.

* In his verbis quod dictum est: « Arbitrium liberum in primo homine non fuit emortuum, sed vitiatum: » et quod paulo post de eodem libero arbitrio subjungitur: « Quod non est resuscitatum, quia non fuit emortuum, sed gratia est sanatum, quia vitio fuit corruptum, » multum miramur qua ratione ita sentiri et dici potuerit. Nunquid enim primus homo peccando in anima mortuus non est? sicut Scriptura verissime dicit: « Anima quæ peccaverit ipsa morietur (Ezech. XVIII, 4). » Et quid est vere liberum arbitrium animæ, nisi libera animæ voluntas? Quid est autem libera animæ voluntas, nisi libera charitas, qua sponte et voluntarie et perfecte ante peccatum Deo adhærebat anima, et ex eo vivificabatur, tanquam ex fonte vitæ; et ex ipso illuminabatur, sicut ex vero lumine; cui fideliter dicere debemus: « Quoniam apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen (Psal. XXXV, 10). » Mortua est itaque humana anima per peccatum, non amittendo (sicut jam superius diximus) naturam suam; sed amittendo veram vitam suam, quæ illi Deus est: unde ad Deum conversa vivificatur, et vivit Deo: a Deo autem aversa moritur Deo et vivit peccato, et sine dubio voluntate avertitur a Deo ut moriatur, et voluntate convertitur ad Deum ut vivificetur. Voluntas ergo animæ ad Deum conversa fit bona; a Deo aversa fit mala; ad Deum conversa vivificatur; a Deo aversa moritur, sicut acies oculorum corporaliū, a luce aversa tenebrescit; ad lucem conversa clarescit. Quid est vitium animæ, nisi aversio a Deo? et quid est virtus animæ, nisi conversio ad Deum?

NOTÆ DUVALII DOCTORIS SORBONICI.

* Quando arguit Ecclesiæ Lugdunensis Hincmarum quod dixerit liberum arbitrium per peccatum non emortuum, sed vitiatum, et a Christo non fuisse suscitatum, sed sanatum, accipit liberum arbitrium pro bona et recta voluntate qua Deo per charitatem adhæremus. Quo sensu certum est illud omnino fuisse emortuum nec tantum vitiatum: tamen quia remansit in eo natura conversionis capax, ita ut eam per congruam et efficacem gratiam possit obtinere,

vitium itaque aversionis a Deo mors animæ est, et virtus conversionis ad Deum vita animæ est. Et quia (sicut jam dictum est) voluntate avertitur a Deo, et voluntate convertitur ad Deum, ipsa aversione vel conversione voluntas animæ, quæ naturaliter cum ipsa et in ipsa est, cum ipsa et in ipsa pariter aut moritur aut vivificatur. Et ideo nullatenus credendum est quod in primo homine mortua anima per peccatum, non fuerit voluntas bona mortua eodem peccato.

CAPUT XXXVIII.

Bona voluntas per gratiam creatur et innovatur. Deum operari velle quid sit.

Tota namque anima cum voluntate sua, aut vivit, aut moritur; et ideo nec sine voluntate sua potuit Deo vivere: nec sine voluntate sua potuit Deo mori. Nec sine voluntate sua vitata est peccato mortifero, nec sine voluntate sua sanatur a peccato mortifero. Nam si in primo homine peccante voluntas bona non est mortua, quomodo nunc per vivificantem gratiam et creatur, et innovatur, et Deus eam operatur in homine? Unde ait Apostolus. « Ipsius enim sumus signum, creati in Christo Jesu in operibus bonis (Eph. II, 10); » sed ut simus creati in Christo Jesu in operibus bonis, illud necesse est ut fiat in nobis quod Psalmista ait: « Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis (Psal. L, 12). » Et: « Deus est enim, qui operatur in vobis et velle (Phil. II, 13). » Quid est enim cor mundum, nisi munda conscientia a peccatis, corde mundata, et bona voluntate prædita? Et quid est spiritus rectus nisi nulla mala voluntate depravatus? Et quid est « operari in nobis velle, » nisi inspirare, et largiri nobis bonum velle: mortua est itaque peccando humana anima, et humana voluntas a vita Dei. Mortuum est illud quod erat ante peccatum vere liberum arbitrium, quo libera hominis voluntas, id est libera hominis charitas voluntarie et libere diligendo adhærebat Deo. Et vere mortuum est hujusmodi liberum arbitrium hominis negligendo Deum et recedendo a Deo, et ab ea morte qua amisit charitatem Dei resuscitatur, et vivificatur per eandem gratiam charitatis Dei. Quod aperte beatus Joannes apostolus docet, dicens: « Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam; quoniam diligimus fratres. Qui non diligit manet in morte (I Joan. III, 14). » Vita itaque humanæ animæ, et humanæ voluntatis Dei, et proximi dilectio est, qua homo ante peccatum fruebatur Deo, et

ideo hac in parte verba Goteschalci benigne possent explicari, licet merito a Patribus tum concilii Moguntinensis, tum Senonensis damnatus sit, quod illius verba contrarium sonarent, nempe bonam et rectam voluntatem in homine post peccatum remansisse. Vel dicito liberum arbitrium ab Ecclesiæ Lugdunensi accipi pro actu dilectionis Dei super omnia, quem certum est omnino per peccatum deperdi.

fruebatur proximo in Deo; ab hac vita sua mortuus est, negligendo Deum, negligendo seipsum et proximum: « Quoniam qui non diligit, manet in morte. » Anima itaque humana, et humana voluntas, sicut vere manet in morte non diligendo, ita vere transfertur de morte in vitam diligendo. Et sicut vera mors ejus est non diligere, ita et vera vita ejus est diligere. Hac dilectione non fit vere liberum arbitrium, id est vere libera voluntas, nisi illo liberante, id est libertatem largiente qui ait: « Si vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis (Joan. viii, 36), » et nisi illo munere Spiritus Dei de quo dicit Apostolus: « Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas (II Cor. iii, 17). »

Sed et illud quod in istis verbis dicitur: « Quia bonum quod agimus, et Dei est et nostrum; quia nisi esset Dei, non ei pro eodem bono in æternum gratias ageremus; et nisi esset nostrum, non ab eo pro eodem bono juste præmia expectaremus. » Nescimus quid divisionis, vel cujusdam distributionis unius, atque ejusdem boni inter Deum et hominem sonat. Quasi ex parte sit Dei, et ex parte nostrum, sicut toto isto sermone asserere videtur scriptor epistolæ, ut quasi initium boni nostri sit Deus, effectus vero liberi humani arbitrii: licet hunc « errorem velut gratiæ adjunctione, non etiam plenitudine temperare conetur, » cum vere totum sit Dei, sicut ipsa Veritas dicit: « Sine me nihil potestis facere? » (Joan. xv, 5.) Et Apostolus: « Quid enim, inquit, habes quod non accepisti? » (I Cor. iv, 7.) Unde Beatus et gloriosus martyr Cyprianus ita definit, dicens: [In nullo gloriandum quando nihil nostrum sit.] Bonum itaque nostrum totum Dei est, quia totum ex Deo est; et nihil boni nostri nostrum est, quia nihil boni nostri ex nobis est. Et ideo manifeste, ut juxta formam paternæ doctrinæ potius loquamur, omne bonum nostrum, et totum Dei est donando; et totum nostrum fit accipiendo. Unde et in Dominica oratione quotidie postulamus, dicentes: « Panem nostrum quotidianum da nobis hodie (Matth. vi, 11). » Cur enim panem nostrum nobis poscimus a Deo dari, nisi quia (ut diximus) sicut vere est Dei largiendo, ita etiam nostrum sit accipiendo. Unde B. Papa Cælestinus (sicut jam superius ejus verba posuimus) ait: [Tanta enim est erga omnes homines bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.] Totum itaque bonum nostrum Deo dandum, Deo est tribuendum, quia totum ex illo est, non ex nobis, dum totum et ab illo inchoatur, ac ab illo agitur, ac peragitur in nobis; quia non qui suo, sed « quicumque spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei (Rom. viii, 14). » Hæc de prima epistola, quia multis et perplexis quæstionibus plena erat, prout Dominus donare dignatus est, ipsa necessitate cogente prolixius diximus.

CAPUT XXXIX.

De secunda, quæ est Parduli, epistola.

In secunda autem epistola pauca quidem sunt de-

quibus dici oporteat, sed ipsa silentio prætereunda. Cum ergo de præfatis quæstionibus, et ille qui hæc secundam scripsit epistolam breviter significare vellet quantum apud eos esset inquirendi studium, et quanta dissõnantia sententiarum, quantaque aviditate desideraretur, ut de his rebus aliquid certum, et absque ambiguitate sequendum inveniri et ostendi posset, ita ait:

PARDULUS

« Plures inde apud nos scripserunt. Et cum quinque ex eis nominasset, inter quos etiam Amalarium scripsisse memoravit, subjunxit dicens: « Sed quia hæc inter se valde dissentiebant, Scotum illum qui est in palatio regis, Joannem nomine scribere coegimus. » Et paulo post: « Quæ autem inter nostros inde sit maxima contentia vobis significo. »

« Quidam dicimus Augustinum edidisse libellum quem Hypognosticon præintitulavit. Et quidam nostrorum dicunt, non a præfato viro eundem libellum esse editum: quod mendacium esse cito probare poterit, qui secundum libellum Augustini quem in Genesim contra Manichæos edidit ad finem usque perlegerit, ubi demonstrat se ipsam quæstionem cum aliis quinque contra rabiem Manichæorum edidisse; et propterea in retractatione nihil inde commemorat, quia quæcunque aliorum de prædestinatione dixerat, in eodem libello corrigere videtur. Simili modo etiam quidam dicimus De induratione cordis Pharaonis libellum a beato Hieronymo editum. Et nostrorum quidam non ab eo, sed ab alio quolibet mendose factum. Quod etiam mendacium fore invenietis, si septimum decimum librum præfati Hieronymi in Isaiam legeritis, ubi mentionem ejusdem libelli facit. »

RESPONSIO.

His verbis quid aliud in primis respondere possumus: nisi quia de his rebus auxiliante et protegente divina misericordia, nullus labor, nulla necessitas nova inquirendi, et inveniendi, et scribendi, apud eos exstitisset: nec tanta dissensio et contentio exoriri potuisset, si remoto omni præsumptionis atque animositatis studio, sola apud illos veritas in sanctorum Patrum dogmatibus et ecclesiasticis definitionibus (quorum rectissimam fidem et fidelissimam doctrinam semper honorabiliter et fideliter et secuta est et sequitur, et sequetur Ecclesia) unanimiter et humiliter, atque obedienter inquireretur, et quod inventum esset, pacifica et tranquilla pietate omnibus sequendum proponeretur, et commendaretur. Nec « propter unum libellum » usque hodie incerte auctoris, et inusitati nec ullatenus recipiendi sensus, de quæstione præscientiæ et prædestinationis Dei, tam claris, et tanta firmitate solidatis ecclesiasticæ veritatis institutionibus præferre maluissent. Quid enim causæ exstitit, ut illa omnia postponerentur, et Scripturæ sanctæ veritas minus discussa et considerata negligenter? Et his omnibus, quod nullo certo auctore, nulla vera ratione fultum est, sequendum patius judicaretur, nisi a parte ipsum contentionis ma-

lum, quo semel præsumpta sententia et sensus inconsiderate prolatus obstinate potius defendendus, quam salubriter putatus est corrigendus. Unde etiam satis mirari non possumus quomodo ille quinque vel sex quæstiones a beato Augustino contra Manichæorum rabiem prolatae esse credi potuerint, cum sicut et multiplices libri ejusdem sancti doctoris testantur, et ipse *Hypomnesticon libellus* manifeste ostendit a Pelagianis primum hæreticis contra fidem Ecclesiæ sint objectæ, et ad eorum confutationum diligentius sint tractatæ. Certissime autem (sicut jam supra diximus) quando illos libros beatus Augustinus de expositione Genesis contra Manichæos scripsit, necdum Pelagianiauditi aut exorti fuerint: sed longo post tempore Ecclesiam Dei cœperint impugnare: de ipsorum libello, qui hujus erroris et conturbationis occasionem dedit, quia jam superius satis diximus, hic nihil amplius dicendum putamus.

Libellum vero De induratione cordis Pharaonis, qui a beato Hieronymo scriptus putatur nec in libro de Viris illustribus nec in venerabili vitæ ejus historia, inter ejus opuscula invenire potuimus. In libro tamen septimo decimo Explanationum Isaïæ prophætæ aliquid tale scripsisse commemorat, nec tamen specialiter de Induratione cordis Pharaonis, sed de tota illa ad Romanos difficillima apostoli quæstione breviter perstrinxisse designat. Sed quia nos hujusmodi libellum nunquam vidimus, utrum ille qui apud istos invenitur, et styli gravitate, et fidei sinceritate ejus esse credendus sit, tanquam de ignoto judicare non possumus. Quid tamen ille sanctus doctor juxta fidei catholicæ veritatem de libero arbitrio senserit, et dialogi ipsius, quos sub nomine Attici et Cretobili contra Pelagianos scripsit, manifestissime testantur. Et fidei ejus professio, quam plenissime et perfectissime contra quosdam calumniatores ad Pontificem sedis apostolicæ in defensionem sui edidit, satis ostendit; ubi de eodem libero arbitrio ita loquitur: [Liberum sic constemur arbitrium, ut dicamus nos semper Dei indigere auxilio: et tam illos errare qui cum Manichæo dicunt hominem peccatum vitare non posse, quam illos qui cum Joviniano asserunt hominem non posse peccare: uterque enim tollit arbitrii libertatem. Nos vero dicimus hominem semper et peccare, et non peccare posse ut semper nos liberi consteantur esse arbitrii.] In quibus beati doctoris verbis quod affirmat hominem semper peccare posse manifeste hu-

manæ infirmitatis est. Quod autem affirmat hominem posse non peccare, hoc vere divini est (sicut ipse testatur) auxilii, ut possit esse liberi humani arbitrii. Dixit etiam quodam loco idem beatus doctor: [Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur. Alioquin ubi necessitas, nec corona est.] Quæ verba ejus a Pelagio velut contra gratiam Dei opposita, beatus Augustinus in libro de Natura et Gratia (cap. 65, 66) ita exponit, et defendit, dicens quod ait a memorato dictum esse presbytero: [Liberi arbitrii nos condidit Deus nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur: Alioquin ubi necessitas, nec corona est. Quis non agnoscat, quis non toto corde suscipiat, quis aliter conditam humanam neget esse naturam? Sed in recte faciendo, ideo nullum est vinculum necessitatis, quia libertas est charitatis. Quod autem ex vitiis naturæ, non ex conditione naturæ, sit quædam peccandi necessitas, audiat homo, atque, ut eadem necessitas non sit, discat Deo dicere: « De necessitatibus meis educ me. » Sic namque opitulante gratia per Dominum nostrum Jesum Christum, et mala necessitas removebitur, et libertas plena tribuetur.] Hæc beatus Augustinus.

CAPUT XL.

De Amalario; de scriptis Joannis Scoti

Quod autem inter cæteros, qui de tanta quæstione, divinæ videlicet præscientiæ et prædestinationis apud eos scripsisse memorantur, etiam Amalarius ponitur, et Scotus Joannes ab eis ad scribendum compulsus esse refertur, multum moleste et dolenter accipimus, ut ecclesiastici et prudentes viri tantam injuriam sibi metipsis fecerint, ut Amalarium de fidei ratione consulere, qui et verbis, et libris suis mendaciis, et erroribus, et phantasticis atque hæreticis disputationibus plenis omnes pene apud Franciam ecclesias, et nonnullas etiam aliarum regionum, quantum in se fuit infecit, atque corrumpit: ut non tam ipse de fide interrogari, quam omnia scripta ejus saltem post mortem ipsius deberint igne consumi, ne simpliciores quique, qui eos multum diligere, et legendo frequentare dicuntur, eorum lectione et inaniter occuparentur, et perniciose fallerentur ac deciperentur; et, quod majoris est ignominie atque opprobrii Scotum illum ad scribendum compellerent. Qui sicut ex ejus scriptis verissime compertimus, nec ipsa verba Scripturarum adhuc

NOTÆ DUVALII DOCTORIS SORBONICI.

^a Hæc fidei professio non S. Hieronymi ad Damasum, sed ipsius Pelagii ad Innocentium. PP.

^b Suggillat et arguit Amalarium Lugdunensis Ecclesia tanquam omnium hæreseon illius temporis auctorem et promotorem. Quis autem fuerit, magis ignoratur quam scitur. Solum accipe ex doctissimo viro Nicolao Fabro, sedulo antiquitatis pervestigatore, Florum magistrum, quem Trecensem illum episcopum arbitramur, qui contra Joannem Scotum et Gotteschalcum scripsit quamplurima, sed in iis quædam animadversione dignissima; hic inquam

Florus in ps. LXXX, adversus Amalarium scribens: « Vis, inquit, comedere ipsum Dominum Deum tuum? Audi quid dicat: « Dilata os tuum et implebo illud. » Dilatate ora vestra, ipse est Dominus et panis, ipse hortatur nos ut comedamus: at ipse noster est cibus: quantum dilataveris, tantum accipies. » Hæc ille. Ex quo conjecturæ locus relinquitur Amalarium illum una cum Joanne Scoto fuisse Berengarii præcursores et veluti antesignatos; quorum errorem nostri Eucharistomastiges jamdudum sopitum et extinctum ab orco suscitaverunt.

habet cognita. Et ita quibusdam phantasticis adinventionibus et erroribus plenus est, ut non solum de fidei veritate nullatenus sit consulendus, sed etiam cum ipsis omni irrisione et despectione dignis scriptis suis, nisi corrigere et emendare festinet: vel sicut demens sit miserandus, vel sicut hæreticus anathematizandus.

CAPUT XLI.

De tertia, quæ est Rabani, epistola.

Tertia epistola, quæ non ad Ecclesiam nostram, sed ad quemdam amicum venerabili episcopo scripta est, assumit quantum nobis videtur, non necessariam, nec ullatenus ad rem de qua quæritur, pertinentem, disputationem. Quæritur namque in præsentis disceptatione, sicut jam frequenter et multipliciter supra diximus, non illud, utrum impios Deus et iniquos prædestinaverit ad ipsam impietatem et iniquitatem, id est, ut impii et iniqui essent, et aliud esse non possent; quod nullus omnino moderno tempore dicere vel dixisse invenitur. Quod est utique immanis et detestabilis blasphemia, ut Deus sua prædestinatione quasi auctor sit impietatum et iniquitatum, aliquos impios et iniquos esse coegerit; sed illud potius quæritur utrum eos quos veraciter omnino præcivit, proprio vitio impios et iniquos futuros, et in suis impietatibus atque iniquitatibus usque ad mortem perseveraturos justo iudicio suo prædestinaverit æterno supplicio puniendos; auctor vero ipsius epistolæ relicta hac secunda quæstione, quæ in præsentis apud multos versatur, contra priorem potius impiam opinionem laborat, et totum disputationis suæ sermonem ad hoc dirigit quod Deus bonus et justus nunquam alicui esse potuerit causa, vel origo, vel auctor peccati et iniquitatis: quod omnes (ut dictum est) fideles fideliter et indubitanter fatentur: nullam tamen esse divinam prædestinationem erga justam damnationem eorumdem impiorum et iniquorum, et tantummodo in parte electorum esse credendam, verbis præfati libelli, qui *Hypognosticon* dicitur, affirmare contendit. Unde et quia ipse ante omnes qui moderno tempore scripsisse referuntur de hac re scripsit, ejus sibi auctoritatem sequi videntur qui similiter de eadem divina prædestinatione sentiunt et defendunt. Dicit namque ipse statim in præfatione ipsius epistolæ ita:

RABANUS.

« De hæresi, quam quidam de prædestinatione Dei iniqui condunt errantes, et alios in errore mittentes, convenit inter nos, ut de divinis Scripturis, et de orthodoxorum Patrum sententiis aliquod opusculum conficerem, ad convincendum errorem eorum qui de Deo bono et justo tam nequiter sentiunt, ut dicant ejus prædestinationem facere, quod nec homo ad vitam prædestinatus possit in mortem incidere, nec ad mortem prædestinatus, ullo modo se possit ad vitam recuperare. Cum auctor omnium rerum conditor Deus naturarum nullius ruinæ

atque interitus causa sit, sed multorum origo salutis. »

RESPONSIO.

In quibus verbis primum hæresim et hæreticos nominat, qui de divina prædestinatione ita sapiunt, ut juxta auctoritatem Scripturarum et sanctorum Patrum eam in utramque partem et electorum scilicet et reproborum fideliter credant ut et illos omnipotens Deus magna bonitate sua æternaliter prædestinaverit ad gloriam; et istos magna æquitate iudicii sui prædestinaverit ad pœnam: et ideo prorsus est admonendus et ad pietatis considerationem revocandus ne sub istorum persona, quos tam facile hæreticos vocat, sanctos potius et venerabiles Patres, qui ita docuerunt et definierunt, damnare inveniantur.

CAPUT XLII.

Prædestinatio facit ut electi non possint perire. Non e contra de reprobis. Deus non est auctor perditionis. Deus nemini imponit necessitatem peccandi.

Quod autem dicit, de illis quos hæreticos potat, « quia de Deo bono et justo tam nequiter sentiunt, ut dicant ejus prædestinationem facere, quod nec homo ad vitam prædestinatus possit in mortem incidere, nec ad mortem prædestinatus ullo modo se possit ad vitam recuperare, » manifestum est nullo modo esse mendacium, sed certissimam veritatem, quam omnes fideles credunt, et confitentur, quod bonitas, et gratia divinæ prædestinationis faciat ut ex his qui prædestinati sunt ad vitam æternam, nemo possit incidere in mortem æternam. Hanc enim perseverantiæ stabilitatem et firmitatem in bono ab eo acceperunt, qui rogavit, et rogat pro eis ne deficiat fides ipsorum sicut ipse ad beatum Petrum dicit: « Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua (Luc. xxi, 32). » Et alio loco Evangelii de eisdem electis suis dicit: « Et ego vitam æternam do eis, et non peribunt in æternum (Joan. x, 18). » Quod autem eadem divina prædestinatio hoc in reprobis agat ut se ad Deum convertendo, et in melius commutando nemo eorum possit se ad vitam recuperare, quasi omnipotens Deus (quod absit) sua prædestinatione eis imposuerit necessitatem male agendi, et in suis malis perseverandi, hoc omnino nullus fidelium dicit: quia auctorem operum et meritorum malorum Deum esse non credit. Quod enim impius et iniquus mala sua corrigendo et divinam misericordiam implorando recuperare se possit ad vitam testatur ipse Dominus per prophetam, dicens: « Quod si averterit se impius ab impietate sua, et fecerit iudicium et justitiam, ipse animam suam vivificabit (Ezech. xviii, 27). » Similiter et in eo quod addidit « quia Deus nullius ruinæ atque interitus causa sit. » Nullus omnino fidelium contradicit, quia nemo Deum auctorem ruinæ et perditionis impiorum, sed tantummodo justæ eorum damnationis, et pœnationis auctorem credit. Tale est et illud quod in initio statim epistolæ ponit et dicit:

RABANUS.

« Ita ut quidam eorum perditionis suæ conditorem suum asserant auctorem, dicentes quod, sicut hi qui præscientia Dei ac prædestinatione convocati sunt ad percipiendam gloriam æternæ vitæ, ita et illi qui ad æternum interitum vadunt, prædestinatione Dei cogantur, non posse evadere interitum. »

RESPONSIO.

Quod utique nemo dicit: Quia omnes impii et iniqui pro suis impietatibus et iniquitatibus juste per-euntes, non habent Deum auctorem perditionis suæ, quia ipsi suo merito perierunt, sed tantummodo auctorem pœnæ et damnationis, quam juste exceperunt. Ita et quod ait, illos quos putat hæreticos dicere.

RABANUS.

« Quia illi qui ad æternum interitum vadunt, prædestinatione Dei cogantur non posse evadere interitum. »

RESPONSIO.

Nemo omnino dicit quia quod impii ad interitum vadunt, proprium ipsorum est vitium, non divinæ prædestinationis præiudicium, nec eadem Dei prædestinatione coguntur non posse evadere, sed sua perseverantissima iniquitate quam relinquere noluerunt, merito coguntur perire. Sequitur in eadem epistola.

RABANUS.

« Quia nullo modo ille qui cuncta bona creavit, et sanabiles fecit nationes orbis terrarum, atque vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire, aliquem cogit interire. »

RESPONSIO.

Et hoc omnino verum est, quia nemini Deus imponit necessitatem pereundi, sicut nemini imponit necessitatem male agendi; unusquisque enim sibi auctor est iniquitatis suæ, auctor est perditionis suæ, et Deum, quem non habet auctorem culpæ suæ, habet auctorem justissimæ pœnæ suæ. Item ibi.

RABANUS.

« Si enim, secundum ipsos qui talia sentiunt, Dei prædestinatio invitum hominem peccare, quomodo justo iudicio Deus damnat peccantem, cum ille non voluntate, sed necessitate peccaverit. »

RESPONSIO.

Et hoc, sicut etiam illa, quæ supra dicta sunt, nihil ad præsentem pertinet quæstionem: Nemo enim ita sentit aut dicit quod Dei prædestinatio aliquem invitum faciat peccare, ut jam non propriæ voluntatis perversitate, sed divinæ prædestinationis necessitate peccare videatur. Sed hoc agit divina prædestinatio, ut qui volens peccat, et volens in peccatis suis perseverat, nolens justo iudicio puniatur. Item post aliquanta sequitur, et dicit.

RABANUS.

« Prædestinationis autem fides, firmissima sanctorum auctoritate Scripturarum munita est, cui nullo

A modo fas est ea, quæ ab hominibus male aguntur, ascribi. »

RESPONSIO.

Et hoc nemo fidelium facit. Nemo enim per prædestinationis divinæ erga reprobos veritatem ascribit, et deputat Deo male agentium iniquitatem, sed tantummodo eorumdem reproborum, et eorumdem male agentium justam damnationem.

CAPUT XLIII.

Utrum peccata post baptismum remissa et deleta redeant et imputentur ad pœnam si homo damnetur.

Sequitur in eadem epistola.

RABANUS.

B « Qui enim recedit a Christo et alienus a gratia finit hanc vitam, quid nisi in perditionem cadit? Sed non in quod remissum est recidit, nec in originali peccato damnabitur; qui tamen propter postrema crimina ea morte afficietur, quæ ei propter illa quæ remissa sunt debebatur. »

RESPONSIO.

In quibus verbis quod dictum est de illo qui recedit a Christo, et gratiam ejus in se vacuum fecit atque ita finit hanc vitam, nequaquam ei imputari nec originalia nec actualia peccata, quæ illi vere in baptismo fuerant remissa, sed ea sola quæ post baptismum gratiam Dei amittendo commisit, magna nobis quæstio videtur, nec nostro eam sensu, sed sanctorum Patrum auctoritate, prout Deus dederit, solvendam credimus. Nam beatus *Augustinus* cum exponeret verba Psalmi ubi in maledictionibus Judæ proditoris inter cætera dicitur (*Expos. Psal. cxviii, 14*): « In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conspectu Domini, et peccatum matris ejus non deleatur. » Ita in ipsum Judam hoc maledictum adimpletum esse exponit, dicens: [Si Judas teneret illud ad quod vocatus est, nullo modo ad eum vel sua præterita, vel parentum iniquitas pertineret. Quia ergo non tenuit adoptionem in familia Dei, sed iniquitatem vetusti generis potius elegit, « rediit iniquitas patrum ejus in conspectu Domini, » ut in ea etiam ipse puniretur. Et peccatum matris ejus non est in eo deletum.] Sequitur autem continuo in Psalmo. « Fiant contra Dominum semper, » id est iniquitas patrum ejus, et peccatum matris ejus: Quod idem doctor ita exponit (*Id. ibid., 14, 15*): [« Fiant contra Dominum semper, » non ut a Domino adverterentur; sed ut merita eorum pessima non obliviscatur in isto Dominus, cum illi et ipsa retribuet; contra Dominum enim dixit « in conspectu Domini. »] Ecce apertissime beatus doctor juxta sensum prophetiæ quæ in hoc psalmo de illo perditio homine continetur, apertissime docet quod nec sua nec parentum peccata jam ad eum pertinere potuissent, si in illa gratia et adoptione filiorum Dei, ad quam vocatus fuerat, permanere voluisset. Sed quia non permansit, et ad iniquitatem vetustæ ex Adam generationis apostatando re-

diit, etiam post baptismi gratiam, quam in se ir-
ritam fecit, rediit ad eum, a non solum sua, sed
etiam iniquitas patrum ejus, et peccatum matris
ejus non est in eo deletum, ut in eis etiam ipse
puniretur, judicante illo et damnante, « Qui reddiit
iniquitatem patrum in filiis in tertiam, et quartam
progeniem (Exod. xxxiv, 7). » Unde etiam additam
est in prophetia : « Fiant contra Dominum (Psal.
cviii, 15), » id est in conspectu Domini semper,
scilicet peccata et iniquitates patrum ejus ac ma-
tris : ut merita eorum pessima non obliviscatur in
isto Dominus, cum illi et ipsa restituit.

Quod ergo in isto apostata et transgressore gra-
tiæ Dei, qui vocationem et adoptionem filiorum Dei
deseruit, et magis iniquitatem vetustæ generationis
quam justificationem novæ regenerationis elegit, et
divina veritate, et beati Patris manifesta exposi-
tione factum cognoscimus; hoc etiam de cæteris
ejusdem gratiæ transgressoribus fieri certum tenere
debemus ut recedente ab illis nova gratia, redeat
ad eos iniquitas antiqua, non solum sua, sed etiam
paterna : utrum autem et originalis peccati reatus
per baptismi gratiam deletus ad eum redire eique
imputari intelligendus sit in his verbis prophetiis
quibus dicitur : « In memoriam redeat iniquitas pa-
trum ejus in conspectu Domini (Psal. cviii, 14), » ut
non solum illorum parentum et progenitorum ejus, qui
vicino tempore esse potuerint, sed etiam primorum
patrum et primorum parentum qui primi in para-
diso deliquerunt, iniquitas, ut dictum est, ei impu-
tetur; nec in verbis sancti doctoris clare elucet,
nec a nobis temere præsumendum est. Legimus qui-
dem apud Jeremiam prophetam : « In diebus illis
non dicent ultra, patres comederunt uvam acerbam
et dentes filiorum obstupuerunt : sed unusquisque in
iniquitate sua morietur (Jer. xxxi, 29, 30). » In
quibus verbis manifeste Novi Testamenti gratia, per
quam regeneratione baptismi originale peccatum ex
prima transgressione contractum solvitur et deletur
prænuntiata est, ut jam unusquisque illa regenera-
tione purgatus, et a vinculo antiquæ damnationis
absolutus, nequaquam in primorum parentum pec-
cato, quod etiam dimissum est; sed si peccatis et
criminibus servierit in sua iniquitate moriatur. Ini-
quitas namque ipsa est *uva acerba, immatura*,
aspera et noxia, quæ agentem quasi comedentem
nulla vera suavitate reficit, sed virtutem et robur
animæ, velut dentes, ita debilitat et lædit, ut cibum
vitæ percipere non possit, de quo scriptum est :
« Gustate et videte quoniam suavis est Dominus
(Psal. xxxiii, 9), » qui etiam de seipso ait : « Ego

sum panis vitæ (Joan. vi, 48). » « Patres itaque ce-
mederunt uvam acerbam » qui primi in paradiso
iniquitatem commiserunt, et dentes filiorum obstu-
puerunt, » quia non solum seipsos, sed et omnem
progeniem suam peccando læserunt. Sed illo pec-
cato originaliter tracto cum omnes qui ad fidem ve-
niunt per lavacrum regenerationis absolvuntur, jam
non in illa antiqua patrum iniquitate, sed unusquis-
que eorum in sua iniquitate morietur. Sive ergo
post baptismum peccantibus illa peccata quæ post-
modum commiserunt imputentur sive etiam illa quæ
ante baptismum commiserunt, propter transgres-
sionem tantæ gratiæ superadjiciantur, utique in sua
iniquitate, quam vel ante vel postea commiserant
moriuntur. Si ergo eis originalis reatus post bap-
tismum jam nullatenus deputatur, manifeste in suo
tantum peccato et in sua iniquitate quisque moritur,
si autem inter cætera peccata etiam ille reatus im-
putatur, etiam sic in suo peccato unusquisque mori-
tur, dum jam ei originale peccatum non ideo im-
putatur, quia illud ex origine traxit, sed quia me-
rito proprie iniquitatis illud sibi iterum imputari
meruit.

CAPUT XLIV.

*An baptizati reprobi fuerint a massa perditionis dis-
creti. Affirmatur discretos fuisse. Peccatum post
justificationem non amplius manere asseritur.*

Sequitur post hæc in eadem epistola.

RABANUS.

« Quod quia Dei præscientiam nec latuit nec fefellit,
sine dubio talem nunquam elegit, nunquam prædesti-
navit, et periturum nunquam ab æterna perditione
discrevit. Atque ob hoc quicumque tales sunt, licet
fuerint renati, fuerint justificati, ab eo tamen
qui illos tales præscivit, non sunt prædestinati. »

RESPONSIO.

In quibus verbis illud primum considerandum est
quia illum qui a Christo recedit et ab ejus gratia alio-
nus efficitur, atque in tali impietate usque ad finem
perdurat, quoniam eum Deus talem futurum verissime
præscivit, affirmat scriptor epistolæ nunquam ab
eo electum neque prædestinatum ad vitam, et peri-
turum nunquam ab æterna perditione discretum;
ita, qui prædestinationem divini judicii ad justum
reprobos interitum negant, jam ipsos reprobos
eodem justo Dei judicio damnatos, et nunquam a
perditionis massa discretos esse confirmant. Deinde
sollicitius et diligentius est quærendum si reprobi
nunquam sunt a perditionis et damnationis massa

NOTÆ DUVALLI DOCTORIS SORBONICI.

« Contra D. Thomas quæst. 88 iii partis, artic. 4,
et cum eo reliqui scholastici in 4, dist. 22, peccata
semel remissa nunquam redeunt eadem numero, nec
similiter amplius imputantur a Deo eo modo ac si
non essent dimissa, quia ad Rom. xi : « Sine pœnitentia
sunt dona Dei. » Nahum i : « Deus non punit bis
in idipsum ; » et Ezechielis xviii : « Si impius egerit
pœnitentiam, omnium iniquitatum ejus non recorda-

bor. » Redeunt tamen per *subsequens peccatum ra-
tione* ingratitude, quæ illud multo gravius et culpa-
bilis reddit. Et ita exponenda sunt verba Ecclesiæ
Lugdunensis, quæ etiam reperiuntur apud Hugonem
Victorinum lib. ii de Sanctis, parte xiv, cap. ultimo,
et glossam Gratiani de Pœnitentia, dist. 4, canone.
Qui recedit.

discreti, quomodo, sicut hic dicitur, tam multi ex A
eis in Ecclesia per gratiam baptismi sunt renati et
justificati? si enim, ut dictum est, nunquam sunt
a massa damnationis et perditionis discreti, quo-
modo in Ecclesia vere sunt renati et justificati?
Quid enim sunt renati, nisi regeneratione baptismi
innovati? Et quid sunt justificati, nisi per eum qui
justificat impium, a sua impietate mundati.

Quomodo ergo in eis perficitur, dum in morte
Christi baptizantur, et in ejus sanguine a peccatis
abluuntur vera innovatio et vera mundatio, si adhuc
in damnationis et perditionis massa concreti, et non
discreti delinuntur? Apostolus « ramum sylvestris »
et inculti « oleastri (Rom. xi, 17) » prius de naturali
oleastro dicit excisum, et postea in bonam olivam
insertum, atque ita socium radices et pinguedinis B
oleæ effectum, quem tamen postea vehementer ad-
monet et terret, dicens: « Vide ergo bonitatem et se-
veritatem Dei, in eos quidem qui ceciderunt severi-
tatem, in te autem bonitatem si permanseris in bo-
nitate; alioquin et tu excideris (Ibid., 22). » Quod
quid est aliud nisi ut excisus a bona oliva cui inser-
tus fueras, cum silvestri et fero atque amaro oleastro
ignibus deputeris. Juxta quam similitudinem melius
fortassis creditur et dicitur quod qui vere ad Christi
fidem accedunt, et vere in baptismo ejus gratia re-
generantur, et vere accipiunt indulgentiam tam ori-
ginalium quam actualium peccatorum vere per hæc
et a naturali oleastro credendi sunt excisi, id est a
perditionis et damnationis massa discreti, et in bo-
nam olivam inserti, id est Ecclesiæ incorporati; et C
tamen si digna excisione commiserint, etiam post
ista omnia ab illa oliva excidantur, et cum illa dam-
nationis et perditionis massa, a qua fuerant ori-
ginalis et actualis peccati indulgentia discreti, velut
cum naturali oleastro æternæ ustioni deputentur.
Unde namque illa damnationis et perditionis massa,
nisi originalis peccati reatu et conspersione effecta
est? Cum ergo in quolibet fideliter credente, et ve-
raciter renato atque expiato, vera sit ejusdem pec-
cati originalis remissio, quomodo ipse in massa ori-
ginalis peccati remanet, qui inde ejusdem peccati
remissione probatur esse discretus? Quod autem in
verbis sanctorum Patrum frequenter legitur, quod
tales, id est gratiam Christi in se irritam facientes, D
et ita pereuntes nunquam ab illa massa discreti sint,
ad Dei præscientiam pertinet: qui licet ad præsens
in Ecclesia communem eis cum electis regenerationis
gratiam tribuat, ibi tamen eos prædestinationis suæ
judicio jam deputat, ubi prævaricationis suæ merito
damnandos videt.

CAPUT XLV.

Sequitur de prædestinatione.

Post hæc scriptor epistolæ, interpositis perpaucis
verbis suis, tacito nomine libelli Hypomnesticon sub-
jungit et adjungit ejus verba, et sensus velut uno
tenore et ordine sermonis sui; ex quibus probare
conatur divinam prædestinationem tantummodo et

in parte electorum semper accipiendam; in parte
vero reproborum nullam omnino esse. Ita incipit:

RABANUS.

« Prius ergo ipsum nomen prædestinationis quid
indicet exponamus: deinde esse apud Deum, qui sine
acceptione personarum est, prædestinationem, divi-
narum Scripturarum auctoritate, probemus. Præde-
stinatio quippe a prævidendo et præveniando, ve,
præordinando futurum aliquid dicitur. Et ideo Deus,
cui præscientia non accidens est, sed essentia, fuit
semper et est, omne quod antequam sit, præscit,
prædestinat et propterea prædestinat, quia quale
futurum sit præscit. Et ideo Apostolus. « Nam quos
præscivit, » inquit, « et prædestinavit (Rom. viii,
29), » sed non omne quod præscit prædestinat,
mala enim tantum præscit et non prædestinat, bona
vero et præscit et prædestinat. Quod ergo bonum
præscientia prædestinat, id est prius quam sit
in se præordinat: hoc cum ex ipso auctore esse
cœperit, vocat, ordinat et disponit. Unde et se-
quitur: « Quos prædestinavit, hos et vocavit; et quos
vocavit, illos et justificavit: quos autem justifica-
vit, illos et glorificavit (Ibid., 30). » Jam igitur
apertius disseramus quod loquimur, quomodo hu-
mano genere præscientia sua et prædestinatione Deus,
in quo non est iniquitas, utatur. Massæ itaque hu-
mani generis, quæ in Adam et Evæ prævaricatione
damnabilis mortalisque facta est, non condemnatione
divina generaliter, sed ex debito pœna, cruciatuque
gehennæ debetur. Venia vero, non merito, sed Dei
justi judicis misericordiæ largitate confertur. Quia
vero justus et misericors Deus præsciensque est futu-
rorum et ex hac damnabili massa, non personarum
acceptione, sed judicio æquitatis suæ irreprehensi-
bili, quos præscit misericordia gratuita præparat, id
est prædestinat ad vitam æternam. Cæteros autem
ut prædixit debite punit: quos ideo punit, quia quid
essent futuri præscivit; non tamen puniendos ipse
fecit, vel prædestinavit, sed tantum (ut dixi) in dam-
nabili massa præscivit. Quod si a me quæris scire,
cur duo ista differenter Deus faciat, si personarum
acceptor non est; quia generaliter aut punire debet
justitia aut misericordia liberare, contendere cum
Paulo; imo, si audes, argue Paulum qui dixit, Chris-
to in se loquente: « O homo, tu quis es qui respon-
deas Deo? Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit:
Ut quid me sic fecisti? An non habet potestatem
figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem
vas in honorem, aliud vero in contumeliam (Rom.
ix, 20, 21). » Ego autem hoc dico quod dixi, quia
quidquid Deus agit, misericorditer, juste, sancteque
facit: quia solus ipse præsciendo scit quod homo
nesciendo nescit. « Quis enim cognovit sensum Do-
mini? aut quis consiliarius ejus fuit? Aut quis prior
dedit illi, et retribuetur ei? » (Rom. xi, 34, 35.)
Aut quis dicit ei: Quid fecisti? Non potest tantum
justus dici Deus, aut solum misericors, sed justus et
misericors. Sic dicimus, sic credimus. Propterea
quando illi cum David « misericordiam et judicium

cantamus (*Psal. c, 1*), » metuentes non interroga-
mus, quæ sit voluntas ejus in judicio et misericordia
conquiescentes. »

RESPONSIO.

Hæc igitur omnia quia, ut diximus, non sunt
verba ejus, sed manifeste ex jam dicto libello sum-
pta agnoscuntur, de quo quid nobis videatur, jam
supra satis ostensum est, relicta in medio proluxa et
pia exhortatione, qua omnes fideles omissis hujus-
cemodi obscuris et difficillimis quæstionibus ad bene
vivendum et bene agendum fideliter et salubriter
cohortatur, ex divinis Scripturis ad hanc rem per-
tinentes sententias multas et multipliciter sumens,
transeamus ad ejus verba quibus circa finem epi-
stolæ ita dicit.

CAPUT XLVI.

Quod opera bona prosunt et vere hominem salvant.

RABANUS.

« Quomodo isti vaniloqui garrunt, quod nihil
prosit homini recta fides et bona operatio; quoniam
nisi prædestinatus sit quis, non veniat ad vitam, cum
prædestinatio nihil aliud sit nisi vitæ donatio, non
perditionis damnatio? Unde manifeste Scriptura dicit:
« Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione
vivorum. Creavit enim ut essent omnia, et sanabiles
fecit nationes orbis terrarum (*Sap. 1, 13, 14*), » et per prophetam ipse Dominus ait: « Nolo
mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat
(*Ezech. xxxiii, 11*). » Si autem non vult Deus
mortem impii et peccatoris, quomodo prædestinavit
eum ad mortem? Cum nihil aliud ejus sit velle quam
prædestinare, causa enim omnium rerum voluntas
est Dei ejusque facere velle est, nec simplex natura
aliquam contrarietatem in se habet, sed « idem Do-
minus omnium dives est, in omnibus qui invocant
illum (*Rom. x, 12*). » Itaque prædestinatio in bono
legitur, non in malo. Unde dicit Apostolus: « Quos
præscivit, et prædestinavit conformes fieri imagi-
nis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fra-
tribus. Quos autem prædestinavit, hos et vocavit,
et quos vocavit, illos et justificavit; quos autem
justificavit, illos et glorificavit (*Rom. viii, 29, 30*). »
Nota quod dicit: « Quos prædestinavit, hos et
vocavit; » non quos prædestinavit, illos et dam-
navit; auavit enim bonus factor creaturam suam,
nec immerito aliquam damnat. De quo alibi scriptum
est: « Misereris omnium; Domine, et nihil odisti
eorum quæ fecisti, dissimulans peccata hominum
propter pœnitentiam, et parcens eis, quia tu es
Deus universorum (*Sap. xi, 24, 25*). »

RESPONSIO.

De his omnibus, quia multa jam superius dicta
sunt, non est diutius laborandum, sed tantum pauca
ex eis quæ consideratione indigent breviter desi-
gnanda. Itaque in eo quod ait « vaniloquos dicere
quod nihil prosit homini recta fides et bona opera-
tio; quoniam, nisi prædestinatus sit quis, non veniat
ad vitam, » verum est omnino quod soli illi veniunt ad

vitam qui divinitus electi sunt et prædestinati. Sicut
aperte prædicat et confirmat Apostolus, dicens:
« Quia quos præscivit, et prædestinavit; quos autem
prædestinavit, hos et vocavit. Et quos vocavit, hos
et justificavit; quos autem justificavit, illos et ma-
gnificavit. » Hi sunt qui omnino veniunt ad vitam.
De quibus ipse Dominus promittit, dicens: « Et ego
vitam æternam do eis, et non peribunt in æternum
(*Joan. x, 28*). » Recta autem fides et bona operatio
absit, ut quisquam fidelium dicat, quia nihil prosint:
vere etenim prosunt et vere hominem salvant si illud
eis adjungatur quod Dominus dicit: « Qui perseve-
raverit usque in finem, hic salvus erit (*Math. xxiv,
13*). » Securus itaque fidelis homo, et recte credat
et bene operetur, quia si in his fideliter persevera-
verit, sine dubio salvus erit, et ad electorum nume-
rum pertinebit. Quod vero hic positum est, « Quia
prædestinatio nihil aliud sit nisi vitæ donatio, non
perditionis damnatio. » Videtur nobis non ita a san-
cto Augustino dictum vel definitum; qui distinguens
inter prædestinationem et gratiam, ita ait (*de Præ-
dest. sanct., cap. 10*): [Prædestinatio est gratiæ præ-
paratio; gratia vero est jam ipsa donatio.] Et post
pauca quæ interposuit, eandem prædestinationem
divinam dupliciter accipiendam esse, id est et in
bono electi, qui gratis prædestinati sunt ad vitam;
et in malo reprobi qui juste prædestinati sunt ad
pœnam, ita dicit (*Ibid.*): [Prædestinatio igitur Dei
quæ in bono est, gratiæ est, ut dixi præparatio.]

Item quod proponit et dicit: « Si autem non vult
Deus mortem impii et peccatoris, quomodo præde-
stinat eum ad mortem. » Quantum pusillitas nostra
potuit, jam superius est tractatum; et nunc breviter
dicimus: quia illud non vult « bonitate Condi-
toris, » istud autem facit « judicis æquitate, » ut et
salvare velit quod creavit, et tamen creaturæ vitium
non relinquat impunitum. Quod vero subjungit et
dicit: « Itaque prædestinatio in bono legitur, non in
malo; » unde dicit Apostolus: « Quos præscivit, et
prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui. »
Consideret diligenter (sicut jam supra multipliciter
nobis offensum est), quia in divini Scripturis non est
exigendum ut ubicunque res prædestinationis dicitur,
etiam ipsum nomen prædestinationis proprie et
expresse positum legatur; sed ubicunque res ipsa
certissime posita invenitur, regulariter observandum,
quod etiam tacito prædestinationis nomine rectis-
sime prædestinatio intelligatur. Nam si ipsum præ-
destinationis nomen proprie positum exigimus, nec
in illis testimoniis prophetis, ex quibus Apostolus
prædestinationem divinam, et erga electos et erga
reprobos approbat, istud nomen ullatenus inveni-
mus; et tamen quod clarissima rerum certitudine
approbat, fideliter credere non dubitamus.

CAPUT XLVII.

Septem Rabani objectiones.

Sequitur post hæc omnia in fine epistolæ:

RABANUS.

« Multiplici ergo reatu iste constringitur, qui præ-

destinationis bonum in pravum sensum convertens A nefandis sermonibus blasphemare præsumit.

« Primo, quod Creatorem suum, qui est summe bonus, malivolum ausus est dicere, eo quod opus suum frustra et sine causa decernat interire.

« Secundo, quod ipsam veritatem fallacem nititur asserere, quæ per Scripturas sacras recte credentibus et bene operantibus æternæ vitæ spondet præmia; et peccantibus atque non pœnitentibus mortis prædicat pœnas.

« Tertio, quod justum judicem qui in æquitate judicaturus est vivos ac mortuos prædicat injustum, quando bene agentibus præmia et male agentibus tormenta eum non reddere affirmat.

« Quarto, quod Redemptorem mundi frustra sanguinem suum fudisse non timet per errorem suum fingere, quando in se credentibus et sperantibus propter prædestinationis necessitatem non possit subvenire.

« Quinto, quod invidet bonis angelis eorum numerum, quem diabolus per superbiam corruens minuit, Salvatorem nostrum per hominum conditionem adimplere.

« Sexto, quod magis favet sua opinione diabolo quam Deo, cum ad ejus perditionis sortem tradit eos pertinere, quos divina gratia decrevit ad salutem æternam pertingere.

« Septimo, quod totius humani generis inimicus sit manifestus, cum illud dicit per Christi fidem et baptismi sacramentum a primi parentis lapsu, priorumque scelerum reatu, nec non et ab hostium potestate non posse erui, sed obligatum noxia officis sui prædestinatione in tartarum demergi. »

RESPONSIO.

Septem his verbis objectiones sive definitiones ponit, quibus non, ut ipse dicit, blasphemantes in Deum, sed fideliter credentes Deo, et veraciter in electorum liberatione et reprobatorum damnatione misericordiam ejus et judicium confitentis atque laudantes, falsitatis et erroris arguat. Et tamen nihil ex his quæ in ipsis septem definitionibus suis objicit verum, aut rationabile valet ostendere.

Ad primam objectionem. — Nemo enim Creatorem suum summe bonum malivolum dicit, quod absit, quasi malæ voluntatis sit erga creaturam suam, quia semper ejus voluntas bona est bonis; quæ et si mala videtur malis, semper tamen justa est, et ideo mala esse non potest; unde et Scriptura ad eum dicit: « Cum sancto sanctus eris, et cum innocente innocens eris. Et cum electo electus eris, et cum perverso perverteris (Psal. xvii, 26, 27). » De quibus verbis beatus Augustinus tractans (in psal. xvii): Est, inquit, occulta profunditas, qua intelligeris cum sancto sanctus, quia tu sanctificas; et cum viro innocente innocens, quia nulli nocens, sed crinibus peccatorum suorum unusquisque constringitur, et ab eo quem eligis eligeris, et cum perverso videris perversus; quoniam dicunt: « Non est recta via Domini, et ipsorum via non est recta (Ezech. xviii, 25); »

PATROL. CXXI.

nec frustra et sine causa ille opus suum decernit interire, sed quos verissime præscivit impios et iniquos futuros, et in sua impietate et iniquitate permansuros justis et rectissimis causis decrevit et statuit, et prædestinavit perituros. Sicut ipse ait: « Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo (Exod. xxxii, 33). »

Ad secundam. — Nec qui prædestinationem divinam in utramque partem, id est et electorum et reprobatorum, fideliter credit et constat, ipsam veritatem fallacem nititur ostendere: sed omnino veracem et fidelem in omnibus verbis suis, et sanctam in omnibus operibus suis; quia electis, sicut prædestinavit, æternæ vitæ præmia spondet et reddit. Et e contrario reprobis peccantibus, nec pœnitentibus, sicut prædestinavit, justo suo judicio æternas retribuit pœnas.

Ad tertiam. — Nec justum judicem ista divinæ prædestinationis veritas velut injustum prædicat: quia secundum eam et bene agentibus, atque in bono perseverantibus præmia restituuntur; et male agentibus atque in malo permanentibus juste tormenta inferuntur.

Ad quartam. — Nec Redemptorem mundi aliqua prædestinationis suæ necessitas compellit, ut per gloriosum sanguinis sui pretium in se credentibus et sperantibus subvenire non possit: quia et omnibus electis suis illo pretio in æternum subvenit. Et quod reprobis non subvenit, ipsi per impietatem, et iniquitatem suam pretium ejus repellunt: quos et si potest ille salvare, vult tamen aliquos ad ostendendum terrorem severitatis suæ, justa ultione damnare.

Ad quintam. — Nec invidet eadem divinæ prædestinationis severitas bonis angelis, ne propter multitudinem reprobatorum quotidie pereuntium non possit adimpleri, et instaurari eorum numerus, qui per ruinam diaboli et angelorum ejus est imminutus: quia certissime novit fides fidelium tantos illic electos ex humano genere assensuros quantos illic constat electos angelos remansisse: testante Scriptura quæ dicit: « Statuit terminos gentium juxta numerum angelorum Dei (Deut. xxxii, 8). »

Ad sextam. — Nec magis favet hæc prædestinatio diabolo quam Deo, quia et diabolus quotidie compellit amittere, quos divina gratia eadem prædestinatione decrevit ad salutem æternam pertingere. Et omnino nullum ex electis Dei ad ipsius diaboli sortem posse pertinere confirmat.

Ad septimam. — Nec compellit aliquem hujus prædestinationis fides, quasi per fidem Christi et sacramentum baptismi a primi parentis lapsu, et a suorum scelerum reatu, sive hostium potestate non posse erui: sed verissime præstat omnibus electis, « Ut sint agentes semper gratias Deo, et Patri, qui dignos eos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. — Qui eripuit illos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suæ (Col. 1, 12, 13): » Nec reprobis noxia est officis sui, id est Dei prædestinatio, quæ perseverantem et indoma-

bilem iniquitatem ipsorum justissime punit, cujus amore et gravissimo onere oppressi demerguntur in tartarum, descendentes in profundum quasi lapis, et submersi quasi plumbum in aquis vehementibus. Quod etiam liber Apocalypsis de tota civitate hujus sæculi, id est universa multitudine damnatorum terribiliter extremo judicio futurum significat et denuntiat, dicens: « Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon magna illa civitas, et ultra jam non inveniatur (Apoc. xviii, 2.) »

Conclusio. — Quæ cum ita sint, deposita omni contentiōnis animositate, deposita novitatum præsumptione, agnoscamus fideliter divinam veritatem, sequamur obedienter paternam auctoritatem, caveamus vigilanter erroris et mendacii fallacissimam vanitatem; servantes Deo auxiliante semel « depositum » nobis veræ fidei inviolatum thesaurum; et « fugientes profanas vocum novitates atque oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt (I Tim. vi, 20, 21). »

SANCTI REMIGII

LUGDUNENSIS EPISCOPI

SUB NOMINE ECCLESIAE LUGDUNENSIS

ABSOLUTIO CUJUSDAM QUÆSTIONIS

DE GENERALI PER ADAM DAMNATIONE OMNIUM ET SPECIALI PER CHRISTUM EX EADEM EREPTIONE ELECTORUM.

Nuper quæstio habita est quomodo recte et fideliter possit intelligi: Tota humani generis massa merito primæ transgressionis ad æternum interitum damnata? cum procul dubio omnium electorum numerus ex ipsa esset assumendus divina prædestinatione, ac præscientia æternaliter præcognitus, et præordinatus ad vitam æternam; si enim iste beatorum, et sanctorum numerus in illa erat ad interitum divino judicio condemnatus, quomodo erit velut e contrario divinæ misericordiæ beneficio ad vitam prædestinatus? Et utrumque utique æternaliter, atque immobiliter in ejus æterno et incommutabili consilio, qui juxta prophetam: « Fecit quæ futura sunt (Isa. xli, 11, sec. LXX). » Neque enim juxta catholicæ veritatis regulam dicere possumus omne humanum genus illius prævaricationis merito ad interitum fuisse damnatum, sed nequaquam ad eundem interitum prædestinatum: cum omnipotentis Dei justo et æterno judicio nihil potuerit æternaliter esse damnatum, quod non ita præciturum, et præinitum sit fuisse damnandum. Omnia namque opera sua, tanquam vere justa et recta et præscivit futura, et prædestinavit sine dubio facienda. Prædestinavit itaque et hanc humani generis justam ac debitam damnationem, cui et generaliter ex illius justitia omnes essent obnoxii: et ex qua specialiter ex illius misericordia discernentur, et salvarentur electi, manente scilicet inconversa damnationis prædestinatione in reprobis; et manente similiter inconversa ereptionis prædestinatione in electis; dum justissimo et admirabili ordine divinæ æquitatis et misericordiæ, et illud oportuit prius fieri ad ostendendam severitatem Dei, et istud postmodum ad ostenden-

dam bonitatem Dei? Quod tamen utrumque simul, ita semper in æterno Dei consilio fuerat prædestinatum: ut sic unum decerneretur judicii æquitate, et quantum ad illius massæ damnatæ meritum pertinet immobili severitate: quatenus et alterum gloriosissime impleteretur divini arbitrii potestate, et misericordissimi Conditoris gratuita bonitate.

Quapropter juxta pusillitatem sensus nostri ubicunque legimus, sive in divinis Scripturis, sive in dogmatibus Patrum totam humani generis massam in primo, et per primum hominem peccantem esse damnatam, nihil aliud intelligendum occurrit, nisi eam justo Dei judicio, merito primi illius peccati æternæ damnationis traditam: De qua damnatione per unum hominem in mundum ingressa manifeste dicit Apostolus: « Nam judicium ex uno in condemnationem (Rom. v, 16). » Quæ utique, sicut jam dictum est, non potest recte intelligi nisi æterna. Si ergo recte intelligitur, tota ipsa humani generis massa damnata, æternæ perditioni tradita, quid est hoc aliud, nisi eidem æternæ perditioni destinata, sive prædestinata, ut quantum pertinet ad meritum culpæ suæ, illius videlicet primæ prævaricationis, esset juste omnino, et tota, et simul æterna sententia condemnata. Quantum vero attinet ad bonitatem et misericordiam Conditoris (qui sibi nec necessitatem imposuit, nec potestatem abstulit) ut de creatura sua, justa exigente severitate judicando, posset inde salvare quantum illi placeret per indebitam gratiam, quod juste et æternaliter fuerat damnatum per culpam, manente scilicet damnationis sententia, in quibus permanet et reatus, et soluta in his, in quibus idem reatus per Christi sanguinem est solu-